
Zpřístupněné

JESKYNĚ 2019

ROČENKA SPRÁVY JESKYNÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Foto na přední straně obálky:

Jeskyně Balcarka, Fochův dóm. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Foto na zadní straně obálky:

*Střední část jeskyně Rasovna v sedle Na Pomezí. Z loňského roku zbyl na stěně jen groteskní stín...
Pojďme za světlem do roku 2020! Foto: Petr Zajíček, SJ ČR*

Zpřístupněné

JESKYNĚ 2019

ROČENKA SPRÁVY JESKYNÍ ČESKÉ REPUBLIKY

ÚVOD

Úvodník (<i>L. Přibyl</i>)	7
Základní údaje o organizaci SJ ČR (<i>B. Šimečková</i>)	9
Přehled veřejnosti zpřístupněných jeskyní a dalších podzemních objektů ve správě SJ ČR (<i>V. Ouhrabka</i>)	10

SPRÁVY JESKYNÍ V ROCE 2019 – běžný provoz

Bozkovské dolomitové jeskyně (<i>D. Milka</i>)	12
Chýnovská jeskyně (<i>K. Drbal</i>)	13
Javoříčské jeskyně (<i>M. Koudelka</i>)	15
Jeskyně Na Pomezí (<i>M. Kubalák</i>)	17
Jeskyně Na Špičáku (<i>E. Vozábalová</i>)	18
Jeskyně Na Turoldu (<i>J. Kolařík</i>)	19
Koněpruské jeskyně (<i>A. Komaško</i>)	20
MLADEČSKÉ JESKYNĚ (<i>D. Coufalová</i>)	21
Zbrašovské aragonitové jeskyně (<i>B. Šimečková</i>)	22
Správa jeskyní Moravského krasu	
Jeskyně Balcarka (<i>E. Hebelková</i>)	24
Jeskyně Výpustek (<i>R. Dvořáček</i>)	25
Kateřinská jeskyně (<i>R. Plíšek</i>)	26
Punkevní jeskyně (<i>R. Hanzlík</i>)	27
Sloupsko-šošůvské jeskyně (<i>M. Hasoňová</i>)	28

KAŽDÝ JEN TU SVOU MÁ ZA JEDINOU – specifické činnosti nebo akce

Výstava „Balanc“ ve Zbrašovských aragonitových jeskyních (<i>B. Šimečková</i>)	29
Voda nad zlato aneb jak byl ke Špičáku přiveden vodovod (<i>E. Vozábalová</i>)	30
Cvičení záchranářů v Moravském krasu (<i>J. Hebelka</i>)	31
Výstavba Návěšnického střediska Chýnovské jeskyně (<i>K. Drbal</i>)	32
Práce nekončí a život jde dál (<i>R. Dvořáček</i>)	34
IV. setkání průvodců Bozkovských jeskyní (<i>D. Milka</i>)	35
Rekonstrukce kříže v Kapli sv. Vojtěcha (<i>F. Krejča</i>)	36

ODDĚLENÍ PÉČE O JESKYNĚ V ROCE 2019

Důlně měřická dokumentace (<i>V. Ouhrabka</i>)	39
Kontroly státní báňské správy (<i>B. Šimečková, J. Flek</i>)	40
Programové financování opatření plánů péče realizovaných SJ ČR (<i>V. Ouhrabka</i>)	41
Monitoring mikroklimatu v jeskyních SJ ČR (<i>P. Zajíček</i>)	44
Fotodokumentace ve zpřístupněných jeskyních a dalších lokalitách (<i>P. Zajíček</i>)	44
Radiační ochrana v roce 2019 (<i>P. Zajíček</i>)	45
Knihovna, webové stránky a intranet SJ ČR (<i>I. Mrázková</i>)	47
Stav a přírůstky archivní dokumentace OPJ (<i>J. Flek</i>)	48
JESO v roce 2019 (<i>O. Suldovská</i>)	48

ODBORNÉ PRŮZKUMY A VÝZKUMY 2019

Jeskyně Za zborceným portálem, nová jeskyně v krasu Supíkovické pahorkatiny (<i>P. Zajíček</i>)	51
Výsledky zimního sčítání letounů 2019/2020 ve zpřístupněných jeskyních ČR (<i>M. Koudelka</i>)	53
Sanace skalní stěny nad vstupem do Chýnovské jeskyně (<i>F. Krejča</i>)	55
Projekt „JL 2019“ (<i>J. Šindelář</i>)	57
Mimořádně cenné objevy z epigrafického výzkumu v Kateřinské jeskyni (<i>P. Zajíček</i>)	60

EDICE, PROPAGACE, AKCE

Ediční a propagační činnost SJ ČR v roce 2019 (<i>D. Bílková</i>)	63
Propagace i ve „virtuálním prostoru“ (<i>P. Gejdoš</i>)	65
Pracovní listy Zbrašovských aragonitových jeskyní (<i>B. Šimečková</i>)	67
Časopis Ochrana přírody (<i>K. Drbal</i>)	68
Propagace SJ ČR na veletrzích cestovního ruchu v roce 2019 (<i>E. Hebelková, E. Vozábalová</i>)	69

EKONOMICKÉ ZAJIŠTĚNÍ A HOSPODAŘENÍ ORGANIZACE

Majetek organizace (<i>M. Šejblová</i>)	70
Finanční hospodaření organizace – přehled vybraných ukazatelů (<i>J. Mazalová</i>)	70
Podíl státního rozpočtu na financování činnosti (<i>J. Mazalová</i>)	71
Návštěvnost jeskyní SJ ČR v roce 2019 (<i>D. Bílková</i>)	72
Investiční akce v roce 2019 (<i>L. Příbyl</i>)	75

VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací aktivity pro zaměstnance (<i>B. Šimečková</i>)	78
Průvodce, nezlob se v Jeskyni Výpustek (<i>R. Dvořáček</i>)	79
Studijní cesta Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní (<i>Z. Novotná</i>)	80
Studijní cesta Správy Bozkovských dolomitových jeskyní (<i>M. Šimek</i>)	81
Studijní cesta provozu Jeskyně Výpustek (<i>P. Hloušková</i>)	82
Studijní cesta Správy Jeskyně na Turoldu (<i>J. Kolařík</i>)	83
Studijní cesta zaměstnanců Koněpruských jeskyní (<i>R. Červinková</i>)	84
Přednášky pro veřejnost (<i>B. Šimečková</i>)	85

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Rozvojová pomoc Gruzii (<i>K. Drbal</i>)	86
13 th EuroSpeleo Forum 2019 (<i>O. Suldovská</i>)	89
10leté výročí mezinárodní vědecko-praktické sítě ProKARSTerra (<i>O. Suldovská</i>)	91
Rozvojová pomoc Moldavské republice (<i>K. Drbal</i>)	93
Mezinárodní konference ve Slovinsku (<i>J. Gabriš</i>)	97

SPOLEČENSKÉ ZPRÁVY

Životní jubilea, miminka (<i>B. Šimečková</i>)	99
Svatby (<i>B. Šimečková</i>)	100
Letošní seniorská „sraženina“ (<i>L. Slezák</i>)	101
Odborová organizace (<i>V. Ouhrabka</i>)	102
Oslavy 40. výročí založení České speleologické společnosti (<i>J. Flek, J. Hromas</i>)	103
Moravský kras – průvodce Josefovským a Křtinským údolím (<i>J. Hebelka</i>)	104
Nová kniha „Podzemí Berounska a Hořovicka“ aneb za tajemstvím jeskyní, stol a dolů (<i>J. Hromas</i>)	105
Ivan Balák: Moravský kras, jeskyně a člověk, Správa jeskyní 2019 (<i>J. Hromas</i>)	106
Propast – kniha pro děti (<i>B. Šimečková</i>)	107

ZAJÍMAVOSTI ROKU 2019

Autentické okamžiky objevů zaznamenané na historické pohlednici (<i>P. Zajíček</i>)	108
Co nového okolo Hranické propasti (<i>B. Šimečková</i>)	109
Vlajka a znak obce Bozkov (<i>V. Ouhrabka</i>)	111

FOTO ROKU

Fotografie roku 2019 (<i>V. Svoboda</i>)	112
--	-----

HISTORIE

130. výročí objevení Šošůvských jeskyní a 140. výročí objevení Eliščiny jeskyně (<i>K. Slouková</i>)	113
110. výročí objevu Punkevních jeskyní a jeskyně Kateřinské (<i>J. Hebelka</i>)	114
Vandalství v jeskyních Moravského krasu (<i>I. Štelcl</i>)	116

Neznámé fotografie z objevování Zbrašovských aragonitových jeskyní (<i>B. Šimečková</i>)	119
100 let od unikátního botanického nálezu na dně Macochy (<i>P. Zajíček</i>)	121
POHLEDY ZVENČÍ	
Návštěvní kniha 2019 (<i>I. Mrázková</i>)	122
Spolupráce Jeskyně Na Špičáku s Euroregionem Praděd (<i>M. Blaško</i>)	124
Vyjádření k práci expertů SJ ČR v rámci projektů České rozvojové agentury v Gruzii (<i>P. Zajíček</i>)	125
POD POKLIČKOU	
Recept z Budapešti na kuřecí prsa v šunkové pěně a francouzský salát (<i>K. Székely</i>)	126
VESELÉ OKÉNKO	
Digitální básnička od doktora Zajíčka (<i>P. Zajíček</i>)	128
Punkva test (<i>J. Flek</i>)	128
Silvestrovský Speleotýdeník (<i>J. Flek</i>)	128
Jak jsme lezli do Pacové hory (<i>F. Krejča</i>)	131
ROK V OBRAZECH	134
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	135

Zapálený kahanek spouštěný do plynového jezera je oblíbenou atrakcí návštěvníků Zbrašovských aragonitových jeskyní. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Vážení čtenáři a všichni příznivci jeskyní,

prvního dubna 2019 se udála v mém profesním životě velmi významná událost. Po dvaceti letech ve funkci ekonomicko-provozního náměstka mě ministr životního prostředí Mgr. Richard Brabec jmenoval ředitelem Správy jeskyní České republiky. V této funkci jsem vystřídal RNDr. Jaroslava Hromase, který stál dlouhá léta v čele organizaci, které pečovaly o zpřístupnění jeskyně v naší republice. Od 1. 4. 2006 se stal ředitelem Správy jeskyní České republiky, která byla zřízena Ministerstvem životního prostředí jako samostatná příspěvková organizace. Chťel bych mu touto cestou poděkovat za všechno, co pro ochranu i rozvoj našich zpřístupněných jeskyní udělal, a popřát mu do dalších let hodně zdraví a životního elánu.

Co se týká roku 2019, je možno konstatovat, že navázal na předchozí úspěšné roky. Do našich jeskyní zavítalo 761 435 návštěvníků z České republiky i z mnoha koutů celého světa. Nedošlo k žádné mimořádné události a nemuseli jsme řešit ani závažné stížnosti ze strany našich návštěvníků. Pokud jde o ekonomiku, dosáhla v roce 2019 Správa jeskyní velmi dobrých hospodářských výsledků. Je to jednak zásluha kolegů, kteří se na úspěšné prezentaci jeskyní veřejnosti podíleli v přímém kontaktu s návštěvníky, ale také přispěla práce ostatních, kteří zajišťovali údržbu objektů, technický, materiální a ekonomický servis.

Správa jeskyní pokračovala v roce 2019 i v ediční činnosti. Vydala zajímavou publikaci Ivana Baláka Moravský kras, jeskyně a člověk. Přípravovaly se do tisku další díly ediční řady Acta speleologica. V oblasti marketingu a propagace byl kromě využívání tradičních metod kladen důraz na důslednější využívání internetu a sociálních sítí, jejichž vliv na veřejnost neustále roste. U těchto moderních technologií bychom se rádi zaměřili na větší informovanost veřejnosti o naší práci a propagaci méně navštěvovaných jeskyní.

Samostatnou kapitolou hodnou poděkování je úspěšná spolupráce s Českou rozvojovou agenturou při zahraniční pomoci kolegům v Gruzii a Moldavsku. Tyto postsovětské země nedisponují dostatečnými odbornými znalostmi a zkušenostmi. Vítají proto pomoc ze strany země, kde má speleologie i provoz jeskyní dlouhou tradici. Zahraniční rozvojová spolupráce má podpořit nejen využívání jeskyní a jejich ochranu, ale i rozvoj návazných služeb a tím rozvoj občanské společnosti ve všech oblastech. Cílem naší expertní skupiny byla pomoc při monitoringu hydrologických stavů jeskyní, podklady pro vyhlášení velkoplošného chráněného území v Gruzii a studie proveditelnosti zpřístupnění sádrovcové jeskyně v Moldavsku. Je potěšující, že ze strany České rozvojové agentury je činnost Správy jeskyní hodnocena velmi vysoko jak po stránce odborné, tak po stránce vzájemné komunikace a vztahu s třetími stranami.

V uplynulém roce pokračovaly práce na obnově návštěvnické infrastruktury, které se za finanční podpory ministerstva životního prostředí daří postupně realizovat. Od roku 1995 byla zrekonstruována technická zařízení uvnitř jeskyní, na řadě míst byly vybudovány či zrekonstruovány provozní budovy a zvelebeny vstupní areály. V roce 2019 se nám konečně podařilo Jeskyni Na Špičáku připojit ke zdroji pitné vody. To v roce 2020 umožní zahájit rekonstrukci historické provozní budovy, která se současně rozšíří o sociální zázemí.

Největším úkolem, který Správu jeskyní ještě čeká, je výstavba Domu přírody Českého krasu, který po letech odkladů a čekání nahradí starou naprosto nevyhovující provozní budovu Koněpruských jeskyní. Kromě zázemí

Ředitel SJ ČR Ing. Lubomír Příbyl.

Foto: Milan Hladký, SJ ČR

pro naše zaměstnance a návštěvníky zde bude umístěna expozice, která, jak doufáme, zaujme pozornost veřejnosti, zejména školní mládeže. Pokud se nestane nic mimořádného, bude stavba zahájena po skončení sezóny 2020.

Velice zajímavá investice nás čeká u Chýnovské jeskyně. V bezprostřední blízkosti vchodu do jeskyně bude postaveno Návštěvnické středisko Chýnovské jeskyně. V objektu, který bude mít podobu výtopny lokomotiv v přilehlém lomu, budou v přízemí umístěny pokladna, prodejna upomínkových předmětů a občerstvení. V suterénu pak bude zajímavá expozice vztahující se k zóně chýnovských vápenců. I stavba této budovy bude zahájena v roce 2020.

V oblasti investic je připravena řada akcí. Jejich realizace je však závislá na dostatečném zdroji financování. Některé jsme schopni hradit z vlastních prostředků, k jiným bude třeba získat dotaci z programu zřizovatele nebo z operačních programů. Doufám, že i následující roky budou pro Správu jeskyní České republiky stejně úspěšné jako ty předcházející, a že se nám podaří splnit většinu našich plánů.

K tomu nám všem přeji pevné nervy a dobré zdraví.

Ing. Lubomír Příbyl

Ing. Lubomír Příbyl byl slavnostně uveden do funkce ředitele SJ ČR 8. dubna 2019 za přítomnosti ministra životního prostředí Mgr. Richarda Brabce (2. zprava), státního tajemníka Ing. Jana Landy (3. zprava) a dosavadního ředitele RNDr. Jaroslava Hromase v sídle SJ ČR v Průhonících.

Foto: Milan Hladký, SJ ČR

Částečné zatmění Měsíce na Zlatém koni 21. ledna 2019. Foto: Vladimír Svoboda, SJ ČR

Malá kaple Chýnovské jeskyně. Foto: archiv SCHJ

Základní údaje o organizaci SJ ČR

Název:	Správa jeskyní České republiky státní příspěvková organizace Květnové náměstí 3, 252 43 Průhonice 75073331 CZ75073331 Květnové náměstí 3, P. O. BOX 21, 252 43 Průhonice +420 271 000 040
Adresa sídla:	
Identifikační číslo:	
Daňové identifikační číslo:	
Poštovní adresa:	
Telefonní spojení:	
Adresa elektronické pošty:	spravajeskynicr@caves.cz
Internetové stránky:	www.caves.cz, www.jeskynecr.cz
Datová schránka:	sxwrr4r

Organizační uspořádání a obsazení vedoucích funkcí

Pracoviště Průhonice

Ředitel	RNDr. Jaroslav Hromas, od 1. 4. 2019 Ing. Lubomír Příbyl
Ekonomicko-provozní náměstek a statutární zást.	Ing. Lubomír Příbyl, od 1. 6. 2019 Ing. Eva Šantorová
Odborný náměstek	Ing. Karel Drbal
Sekretariát ředitele	vedoucí Ing. Daniela Bílková
Odbor ekonomicko-provozní	vedoucí Ing. Lubomír Příbyl, od 1. 6. 2019 Ing. Eva Šantorová
Referát plánu a rozpočtu	Ing. Jana Mazalová
Oddělení účetnictví	vedoucí Marcela Šejblová
Oddělení technické	vedoucí Eva Koktanová, DiS
Referát personální	Stanislava Vecková, od 1. 4. 2019 Hana Frantová
Oddělení péče o jeskyně	vedoucí Ing. Karel Drbal

Pracoviště Blansko

Správa jeskyní Moravského krasu	vedoucí Jiří Hebelka
Oddělení ekonomické	vedoucí Jaromíra Kakáčová
Oddělení technické	vedoucí Ing. Zdeněk Zapletal
Informační služba	vedoucí Jana Gabrišová, od 24. 4. 2019 Bc. Pamela Fleková
Provoz Punkevní jeskyně	vedoucí Hynek Pavelka
Provoz Kateřinská jeskyně	vedoucí Ing. Roman Plíšek
Provoz jeskyně Balcarka	vedoucí Mgr. Eva Hebelková
Provoz Sloupsko-šošůvské jeskyně	vedoucí Miluše Hasoňová
Provoz jeskyně Výpustek	vedoucí Robert Dvořáček
Oddělení péče o jeskyně	
Pracovní skupina Blansko	vedoucí Ing. Jan Flek

Ostatní pracoviště

Správa Bozkovských dolomit. jesk., Bozkov	vedoucí Mgr. Dušan Milka
Správa Chýnovské jeskyně, Dolní Hořice	vedoucí Ing. Karel Drbal
Správa Javoříčských jeskyní, Javoříčko	vedoucí Ing. Martin Koudelka
Správa Jeskyně Na Turoldu, Mikulov	vedoucí Bc. Jiří Kolařík
Správa Jeskyně Na Špičáku, Supíkovice	vedoucí Evelyn Vozábalová
Správa Jeskyně Na Pomezí, Vápenná	vedoucí Ing. Martin Kubalák
Správa Koněpruských jeskyní, Koněprusy	vedoucí Alexandr Komaško
Správa Mladečských jeskyní, Mladeč	vedoucí Drahomíra Coufalová
Správa Zbrašovských arag. jesk., Teplice n. Beč.	vedoucí Barbora Šimečková

PŘEHLED VEŘEJNOSTI ZPŘÍSTUPNĚNÝCH JESKYNŮ A DALŠÍCH PODZEMNÍCH OBJEKTŮ V PÉČI SJ ČR

(Stav k 1. 1. 2020, sestavil Vratislav Ouhrabka)

	název jeskyně	evidenční kód JESO	katastrální území	okres	kraj	chráněné území	celková délka jeskyně / m	celková hloubka denivelace jeskyně / m	nadmořská výška vchodu východu m n.m.	
Čechy	Bozkovské dolomitové jeskyně	K162 50 10 J00001	Bozkov	Semily	Liberecký	NPP Bozkovské dolo- mitové jeskyně (1999, 2005) 5,54 ha	1118	43	447	446
	Jeskyně pod Sněžníkem (fluoritový důl ŠP4 Jilové-Sněžník)	P141 26 1A J00029 až P141 26 1A J00043	Sněžník	Děčín	Ústecký	PP Jeskyně pod Sněžníkem (1999) 973 m² CHKO Labské pískovce	samostatné dutiny dlouhé až 150 m	cca 30	574	-
	Koněpruské jeskyně	K112 87 11 J00007	Koněprusy	Beroun	Středočeský	NPP Zlatý kůň (1972) 37,06 ha CHKO Český kras	2050	70	443	459
	Chýnovská jeskyně	K123 57 10 J00001	Dolní Hořice	Tábor	Jihočeský	NPP Chýnovská jeskyně (1949, 2010) 2,97 ha	1400	79	539	543
Severní Morava	Jeskyně Na Pomezí	K163 32 10 J00001	Vápenná	Jeseník	Olomoucký	NPP Jeskyně Na Pomezí (1965, 2010) 20,60 ha	1430 (celý systém Jeskyně Na Pomezí-Liščí díra 1870 m)	47	549	545
	Jeskyně Na Špičáku	K163 29 10 J00001	Supikovice	Jeseník	Olomoucký	NPP Na Špičáku (1970) 7,05 ha	410	cca 10	439	437
	Javoříčské jeskyně	K220 34 10 J00001	Březina	Olomouc	Olomoucký	NPR Špraněk (1949, 2013) 102,29 ha	5594 (celý systém cca 6000 m)	111	445	470/488
	Mladečské jeskyně	K220 35 10 J00001	Mladeč	Olomouc	Olomoucký	NPP Třesín (1933), 0,81 ha PP Třesín (1993) 143,08 ha CHKO Litovelské Pomoraví	1250	30	257	257
	Zbrašovské aragonitové jeskyně	K212 06 10 J00001	Teplice nad Bečvou	Přerov	Olomoucký	NPP Zbrašovské aragonitové jeskyně (2003, 2005) 7,74 ha	1435	55	265	248
Jižní Moravský kras	Jeskyně Na Turoldu	K322 27 10 J00001	Mikulov	Břeclav	Jihomoravský	PR Turold (1946, 2002) 16,84 ha CHKO Pálava	3054 (systém: Turold 1754, Liščí 1300)	47	285	-
	Punkevní jeskyně	K230 12 10 J03240	Suchdol v Moravském krasu, Vilémovice u Macochy	Blansko	Jihomoravský	NPR Vývěry Punkevny (1933) 556,46 ha CHKO Moravský kras	4750 (systém: Punkevní Macocha 3550 m, Skleněné domy 500 m, Malý výtok 150 m, Stovka 550 m)	190/65	355	350
	Kateřinská jeskyně	K230 12 11 J06940	Suchdol v Moravském krasu	Blansko	Jihomoravský	NPR Vývěry Punkevny (1933) 556,46 ha CHKO Moravský kras	950	63	342	-
	Jeskyně Balcarka	K230 12 11 J05970	Ostrov u Macochy	Blansko	Jihomoravský	PR Balcarkova skála – Vintoky (1998) 7,09 ha CHKO Moravský kras	1150	40	461	458
	Sloupsko-šošůvské jeskyně	K230 12 10 J00250	Sloup v Moravském Krasu	Blansko	Jihomoravský	PR Sloupsko-šošůvské jeskyně (1999,2010) 7,50 ha CHKO Moravský kras	4890	98	462	470
	Jeskyně Výpustek	K230 12 16 J11310	Březina u Křtin	Blansko	Jihomoravský	PR U Výpustku (1977, 2012) 63,34 ha CHKO Moravský kras	cca 2000	55	385	385

Tabulky obsahují základní data, která jsou průběžně aktualizována. Jsou zdrojem dostupných ověřených údajů k uvedenému datu pro veškerou publikační a prezentační činnost.

teplota vzduchu vody °C		rok objevu zpřístupnění		zpřístupněná část jeskyně m	délka návštěvního okruhu*) m	denivelace návštěv. okruhu m	počet schodů	dobu prohlídky min.	průměrná roční návštěvnost **) 1991 - 2019	průměrná roční návštěvnost ***) 2006 - 2019	charakteristika/výjimečnost jeskyně
7,5 - 9	8	1947 1957	1969	350	400	17	245	cca 45	67 379	68 494	Největší jeskynní systém v dolomitech s největším podzemním jezerem v Čechách.
7 - 12	-	1983 1984	-	délka přístupných důlních chodů 870	1740	19	-	cca 2,5 hod		pouze pro odborné exkurze	Pseudokrasové dutiny s fluoritovou mineralizací částečně přístupné z důlního díla (ŠP 4 – Jlové-Sněžník)
9 - 10,5	-	1950	1959	630 (návštěvní trasa 580)	620	27	483	cca 50-60	96 838	88 680	Největší jeskynní systém Čech a významná archeologická lokalita.
5 - 9	8,7	1863	1868	280	260	36	330	cca 45	33 191	31 862	Největší česká jeskyně v krystalických vápencích a nejstarší zpřístupněná jeskyně v ČR.
7 - 8	-	1936 1949	1950	450	390	12	196	cca 45	53 533	49 376	Největší jeskynní systém v krystalických vápencích v ČR.
7 - 9	-	cca pol. 15. stol.	1885 1955	220	220	2	0	cca 35	14 902	14 903	Jeskyně vytvořená ledovcovými vodami, nejstarší písemně doložená jeskyně s nejstaršími historickými nápisy v ČR.
7 - 8	-	1938 1958	1938 1961	790	790 a 360	46	255	cca 60/40	46 647	40 792	Jeskynní systém s nejobatší a nejpestřejší krápníkovou výzdobou.
7 - 9	-	1826 (1828)	1911	330	400	14	92	cca 40	19 185	19 769	Významná archeologická lokalita – největší a nejstarší sídliště cromagnonských lidí ve střední Evropě.
14 - 16	22	přelom 1912/1913	1926	375	375	18	126	cca 50-60	49 101	49 560	Hydrotermální jeskyně s plynovými „jezery“ CO ₂ , aragonitovými agregáty a unikátní krápníkovou výzdobou.
7 - 9	6 - 8	1951	1958 2004	140	280	33	350	cca 50-60	27 085 ****)	29 090	Největší jeskynní systém v druhohorních vápencích v ČR s unikátní modelací stěn a stropů.
7 - 8	4 - 10	1909	1910	1290	1250 (z toho 440 m plavby)	25	198	cca 60	200 085	202 264	Nejméně známý jeskynní systém s nejmohutnější propastí a jedinou veřejnou podzemní plavbou v ČR.
7 - 8	-	část odečvána, 1909	1910	420	580	20	199	cca 40	56 838	48 323	Jeskyně s největší zpřístupněnou podzemní prostorou v ČR.
7 - 8	-	1923	1925 1935 1949	720	720	18	330	cca 60	36 290	32 188	Jeskynní systém s bohatou krápníkovou výzdobou a významná archeologická lokalita.
7 - 8	1 - 20	část odečvána 1879-Eliš.j., 1889-Šoš.j.	1881 1890	1930	1760 890 950 1300	24	303 202 147 -	cca 110/70	44 358	45 904	Nejdelší zpřístupněný jeskynní systém v ČR, jeskyně Kůlna je významná archeol. lokalita, naleziště pozůstatků neandrtálského člověka.
7 - 8	-	před 1608	2007	615	600	3	13	cca 75	20 481 *****)	20 481	Jeskynní systém s pohrnutou historií (těžba fosfátů, německá továrna) a s tajným vojenským velitelským stanovištěm.

*) délka návštěvního okruhu je trasa, kterou návštěvník projde **) nejsou zahrnuty roky, po které byla jeskyně zavřena ***) jeskyně otevřena od r. 2004 *****) jeskyně otevřena od r. 2007

Bozkovské dolomitové jeskyňe

Dušan Milka

Padesátá sezona začala krátkou, ale normální zimou. V Bozkově sice bylo sněhu pomálu, ale byl na horách, a tak nebyla návštěvnost v prvních měsících roku nijak vysoká. To nám do jisté míry nahrávalo, potřebovali jsme připravit Setkání průvodců a zaměstnanců k 50 letům zpřístupnění Bozkovských dolomitových jeskyní. To byla naše největší letošní mimořádná akce, sešlo se přes 200 průvodců, kteří v průběhu těch padesáti let v Bozkovských jeskyních prováděli. Koncem března a počátkem dubna bylo krásné počasí, dokonce tak krásné, že se lidem ani nechtělo do jeskyní a raději chodili po horách.

S průvodci se opakovala loňská situace. Se štěstím jsme sehnali pár středoškoláků na poslední chvíli před sezonou, podařilo se obsadit i prodejnu suvenýrů. Ještě, že jsme to štěstí měli. Chladný a deštivý konec dubna, květen, a po něm i červen, přivedly do našich jeskyní spoustu návštěvníků. Přes týden je provádění v tomhle období problém, jsme odkázáni jen sami na sebe a na občasnou výpomoc od brigádníků, ale většina studentů je, pochopitelně, ve škole. Mikro-klimatické poměry v jeskyních se srovnaly na normál, dokonce občas spadla nějaká kapka i do jezera.

Léto bylo teplejší než normálně, ale občas i přšelo. Návštěvníci začali chodit ráno zase o něco později a pozdě odpoledne už nebyl o prohlídku velký zájem. Čili velká kumulace návštěvníků v rámci krátkého časového limitu, problematická situace jako každý rok, kdy od půl jedenácté do jedné bojujeme s velkým převisem zájemců o prohlídku jeskyní, a pak jsme rádi, že se nám daří do pěti odpoledne rozmělnit jejich požadavky a představy tak, abychom mohli ten den co nejvíce návštěvníků uspokojit. Ještěže jsou jeskyňe v lese, kde je stín a snesitelnější teplota. Tak to šlo celé léto. Návštěvnost byla vysoká, srovnali jsme i deficit z časného jara.

Situace se poněkud zkomplikovala na podzim. Dva stálí zaměstnanci dlouhodobě onemocněli, počasí přilákalo do jeskyní nejen domácí návštěvníky, ale kupodivu i Němce, kterých v posledních letech hodně ubylo. A ještě byly objednané dvě svatby, což je pro nás také práce navíc. Srážek málo a pořád teplo, a tak se ani nebylo co divit, že to návštěvníky nelákalo do jeskyní, když bylo venku tak krásně. Září bylo poměrně slabé, naopak říjen nás překvapil slušnou návštěvností. Jezero jsme ani v tomto roce nečistili.

Když jsme spočítali roční návštěvnost, ani jsme tomu nechtěli věřit, že byl rok 2019 zase o něco úspěšnější než ty předchozí. Podle statistik jde především o zvýšení počtu zahraničních návštěvníků, jak Poláků, tak Němců. Jsme pro turisty zatím bezpečná země.

Odchází od nás řada těch nejstarších a nejzkušenějších brigádních průvodců, nastupují do zaměstnání a na provádění už mít čas nebudou. V tomhle období nouze o pracovní síly je to nepříjemné, snad se nám stav průvodců podaří doplnit.

Pánové Zdeněk Vacátka (na štaflích) a Josef Pánek vyměňují šindele na informačním panelu BDJ. Foto: Dušan Milka, SJ ČR

Chýnovská jeskyně

Karel Drbal

Činnost správy Chýnovské jeskyně se i v roce 2019 ubírala stejným, vyrovnaným tempem a sem tam událostmi, které zčeřily poklidnou hladinu „venkovského rybníka“. Turistická sezóna byla zahájena 1. dubna a skončila 31. října, přičemž jeskyni navštívilo 30 103 návštěvníků. Tady by pojednání z pohledu lidí neznalých věcí mohlo skončit. Všichni vedoucí provozů totiž vědí moc dobře, že pohled veřejnosti

je už takový – vyberete vstupné, provedete návštěvníky, a tím to končí. Opak je pravdou. V zákulisí se děje mnohem víc. Pomínu stále se stupňující tlak narůstající administrativy, který skutečnou práci pro jeskyně a hlavní poslání organizace vytlačuje někam na okraj zájmu. Budu se raději věnovat věcem, které tu hladinu „venkovského rybníka“ smysluplně zčeřily.

Bezesporu velkou rybou v rybníku byla prezentace 3D mapování zatopených prostor Chýnovské jeskyně pomocí videogrammetrie, která se uskutečnila 9. května na správě jeskyně. Metoda byla mnohokrát popsána v různých médiích. Metodu za všechny, kdo se na vývoji podíleli, prezentoval Jiří Šindelář. Upřímně řečeno – sám jsem nečekal, jaký zájem prezentace vzbudí. Dostavila se nejen regionální a celostátní média, ale i zástupci mezinárodní renomované agentury Reuters. Po předání tiskové zprávy a videoprezentací následovalo zpovídání a natáčení nejen autorů metody, ale i zaměstnanců SJ ČR. V následujících dnech jsme na internetu sbírali citace z celého světa a doslova ze všech kontinentů mimo Antarktidy. O metodě psali v USA, Indii, Rusku, Austrálii, Číně, Jihoafrické republice, Německu, Rakousku, Francii, Maďarsku, Velké Británii, Vietnamu, Saudské Arábii a mnoha dalších zemích.

Prezentace metody videogrammetrie na správě Chýnovské jeskyně.

Foto: Martin Frouz

Nezanedbatelnou součástí práce jsou nejen nejrůznější školení, proškolení a doškolení, ale i kontroly. Tou nejdůležitější byla 30. května kontrola ze strany Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, které předcházelo pořízení energetického štítku budovy. Všechna školení i kontroly dopadly dobře a „bez ztráty desítky“.

Provedeny byly práce tzv. ochrannářského managementu při odstraňování lampenflóry v jeskyni, likvidace náletových dřevin a kosení travních porostů v areálu a výroba a osazení turistické infrastruktury (3 zahradní stoly a 11 zahradních laviček). Průběžně byla i nadále prováděna lokalizace a podrobná dokumentace vápencových lomů a krasových objektů v zóně chýnovských vápenců. Ve spolupráci s Českou speleologickou společností pokračovaly průzkumné práce v objektu dopravního tunelu ve starém lomu v Kladrubské hoře. Sonda vedená závalem podél severní stěny tunelu byla prodloužena o cca 1,5 m a dosahuje v současné době délky 17,5 m. Společně s Českým svazem ochránců přírody a Českou speleologickou společností byly

Druhou velkou rybou v rybníku byla práce na přípravě Návštěvnického střediska Chýnovské jeskyně. O této věci pojednáváme v samostatném článku na str. 32. V pomyslném rybníku pak hladinu čeřily během roku různé drobné „čudly“. Jmenujme například prezentaci Chýnovské jeskyně na dnech Jihočeského kraje v rakouském Linci i na veletrhu cestovního ruchu v Brně a Praze. Koncerty Jaroslava Svěceného 23. srpna a meditační koncert „Gongy v Chýnovské jeskyni“ 2. srpna byly realizovány na podporu kulturního života. Vědychtiví návštěvníci pak měli možnost 23. srpna poučit se na „Mezinárodní noci netopýrů“ moderované RNDr. Vladimírem Hanzalem.

Zatopená obec Chýnov po přívalem dešti 31. 7. 2009. Foto: archiv SCHJ

provedeny přípravné práce na instalaci průtokového měřiče v Rutické vyvěrače. Správa jeskyně spolupracuje s občanským sdružením Naše historie při nedestruktivním průzkumu podzemních objektů. V roce 2019 se jednalo zejména o průzkum zazděné kaple v klášterním kostele v Českých Budějovicích, dokumentaci dutin paláce Clam-Gallas v Praze, výzkum podzemí kostelů v Opavě a Starém Městě u Bruntálu, vyzvednutí ostatků Jindřicha Librária kardinálem Dukou v klášteře v Českých Budějovicích, archeologický výzkum kostela sv. Jiljí v Milevsku, dokumentace krypty kostela sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici s novými objevy boje čs. parašutistů v roce 1942, dokumentace podzemního objektu hradu v Říčanech u Prahy, dokumentace „Santiniho trezoru“ v Želivě a další.

Perlička na závěr. Přestože byl suchý rok, na Pacově hoře s jeskyní přišlo. Ve středu 31. července odpoledne se nad kopcem zatažilo a setmělo se. Záhy se spustil déšť a přišlo, jen se lilo. Během jedné hodiny od 14 do 15 hodin spadlo na 1 m² 72 litrů vody. Voda stékala po svazích a mířila do jeskyně vstupem i výstupem. Tou dobou byly v jeskyni dvě skupiny návštěvníků. Jednu překvapil kaskádový vodopád z Čertových schodů u Purkyňova jezírka. Průvodce dal pokyn vyhnout nohavice a vydat se k východu do chodeb, kde voda nebyla. Druhou skupinu zastihla voda u východu z jeskyně. Hladina kumulované vody venku však neumožnila otevřít dveře, a tak skupina s průvodcem čekala, až zaměstnanci jeskyně dveře uvolní. Na závěr lze jen konstatovat, že nikomu se nic nestalo a všichni zaměstnanci jeskyně – stáli i nestáli – zvládli situaci naprosto perfektně. Nejen za zvládnutí této situace, ale za vše, co pro jeskyni dělají, jim patří můj dík.

Javoříčské jeskyně

Martin Koudelka

Rok 2018 se nesl ve znamení připomínání si 80. výročí objevení Javoříčských jeskyní. Rok se sešel s rokem a je čas opět bilancovat, co jsme si na našem provozu prožili a užili...

Nový rok jsme zahájili pěkně zostrá bez nějakého zbytečného otálení, a to hned 2. ledna, připojením zbrusu nového transformátoru. Tento vrnící si bumbrlíček, bez jehož trvalého napětí na sekundáru nic nefunguje, nám v uplynulém roce nadělal spoustu vrásek na čele. S jeho vynucenou výměnou a připojením k distribuční síti jsme si konečně oddechli a mohli se věnovat jiným důležitějším kratochvilám.

V průběhu zimního jakoby klidu jsme postupně testovali nové ovládání osvětlení v jeskyních a ladili drobné chyby, kterými opakovaně pokoušelo naši připravenost. Protože se testovaný systém nakonec v podzemním provozu osvědčil, v jarních měsících, ještě před zahájením hlavní turistické sezóny, došlo ke kompletní výměně ovladačů a přijímačů na celé prohlídkové trase jeskyní. Vlastními silami jsme poté připojili k rozvodu vody starý rezervoár, na který se při poslední rekonstrukci pozapomnělo – a v létě, při krátkodobých výpadech dodávky vody, najednou citelně chyběl.

V zimě jsme nezapomněli třetí lednovou sobotu, za účasti mnoha pomocníků z řad jeskyňářů i dalších podobně postižených nadšenců, také důkladně prohlédnout všechny domy, chodby a chodbičky celého podzemního labyrintu Javoříčských jeskyní. A to jen z toho důvodu, abychom se přesvědčili, že naše jeskyně stále nepřišly o prvenství v žebříčku známých zimovišť letounů České republiky, a že se jim tedy u nás stále dobře spinká. Celkový počet byl 5 562 zimujících jedinců celkem pěti druhů, z toho 5 291 ks vrápence malého. Mimo tohoto dominantního druhu to dále byli netopýr brvitý, netopýr velký, netopýr vodní a netopýr řasnatý. Letouni byli také hlavním tématem při „Probouzení netopýrů“ na konci měsíce března. Netradiční prohlídky jeskyní se zoologem Jiřím Šafařem se zaměřením na tyto létající savce byly opět lákadlem pro mnoho zvědavých návštěvníků.

Silné vichřice v kombinaci s kůrovcem poškozenými porosty nám způsobují opakované problémy s popadanými stromy na přístupové cestě. Při každém závanu větru nervózně běháme po kopci a pokukujeme, kde co zase nevydrželo náporu větru a spadlo, co při tom bylo poničeno a jak to rychle zvládneme opravit či uvést do původního stavu. Ve spolupráci s AOPK ČR bylo na podzim provedeno kolem přístupových cest pokácení všech viditelně poškozených a suchých stromů a ořezání suchých větví, tak aby byla zvýšena bezpečnost všech našich návštěvníků.

Javoříčské jeskyně navštívilo do konce roku celkem 43 386 osob, tedy téměř naprosto stejně jako v roce

Odstraňování suchých větví v bezprostřední blízkosti provozní budovy Javoříčských jeskyní. Foto: Pavel Šišma, SJ ČR

předchozím. Sezóna byla tentokrát více rozkolísaná, s výraznými meziměsíčními výkyvy, což nám trochu komplikovalo plánování správného počtu průvodců na směnu. Nakonec se ale vše zvládlo tak, aby návštěvníci odcházeli spokojení a mohli naše jeskyně hojně chválit a – jak se teď říká – lajkovat. Za což patří na tomto místě velké poděkování všem, kteří se na tom svou práci pod značkou „Javoříčské jeskyně“ podíleli.

V pátek 23. srpna jsme uvítali na našich jeskyních již desetimilióntého návštěvníka zpřístupněné jeskyně od založení samostatné Správy jeskyní ČR v roce 2006. Přímou na místě jsme mohli pozorovat, jak vypadá šok z nějaké nečekané události. Chvilí jsme se o našeho jubilanta i strachovali, ale nakonec to rozdýchal a vše se v dobré obrátilo.

A na závěr jedno velké téma, kterým jsem nechtěl začínat, protože na ostatní by se nedostalo: digitalizace. Celý rok žijeme v zajetí splašených nul a jedniček. Vždy ráno při zapínání počítačů trneme, co bude a nebude fungovat, komu budeme volat, aby to fungovalo, jestli bude čím volat, jestli naše požadavky na druhém konci linky budou správně pochopeny a vyslyšeny. Nezbyvá nám jen věřit, že nakonec digitální technika i v zapadlých lesních zákoutích bude fungovat tak spolehlivě jako v Praze. Že se nám vždy podaří nakoupit, prodat a zaplatit v termínu. Že budeme do práce chodit rádi a bude to na nás i vidět.

*Jubilejní návštěvníci v rozhovoru s vedoucím správy Javoříčských jeskyní Martinem Koudelkou.
Foto: Radek Smital, SJ ČR*

Nové můstky instalované na konci Březinské chodby cestou k Černé propasti výrazně zvyšují bezpečnost badatelů, mj. i při sčítání letounů. Foto: Luboš Kadidlo

Jeskyně Na Pomezí

Martin Kubalák

Jeskyně Na Pomezí v roce 2019 navštívilo celkem 49 251 turistů. Došlo ke snížení návštěvnosti o 1 148 osob oproti roku 2018. Již několik let provádíme v průběhu celého roku a poptávka o exkurze je v zimních měsících je stále vyšší.

Příčinou nemusí být jen zpestření lyžařských pobytů, ale výraznou měrou zhoršení

podmínek pro zimní sporty.

Provoz jeskyní v roce 2019 byl zajištěn 5 stálými pracovníky, v době turistické sezóny byli přijati na základě dohod o provedení práce a pracovní činnosti tři zaměstnanci na prodej upomínek (tzv. jiná činnost).

Průvodcovskou službu v jeskyních vykonávalo celkem 23 sezónních pracovníků na základě dohod o provedení práce a pracovní činnosti. Na pozici finanční referentky, průvodkyně, pokladní a prodavačky upomínkových předmětů nastoupila Bc. Taťána Motyková jako dočasná náhrada za pí. Kristýnu Kadlecovou, která nastoupila na mateřskou dovolenou. Dále byla přijata na pozici průvodkyně, pokladní a prodavačka upomínkových předmětů pí. Petra Gladišová.

Jeskyně byly popularizovány v regionálních i celorepublikových médiích a také prostřednictvím sociálních sítí. Během roku byly propagovány také v autobusech městské hromadné dopravy ve Wroclawi. Dlouhodobá je spolupráce s informačními centry v regionu, které nás propagují nejen na místech svých informačních center, ale také na veletrzích cestovního ruchu. Propagaci také zajišťovaly projekty „Olomouc Region Card“ a „Jeseníky Region Card“. Udržujeme spolupráci s Priessnitzovými lázněmi Jeseník, ze kterých v sezóně jezdil vláček s turisty mezi lázněmi a jeskyněmi.

Zásadní z hlediska ochrany jeskyně bylo vstoupení v platnost plánu péče o Národní přírodní památku Jeskyně Na Pomezí pro období 2019-28. V oblasti ochrannářského managementu byla realizována opatření na odstranění lampenflory, čištění chodníků a vynáška deponií z jeskyní. Byla prováděna výzkumná činnost ve spolupráci s ÚSMH AV ČR na monitoringu tektonických poruch za pomoci automatických sběrů. Ve spolupráci s pracovníky AOPK ČR provádíme monitoring počtu zimujících netopýřů, v roce 2019 bylo zjištěno 1 001 letounů v devíti druzích.

V plánu činností Jeskyní Na Pomezí bylo hlavním úkolem vypracování projektové dokumentace pro výstavbu nové budovy občerstvení, včetně potřebné dokumentace a vyjadřovacích zpráv k zahájení prací. Ve výběrovém zvítězil architektonický ateliér Musil – Hybská z Brna.

V listopadu byl instalován nový prodejní program vstupenek Colosseum, který bohužel není přínosem ke zrychlení prodeje a zlepšení uživatelské konformity, ale snažíme se být trpěliví a houževnatí ...

V prosinci bylo zahájeno bourání dlažby v hale z osmdesátých let minulého století. Cílem je opětovně a nikdy nekončící zvelebení návštěvnické infrastruktury a zlepšení image organizace.

Stará dlažba v hale dosloužila a navíc v zimě nepříjemně klouzala. Foto: Martin Kubalák, SJ ČR

Jeskyně Na Špičáku

Evelyna Vozábalová

Jako každý začátek roku se ani tenthle v podstatě nelišil od předchozích. Zimním sčítáním letounů počínaje, přes technickou údržbu a úklid jeskyně, obírkami skalních stěn nad přístupovými cestami, školením průvodců a přípravou na zahájení sezóny konče.

Měsíc před jejím začátkem byly poprvé (a věřím, že ne naposled) prostřednictvím „žen ze Špičáku“ prezentovány zpřístupněné jeskyně ČR na ostravském veletrhu Dovolena 2019. Ovšem zcela výjimečnou událostí se v březnu stalo zřízení vodovodní přípojky!! Více se dočtete na str. 30.

Samotný provoz zajišťovaly zkraje návštěvní sezóny střídající se tři pracovnice a o víkendech průvodce – brigádník. Navštívilo nás o něco více turistů než loni – téměř 15 tisíc. V dubnu a říjnu symbolicky otevřel a zase zavřel jeskyni již tradičně pěvecký sbor Radost z Bělé pod Pradědem. Pro naše nejmenší byly k Mezinárodnímu dni dětí přichystány prohlídky s pohádkou o skřítcích, děti si pak domů odnesly jeden „zlaťák“, který našly v jeskyni na konci vyprávění. O letních prázdninách mohli návštěvníci jednou denně každé pondělí procházet temným podzemím jen s baterkou, zájem a odezva na sociálních sítích byla velmi pozitivní. Horký srpen ukončila Mezinárodní noc pro netopýry s účastí přes 100 zájemců dospělých s dětmi v poměru 1:2. Akce se vydařila, netopýři se taktéž zúčastnili v hojném počtu.

Koncem roku byl vybrán dodavatel na realizaci rekonstrukce provozní budovy, výstavbu odpadové jímky a vybudování sociálního zařízení pro návštěvníky. Poté byla budova úplně vystěhována do náhradních prostor – část zařízení do tří mobilních buněk (pokladna, prodejna suvenýrů, kancelář), zbytek do zdarma poskytnutých uzamykatelných prostor obce Supíkovice. V přechodných pracovních podmínkách by zaměstnanci měli služby poskytovat po celou návštěvní sezónu 2020.

Bezpečnostní ořez náletových dřevin na lomové hraně nad východem z Jeskyně Na Špičáku.

Foto: Jiří Augustýnek

Příprava provizorního zázemí po dobu rekonstrukce provozní budovy. Foto: Evelyna Vozábalová, SJ ČR

Jeskyně Na Turoldu

Jiří Kolařík

Jak se již stalo tradicí, druhý týden v lednu jsme se společně se zástupci AOPK ČR zúčastnili pravidelného sčítání netopýrů v Jeskyni Na Turoldu, které je každoročně prováděno pod vedením RNDr. Josefa Chytila Ph.D., vedoucího Ornitologické stanice Muzea Komenského v Přerově. V roce 2019 byly v Jeskyni Na Turoldu napočítány 573 kusy vrápenců malých, 26 netopýrů brvitých a 2 netopýři vodní. Oproti roku

2018 ubyly 3 druhy zimujících netopýrů, ale o 163 kusy se zvýšil stav vrápenců malých.

Od ledna do března probíhaly přípravy na zahájení provozu. Výběr a nákup suvenýrů a občerstvení, úpravy areálu a čistění svahů v PR Turolu od náletových dřevin, úklid a likvidace lampenflory v jeskyni, oprava laviček před jeskyní, malování a úklid provozní budovy.

I přes nepřítuň počasí, kdy se oproti březnu v dubnu citelně ochladilo, jsme provoz zahájili již 1. 4. 2019. Umožnil nám to fakt, že v teplém březnu jeskyni opustili zimující netopýři. V dubnu jsme zorganizovali v PR Turolu 12. ročník Dne Země. Součástí zkrácených prohlídek jeskyně bylo vyplnění kvízu o ceny. Oslav se zúčastnilo okolo 600 návštěvníků.

Den Země, předávání cen dětem za správně vyplněný kvíz.

Foto: Petr Kapusta, SJ ČR

Díky automatizaci dvou přístrojů k dlouhodobému měření pohybů na zlomech a puklinách nainstalovaných Ústavem mechaniky a struktury hornin AV ČR probíhají denně odečty přístrojů, které jsou průběžně vyhodnocovány pracovníky AV ČR.

V měsíci červenci a srpnu probíhaly každé pondělí večerní prohlídky při svíčkách s možností návštěvy vinného sklípku SJNT. Od druhého zářijového víkendu jsme u příležitosti Pálavského vinobraní nainstalovali pro naše návštěvníky u jednotlivých zastavení v jeskyni postavy, které se váží k legendám a pověstem z Jeskyně Na Turoldu. Oživené prohlídky probíhaly až do poloviny listopadu.

V listopadu jsme uskutečnili studijní cestu do Chýnovské jeskyně. V rámci programu jsme navštívili jak zpřístupněnou, tak zážitkovou trasu Chýnovské jeskyně, lom Pacova hora, podzemí Tábora a podzemí Znojma, kde jsme absolvovali turistickou a adrenalinovou trasu.

Z managementových prací bylo vybranou firmou realizováno: posečení dna lomu a odstranění posečené hmoty, odstranění náletových dřevin na skalních stěnách a svazích nad vchody do jeskyně a nad turistickou stezkou, oprava laviček v areálu PR Turolu a v Jeskyni Na Turoldu oprava kamenné zidky podél chodníku mezi Netopýřím domem a Síní konce.

V roce 2019 navštívilo Jeskyni Na Turoldu 33 541 návštěvníků.

Koněpruské jeskyně

Alexandr Komaško

V předsezónním období byla v jeskyních realizována oprava okruhu pracovního osvětlení v úseku Letošníkova propast – Proškův dóm – Pustý dóm – točité schodiště.

V první polovině roku skončily projektové práce na připravovaném Domu přírody Českého krasu a další děj se odehrával mimo nás (ministerstvo odsouhlasilo projekt, stavební úřad vydal stavební povolení, fond odsouhlasil projekt, alokoval peníze na realizaci a rozeběhla se příprava výběrového řízení na zhotovitele).

Obvyklou listopadovou studijní cestu jsme tentokrát věnovali jeskyním na Zlatém koni včetně Koněpruských, protože ne všichni znali mateřskou jeskyni a její blízké okolí. Po hlavní sezóně koncem listopadu a počátkem prosince proběhla oblíbená akce Mikuláše a čertů v jeskyních. Měla rekordní účast a hlavní zásluhu na tom zřejmě mělo využívání Facebooku.

V průběhu roku byly ve Velkolomu Čertovy schody zdokumentovány dvě drobné jeskyně (Zaplavená a V koutě). V Jeskyních pod Sněžníkem, které máme na starosti, jsme zajišťovali jejich ochranu a funkčnost a kromě toho jsme jimi také provedli dvě skupiny ochranářů.

Když se tak dívám zpět, rok 2019 byl pro nás rokem rozporuplným. Přínosem byla změna na postu pokladní, který obsadila naše bývalá brigádní průvodkyně, která si po letech k nám opět našla cestu. Návštěvnícky provoz se oproti roku předchozímu zvládal daleko lépe, protože návštěvnost poklesla takřka o 10 % na méně než 90 000 osob. Jenže oč byl průvodcovský provoz snazší, o to víc jsme si užíli s administrativou. Pokračovalo ladění docházkového systému, za provozu se ladil účetní program a najeli jsme na nový prodejní systém vstupenek a obchodního zboží. Navzdory tomu, že tento systém dodala renomovaná firma, v mnohém byl nepoužitelný. Obsluha programu těžkopádná s řadou zbytečných úkonů, výkazy s chybami a protřečily si. Naštěstí pro nás se oproti plánu náběh programu zpozdlil, takže to propuklo až koncem sezóny při nízké návštěvnosti. Cvičnou verzi jsme dostali s časovým předstihem a na základě zkušeností s ní jsme požadovali řadu úprav. Díky tomu také jsme tušili, do čeho spadneme. Řada problémů stále není dořešena a přenesla se do roku nového. Zde je na místě poděkovat všem, kteří se snažili chyby vychytat a tvůrce programu donutit k jejich nápravě.

Internetové připojení je kapitola sama pro sebe. Není stabilní, rychlost kolísá a ještě nedávno se občas přerušilo. Mohli bychom nad tím mávnout rukou, na čtení článků by to stačilo, ale klíčové programy (účetnictví, prodej vstupenek a nakonec i docházka) jsou bohužel on-line. Určitě by se snad dalo najít něco pozitivního na průběhu roku 2019, např. přístup většiny pracovníků (s některými brigádníky jsme se však museli rozloučit), a tak naprostá většina návštěvníků odcházela spokojená. Za to pracovníkům, kteří se o to zasloužili, patří poděkování.

Výměna kabeláže a palubkových světel pracovního okruhu III přes Proškův dóm. Foto: Vladimír Svoboda, SJ ČR

Mladečské jeskyně

Drahomíra Coufalová

Rok 2019 bych nazvala rokem digitalizace. Zavádění nových systémů jako docházkový OKbase a ekonomický JASU s návazností na spisovou Athenu vyžadovalo pro určité pracovníky časté školení, a také následné zaučování zabíralo spoustu času. Musím konstatovat, že jsme se s tím statečně poprali a nakonec byli rádi, že už od dubna přišlo zpestření v podobě zahájení hlavní sezony.

V polovině dubna jsme uspořádali ve spolupráci s Městským klubem Litovel tradiční koncertní vystoupení v jeskyních. Posluchači se tak mohli těšit na koncert lesních rohů v podání Ondřeje Vrabce, Hany Sapákové a Japonky Kamako Mori, která v současné době působí v České filharmonii v rámci akademického studijního programu. Hladký průběh sezony od 15. května do 8. srpna narušila uzavírka sjezdu z rychlostní komunikace Mohelnice – Olomouc, takže hlavně v období školních výletů se k nám nedostavovaly některé rezervované výpravy.

Druhá nepřijemná událost nás potkala 1. července, kdy nás zasáhl úder blesku. Zničeny byly veškeré

slaboproudé elektrické rozvody. Nefungovala pevná telefonní linka, zničena byla pobočková ústředna, nešel internet, odešel záložní zdroj pro jeskyně a dokonce až v jeskyních byly zničeny přijímače ovládání osvětlení. Provoz jeskyní ale přerušen nebyl, i když jsme se s opravami potýkali skoro čtrnáct dnů. I přes tyto provozní problémy Mladečské jeskyně navštívilo 21 133 osob a z hlediska návštěvnosti patří rok 2019 k těm úspěšnějším, protože opět překročil hranici dvaceti tisíc. V porovnání s loňským rokem představuje ale pokles o 3 %.

Na závěr sezony proběhl v našich jeskyních druhý koncert. Muzikálové melodie v podání Pavliny Senič a hlavně Daniela Hůlky přilákaly velký počet posluchačů.

Realizace expozice „Příroda a člověk“ nebyla ani v tomto roce dokončena, ne vinou naší organizace. Bohužel firma Direct film s. r. o., která měla zajistit dioráma v jeskyni, exponáty, informační panely a vybavení přednáškové místnosti, již třetí rok není schopna realizovat své závazky. Počátkem roku sice zareagovala dodáním židlí do přednáškové místnosti, ale následně se už do ukončení platnosti smlouvy neozvala.

Během roku se ale podařilo dokončit přednáškovou místnost. Oddělení péče o jeskyně zajistilo výrobu a instalaci informačních panelů,

Jarní koncert lesních rohů v Mladečských jeskyních.

Foto: Ondřej Vlček, SJ ČR

naistalovalo prezentaci tří naučných videoporaďů, které si návštěvníci budou sami spouštět prostřednictvím menu na obrazovce. Správa Mladečských jeskyní zajistila zabezpečení prostoru kamerovým systémem a instalaci žaluzií k zastínění v letních měsících. Tento didaktický sál bude především určen pro školní výpravy, ale zároveň bude atraktivní i pro jednotlivé návštěvníky v době čekání na prohlídku jeskyní. Závěrečné rozšíření části expozice „Příroda a člověk“ do jeskynních prostor přechází do roku 2020.

V listopadu byly jeskyně ještě otevřeny ve všední dny dvěma pevnými vstupy. Musím konstatovat, že každým rokem přibývá zájem návštěvníků o tyto mimosezónní prohlídky.

V závěru roku pokračovala digitalizace. Byl nám nainstalován nový vstupenkový program Colosseum, který je od předcházejícího Pegasu velmi odlišný a závislý na internetovém připojení. Jelikož je ještě stále ve stádiu různých úprav, uvidíme, jak vše budeme zvládat s příchodem nové sezony.

Zbrašovské aragonitové jeskyně

Barbora Šimečková

Do nového roku jsme se vrhli s energií a optimismem. Hned zkraje ledna jsme využili nízkého stavu vody v Bečvě, půjčili si od hranických hasičů silná čerpadla a hadice a snížili hladinu jezírka v Běčku, abychom v něm mohli vyčistit nános usazenin. Jako bonus se nám povedlo poprvé v historii natočit a zdokumentovat přítok minerální vody ze vzdálenějších partií systému. S vodou však jako bychom zároveň vyčerpali i přiděl radosti na celý rok, věci se začaly komplikovat, hatit a ke konci už úplně ztrácet smysl.

Koncem ledna nám zrušili pobočku České pošty, fungovala od první republiky a měli jsme to k ní jen pár kroků. Po různých peripetiích se nám podařilo zajistit doručování pošty z Hranic. Tam budeme také nosit poštu k odeslání a odvádět tržby do Komerční banky, znamená to však auto, pracovníka a čas navíc.

Každodenní měření konduktivity probíhala i za vysokého stavu vody v Bečvě. Foto: Zuzana Pleslová, SJ ČR

programy na zpracování mezd, evidence majetku, zpracování objednávek a faktur. Nic proti pokroku a on-line inovacím, ale jejich zavedení vyžaduje stabilní a dostatečně rychlé internetové připojení, což u nás bohužel nemáme. Sláveček už si chvílemi rval vlasy, že takhle to prostě fungovat nemůže a nikdo ho nechápe. Veškerou energii jsme vynaložili na to, aby se digimašinerie v našich provozních možnostech aspoň nějak rozběhla. V důsledku toho jsme ale – poprvé v dějinách správy – museli odložit některé i důležité odborné úkoly.

Alespoň pár se jich přesto podařilo, většinou díky spřáteleným jeskyňářům. Obírky skalních výchozů okolo budovy letos zvládl Milan Geršl s Kocourem v rámci pokračujícího projektu Lesů ČR. V dubnu se u Vodopádu odlouppla část stropní plotny, naštěstí mimo návštěvní trasu, kterou Mírek Vaněk – Plakát posléze zdárně podezdil a zamaskoval. Po celou sezónu jsme dvakrát denně měřili konduktivitu vody v Bečvě, abychom získali nové poznatky k hydrologii Hranického krasu. Hlíдали jsme dění kolem připravované stavby VD Skalička, zúčastnili se jednání na Povodí Moravy v Brně a utvrdili se, že boj s populistickým molochem bude ještě tvrdý a dlouhý. Zaktualizovali jsme cizojazyčné texty, které rozdáváme našim návštěvníkům – z vlastních řad (a tedy zdarma) jsme si poradili s polštinou, ruštinou, angličtinou, němčinou a francouzštinou.

Po sezóně odešel provozní technik Štěpán Geisler a náhradu se nám do konce roku už nepodařilo najít. Do kopce nad námi uhodil blesk, v jeskyních spálil několik čidel monitoringu mikroklimatu a komunikace mezi řídícími jednotkami a počítačem umlkla.

V prosinci jsme získali obří model raftového stalagmitu vyrobený dětmi ze ZUŠ Hranice, který jsme vzhledem k velikosti museli stěhovat oknem. Ale ani tato komická příhoda nám tváře nerozjasnila a závěr roku nás zastihl utahané, s nastupující demotivací k práci, kterou jsme vždycky milovali. Klademe si totiž stále naléhavěji otázku, zda právě digitální administrativa má být středobodem našeho snažení.

Abychom dodrželi ustanovení zákoníku práce, nově jsme rozvrhli pracovní směny v týdnů a nezbylo, než o víkendech posadit na pozice dispečerů brigádníky, čemuž jsme se vždycky chtěli vyhnout. Vybrali jsme tři nejzkušenější sezónní průvodkyně, které se naštěstí rychle zapracovaly. A to i přesto, že se ze dne na den musely skamarádit s novými vstupenkami a tiskárnou, představujícími první kroky nového prodejního programu. Za bezchybný průběh celé sezóny zaslouží opravdu hluboký obdiv.

Od května jsme průběžně připomínkovali připravovaný prodejní program Colosseum v naději, že tím přispějeme k jeho lepší adaptaci pro provoz jeskyní. Od září jsme jej dostali do zkušebního a od 1. října do plného provozu, za běžících úprav a se všemi nedorozuměními.

Mezitím démon digitalizace dopadl i do ostatních oddělení administrativy, potýkali jsme se s novými

Štěpán Geisler likviduje lampenfloru v zákoutí Skanzen. Foto: Slavomír Černý, SJ ČR

Milan Geršl ověřuje výšku hladiny kyselky v Jeskyni smrti. Foto: Slavomír Černý, SJ ČR

JESKYNĚ MORAVSKÉHO KRASU

Jeskyně Balcarka

Eva Hebelková

Tři měsíce v roce je jeskyně Balcarka uzavřena a vyhrazena pouze pro spící netopýry.

Jejich stav a počet každoročně v únoru kontrolují zaměstnanci SCHKO Moravský kras.

Pro veřejnost se jeskyně pravidelně otevírá 1. března a provoz běží do konce listopadu. Za tuto dobu bylo provedeno celkem 35 520 osob. Oproti roku 2018 došlo ke snížení počtu návštěvníků o 2 220 osob.

Po dobu zimní uzavírky jeskyně se zaměstnanci věnují úklidu a údržbě provozních budov a okolí. Účastníme se také různých školení, přednášek a exkurzí. Letošním zlatým hřebem byla exkurze zaměstnanců do Maďarska, konkrétně do Budapešti, za účelem prohlédnout si místní jeskyně a jiné přírodní zajímavosti hydrotermálního krasu.

Nezapomněli jsme ani na sezonní průvodce a kromě nezbytného školení BOZP jsme pro ně uspořádali exkurzi v Balcarse s odborným výkladem dr. Petra Zajíčka. Průvodci si také zorganizovali vstup do spodních pater Sloupsko-šošůvských jeskyní.

V letošním roce jsme se také pokusili oživit běžné prohlídky jeskyně instalací výstavy „Černý Buddha“ od indického malíře Heshama Malika. Výstava byla přijata s nadšením, obrazy se návštěvníkům líbily, a proto jsme výstavu prodloužili z původního srpna až do konce října.

V dubnu navštívili naši jeskyni studenti z různých zemí, kteří studují v České republice za podpory Rotary klubu. Byli nadšení z krápníkové výzdoby a zamluvili si návštěvu i na příští rok. Z významných návštěv lze ještě vzpomenout paní Magdalenu Korzistku – předsedkyni Speleoterapie v Polsku s rodinou a velvyslance ČR na Kubě, pana Vladimíra Eisenbruka. V jeskyni již třetím probíhá měření klimatu v rámci disertační práce Mgr. Langa z Masarykovy univerzity v Brně.

Letní sezona byla ukončena hrou „Průvodče, nezlob se“ zorganizovanou zaměstnanci jeskyně Výpustek v čele s Robertem Dvořáčkem. Vědomostní hra a následné posezení všech zúčastněných přispělo k seznámení zaměstnanců a sezonních průvodců jednotlivých provozů jeskyní Moravského krasu. Určitě svůj účel splnila a výherci z Balcarky přislíbili uspořádat podobné setkání v roce příštím.

Mezinárodní skupina dětí studujících pod záštitou Rotary klubu při prohlídce Velkého domu Jeskyně Balcarky. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Jeskyně Výpustek

Robert Dvořáček

Rok 2019 byl prvním rokem druhé dekády provozu veřejnosti zpřístupněné jeskyně Výpustek. Provozní doba se nezměnila, jeskyni navštívilo při klasických prohlídkách 21 354 návštěvníků, oproti roku 2018 jde o nárůst o 26 osob. Z tohoto počtu bylo 1 726 cizinců, ve srovnání s rokem 2018 došlo k mírnému nárůstu.

V roce 2019 byly realizovány již tradiční akce. V květnu „Pohádková jeskyně“ s návštěvou 430 rodičů a dětí, v červnu spoluúčast při „Dnu parků“, na podzim koncertní vystoupení folkových skupin a v listopadu pak družební setkání partnerských měst Blanska se zahraniční účastí. Samozřejmě není možno opomenout prosincový „Dáblský Výpustek“, jehož program shlédlo ve dvou dnech 1 563 návštěvníků. Kromě toho proběhly v podzemí doplňkové akce pořádané jinými subjekty, mimo běžnou návštěvnost přišlo tedy dalších 1 285 účastníků dvou koncertů v rámci „Čarovných tónů Macochy“ v měsíci červnu.

V rámci festivalu Čarovné tóny Macochy se na Výpustku uskutečnil koncert Miroslava Žbirky. Foto: Robert Dvořáček, SJ ČR

V odborném časopise „Přežít“ byl publikován článek prezentující jeskyni Výpustek.

Během roku dále pokračovalo rozvíjení dalších možností propagace zaměřené na školy. Výsledkem je mírné zvýšení návštěv školních skupin, celkem 32. Bylo dosaženo i zvýšení počtu turistických a zájmových organizací (76 výprav). Nadále přetrvává problém návštěvnosti prostřednictvím CK, během roku přijelo jen 10 zájezdů.

Provoz jeskyně zabezpečovali stejně jako vloni 3 stálí pracovníci. 16 sezónních průvodců odpracovalo celkem 3 418 hodin a dobrým plánováním bylo dosaženo opět úspory, a to 247 hodin proti roku 2018. K 31. 12. 2019 končí po více než deseti letech ve funkci vedoucího provozu Robert Dvořáček, který zatím zůstává na provozu jako průvodce. Funkci vedoucí provozu přebírá 1. ledna 2020 Bc. Hana Horáková, která na provozu již několik let pracuje.

Velké množství technického zařízení na provoz vyžaduje kontroly a drobnou údržbu. Náročnější opravy, revize a prohlídky byly prováděny pracovníky údržby SJMK či dodavatelskými organizacemi. Každoročně je zabezpečeno také školení stálých pracovníků a brigádníků. K získání dalších znalostí byla zorganizována třídní exkurze do oblasti Krušných hor (viz článek na str. 82).

30. srpna se uskutečnilo v areálu jeskyně Výpustek soutěžní klání družstev provozů jeskyní Moravského krasu. Setkání s cílem výměny zkušeností režijně připravil průvodce Jiří Liška. Více se o akci dočtete v článku na str. 79.

Pracovníci provozu se podíleli na přípravě materiálů pro televizní, rozhlasová, tištěná i digitální média. Bylo zachyceno celkem 19 upoutávek na jeskyni Výpustek v tisku. Akce byly prezentovány na třech serverech s celostátní působností a v šesti informačních kancelářích v regionu. V říjnu byly natáčeny podklady pro pořad „Tajemné podzemí“ s upoutávkou na serveru STREAM v listopadu.

Kateřinská jeskyně

Roman Plíšek

Během naší zimní přestávky proběhl v jeskyni další odběr nových vzorků uhlíkových abstraktních kreseb. Po předchozí datové analýze, která ukázala, že jeden vzorek je ze 13. století, nikdo z nás nečekal nic překvapivého. Ale díky Mgr. Martinu Golcovi, Ph.D a spolupráci SJ ČR, Univerzity v Olomouci a Ústavu jaderné fyziky AV ČR, přišla asi po půl roce neuvěřitelná zpráva. Tři „kresby“ byly vytvořeny uhlíkem z doby neolitu, jejich stáří je přibližně 6 300 let a jde tedy o nejstarší jeskynní kresby na území ČR. Byla to senzace, která vzápětí proběhla všemi médii, plno návštěvníků se o kresby zajímalo a chtělo je vidět. Jelikož jsou kresby mimo návštěvní trasu, byl před jeskyní instalován panel, aby se každý mohl dozvědět alespoň základní informace a prohlédnout si kresby na fotografiích.

Sezona začala a první návštěvníky jsme přivítali hned 1. 3., ti poslední k nám přišli 30. 11. Každý měsíc

jsme se ale dostávali v celkovém počtu návštěvníků do ztráty. Největší pokles byl v letních měsících. Jednak k nám přestaly jezdit některé polské cestovní kanceláře, ale hlavně Punkevní jeskyně se vyprodávaly později, takže nás návalové vlny turistů postihly až po poledni, a to už se pak těžko dohání. Se znatelným poklesem 6 481 osob jsme provedli jeskyní 47 275 lidí.

Celá sezona se obešla bez větších problémů a mimo klasické provádění návštěvníků se uskutečnilo i několik zajímavých akcí. Mimo tradiční sčítání zimujících letounů, kterých bylo letos 240, se natočily různé reportáže pro TV, proběhly i kontroly a jeskyňáři ze ZO ČSS 6-20 Moravský kras probádali a zmapovali další kousek Horního patra. Zřejmě poslední koncert v jeskyni uskutečnil legendární Spirituál kvintet v rámci 22. ročníku festivalu Čarovné tóny Macochy. Největší akcí, která proběhla začátkem června v celém Moravském krasu, a do níž se zapojila také naše jeskyně, bylo cvičení zdravotnických záchranných služeb z celé ČR a Bratislavy. Oproti loňskému roku bylo cvičení dvoudenní a posádky ZZS měly za úkol oživit zavaleného jeskyňáře. Toho představovala elektronická figurína napojená na tablet, na němž bylo vidět, jestli záchranáři postupují dobře a opravdu provádějí srdeční masáž naplno. Celá situace se odehrávala

Průběh měření georadarem ve vstupní chodbě Kateřinské jeskyně. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

na úpatí Ledové chodby i za provozu, takže někteří návštěvníci měli navíc malé zpestření.

S našimi průvodci jsme zakončili sezonu velmi zajímavou přednáškou pana Ivo Štelcla o badatelích Moravského krasu, při níž se s námi podělil o zajímavosti ze své sbírky různých dokumentů a dopisů okolo objevování jeskyní. V návaznosti na průzkumné práce v deponiích ve vstupní chodbě byl na konci roku domluvený georadarový průzkum. Cílem bylo nalezení úrovně skalního podloží pod vybetonovanými cestami i mimo ně. Z výstupní zprávy je patrné, že chodba je minimálně do hloubky 2–3 metrů složena z vrstev hlín a jílu s vyšším obsahem vody. Následuje pravděpodobně vrstva tuhých jílovitých sedimentů s množstvím kamenů a skalní podloží nebo větší skalní bloky by se mohly nalézat až v hloubce 12–14 metrů. To potvrzuje zajímavý názor pana prof. Musila, který již dávno při jedné své návštěvě řekl, že současný chodník vedoucí vstupní chodbou leží v úrovni stropu a dno chodby se může nacházet až v úrovni cesty v Suchém žlebu.

Punkevní jeskyňě

Rostislav Hanzlík

Rok 2019, stejně jako všechny roky předchozí, byl od ledna do prosince doslova přeplněn událostmi, hlavně ale nikdy nekončící prací. Celé to letos navíc bylo umocněno 110. výročí objevu Punkevních jeskyní.

Provedli jsme 212 322 návštěvníků, z toho 92 150 cizinců, což je 43,4 %. A to z drtivě většiny velmi spokojených, o čemž svědčí řada kladných recenzí a hodnocení na stránkách SJ ČR, emailech zasílaných přímo na PJ, ale i na renomovaných cestovatelských portálech, např. TripAdvisor aj. Velmi si toho ceníme, protože je to nejlepší ocenění naší práce, celého kolektivu stálých pracovníků i desítek a desítek brigádníků, bez kterých bychom se v našich podmínkách neobešli.

Aby vše uvedené mohlo fungovat, bylo jako každý rok nutné absolvovat řadu školení – namátkou jeřábnicko-vazačské, obsluhy motorových pil, řídičské nebo z báňských předpisů. Jedněmi z nejdůležitějších jsou samozřejmě pravidelná školení nových brigádníků a přeškolení stávajících. Na suché části prohlídky probíhá pravidelná obměna brigádníků (daná většinou ukončením studia) bez problémů, nicméně obrovský a dlouhodobý problém je s brigádníky na vodní části prohlídky. Zde je každoroční zajišťování sezony doslova heroickým výkonem. Je to způsobeno hlavně novými předpisy pro skládání kapitánských zkoušek, zejména nesmyslnou povinnou roční praxí, po níž teprve kandidát na kapitána může požádat o složení zkoušek. I díky tomu za poslední roky přibýl pouze jeden, respektive jedna nová kapitánka. Vše tak stojí a padá s bývalými brigádníky, kteří díky úžasnému osobnímu vztahu k PJ nadále vypomáhají i přesto, že někteří z nich brázdili vody Punkvy už v 60. letech minulého století.

V neposlední řadě se pak každoročním koloritem bohužel staly nekonečné reklamace závad na nové provozní budově včetně odpadních jímek, ke kterým se, jak se zdá, přidávají i reklamace nových lodí.

Přesto je většina roku a činností pozitivních. Po celý rok probíhá obrovské množství akcí, řada z nich již tradičních. Jen namátkou připomenu únorové sčítání netopýrů v Erichově jeskyni a úpravu horního úseku vodní plavby, dubnové sbírání odpadků na Den Země spojené s prohlídkou pro dobrovolníky, květnová kontrola skalních stěn, oprava jímek ve vstupním areálu, kontrola OBÚ Brno a výzkum mechorostů v Macoše. V červnu koncert Čarovné tóny Macochy (tradičně vyprodán), v září kontrola ocelových konstrukcí a vstupního portálu OBÚ Brno, v říjnu zahájení otužilecké sezony s účastí více než 120 plavců a také kontrola BOZP a PO (Bomespol). Kromě toho proběhlo čištění záchytné sítě u Dolního jezírka na Macoše, postřiky lampenflory, kácení rizikových stromů v areálu, výzkumné práce ve Skleněných domech (ZO ČSS 6-20), odběry vzorků vody v Macoše a v Tunelové chodbě (MU Brno) a dobročinný koncert pro Oblastní charitu Blansko.

Uskutečnila se i řada natáčení, např. 23. 4. televize BBC, 6. 5. španělská TV, 27. 5. natáčení pohádky „Čarovný kamienok“ televizi STV, 25. 7. italský TV kanál Marco Polo a 27. 8. TV Stream CZ. V průběhu roku zavítalo do PJ i několik významných návštěv, namátkou NSS Evropská asociace právníků, konzulát Ruské federace a ředitel SPS Praha a poboček.

Jak vidno, na Punkvě je po celý rok živo a rozhodně se nenudíme. Jak náš jeskynní rok v lednu začne, tak obrovskou rychlostí v prosinci skončí. A my se už můžeme vždy těšit na to, co přinese ten následující.

Kácení rizikových stromů v areálu Punkevních jeskyní.

Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Sloupsko-šošůvské jeskyně

Miluše Hasoňová

V roce 2019 navštívilo Sloupsko-šošůvské jeskyně 46 736 návštěvníků. Zájem byl o všech 5 prohlídkových okruhů. Začátkem roku se o nás začala zajímat média a hned v lednu natáčela ČT reportáž. V únoru se k nám vydalo Rádio Olomouc pro rozhovor a do třetice v březnu natočila televize Stream moc hezkou reportáž o zážitkové trase

Po stopách Nagela. Tím jsme měli hned začátkem roku super reklamy a pozvánky do jeskyně.

Na četné dotazy a přání návštěvníků byly v dubnu o Velikonocích zařazeny prohlídky s neandrtálci. Ty jsme nejdříve dělat nechtěli, protože brigádníci o ně ztratili zájem, nabídl se nám však skautský oddíl z jižních Čech a pomohl nám uskutečnit vynikající akci, která má dodnes skvělou odezvu. Velké díky patří manželům Šedivcovým, kteří jsou vedoucími tohoto oddílu, a samozřejmě také všem, kteří se na akci podíleli. Takovou atmosféru jsme na neandrtálských prohlídkách ještě nezažili.

Další významnou událostí se jako každoročně stala policejní akce Nežij vteřinou, která je zaměřena na bezpečnost motokářů. Tuto akci navštěvuje rok od roku čím dál více motokářů i veřejnosti. V rámci 22. ročníku festivalu Čarovné tóny Macochy se v Eliščině jeskyni uskutečnily 14. června dva koncerty skupiny Arrhythmia, kterých se zúčastnilo celkem 517 návštěvníků.

Hlavní prázdninová sezóna proletěla tak rychle, že jsme najednou připravovali Evropskou noc pro netopýry. Probíhaly prohlídky jeskyní, promítalo se v jeskyni Kůlna a v areálu běžely přednášky, kde si návštěvníci mohli živé netopýry zblízka prohlédnout nebo si na ně dokonce sáhnout. V září proběhlo speleozáchranářské cvičení ve spodních patrech. Záchranáři nasimulovali zranění člověka v těžce přístupné části zážitkové trasy a záchranná akce trvala celý den. Ivan Balák vydal novou knihu *Moravský kras, jeskyně a člověk* a pro křest této publikace si vybral jeskyni Kůlna. Křest knihy proběhl 22. října.

Sloupsko-šošůvské jeskyně jsou úzce spojeny s léčebnou speleoterapií v Ostrově u Macochy. Děti z léčebny mají prostor i v našich jeskyních, kam čas od času zavítají. Letos uplynulo 40 let od zahájení zdejší speleoterapie a rámci symposia uspořádaného k tomuto výročí se ve SŠJ konala odborná exkurze pro účastníky symposia.

V rámci managementových prací proběhla na podzim větší oprava naučné stezky od jeskyně Kůlna až po Hřebenáč. Návštěvníci už nemusí chodit po louce, aby se vyhnuli kalužinám, blátu a díram, které na stezce v průběhu předelých let vznikaly.

Koncem listopadu jsme zazimovali sloupskou část jeskyně a od 1. prosince byla otevřena celá šošůvská část, která se na 3 měsíce každoročně otevírá v rámci zimních prohlídek při baterkách. Návštěvníci si s čelovkami projdou i prostory, do kterých se během klasických prohlídek nedostanou.

Skupina neandrtalců u Kolmé propasti. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

KAŽDÝ JEN TU SVOU MÁ ZA JEDINOU aneb specifické činnosti nebo akce

Výstava „Balanc“ ve Zbrašovských aragonitových jeskyních

Barbora Šimečková

Po loňské výstavě obrazů Heshama Malika a předchozích sklářských výstavách přišla výrazná změna. Po mnoha letech se ke slovu znovu dostala keramika, jeden z nejstarších výtvarných materiálů, pro prezentaci v jeskynních prostorách jako stvořená. A to nejen pro svou odolnost vůči všudypřítomné vlhkosti a kapající vodě, ale především pro sounáležitost s podzemím – přeneseně lze říci, že hlína se vlastně vrací domů.

Úlohu „dirigenta“ dialogu mezi uměleckou a přírodní surovinou jeskyní na sebe vzal akademický sochař Pavel Drda z nedaleké Bystřičky. Je bytostným figuralistou, těžištěm jeho prací jsou postavy – lidské i zvířecí, zobrazující existenciální témata, ale i drobné žánrové příběhy s anekdotickými rysy. Jeho plastiky a reliéfy jsou součástí mnoha soukromých sbírek doma i ve světě.

Výstava byla pojmenována **Balanc** podle ústředního díla, plastiky provazochodce, který však nebalancuje na laně jako obvykle, ale drží ho v ruce. Odhaluje vlastně absurditu lidské existence a autor o něm říká: „*My se pořád o něco snažíme, pořád nad něčím balancujeme a i to, čeho se držíme, kolikrát pevně není.*“

Třeba takového notorického tvrzení, že keramika a sklo nejdou dohromady. Přesvědčili jsme se, že to není pravda. Pavel Drda je propojuje, do keramické hmoty vnáší záři a z výsledku se tájí dech. Sklo působí křehce, lehce, snově oproti zemitě tíži a hmotě hrubě strukturované kameniny. Sklo nese touhu, představu, naději. Mohutné dolní končetiny figur s předimenzovanými chodidly stahují dolů, do reality, nutí k „dospělosti“ a vědomému přijetí tíhy vlastního osudu. Aspoň na mě takto promluvila **Obláčnice**, a myslím, že se za své sny a hlavu v oblacích i trochu styděla. Ještěže byla vystavena ve Veselé jeskyni, návštěvníci ji jen letmo měli a nemohli tak zbytečně dlouho jítřit její rozpaky.

Celkem bylo představeno 14 děl vytvořených v rozmezí posledních zhruba 25 let. Některé názvy – zejména ženských figur – přibližovaly lidské slabosti svých nositelů, např. **Podvodná**, **Zamotaná** nebo **Pichlavá roba**. Mytologické motivy zastupovali **Veselá**

Pelé, havajská bohyně ohně, a **Atlas**, obr podpírající nebeskou klenbu. Naproti tomu jako baculatého břichatého **Pana Konvíčku** s výlevkou místo hlavy autor vtipně zobrazil sám sebe, bydlí totiž v ulici Na konvici.

Vernisáž výstavy se uskutečnila v úterý 2. července 2019 v 18 hodin. Zúčastnil se jí rekordní počet milovníků umění – celkem 94 osob, takže Mramorová síň doslova praskala ve švech. Navzdory minimálnímu prostoru k pohybu účastníci soustředěně vyslechli úvodní slovo Mgr. Olgy Mehešové, historičky umění Muzea regionu Valašsko a hudební doprovod Milana Humplíka. Kultivovaně zvládli tlačeničky a prohlédli si i vystavená díla. Na terasu provozní budovy jsme mezitím snesli ze všech koutů volné židle, aby i společenská část proběhla hladce a všichni si mohli posedět a popovídat.

Výstava byla součástí návštěvní prohlídky až do 31. října 2019. Byla to mimořádná příležitost k setkání se zralou autorskou tvorbou i zralým lidstvem, s chlapem pevně rozkročeným ve valašské krajině a s duší opanou o nebe.

„Obláčnice“ ve Veselé jeskyni.

Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Voda nad zlato aneb jak byl ke Špičáku přiveden vodovod

Evelyna Vozábalová

Když byl v roce 1955 zaveden do jeskyně elektrický proud, byla to událost. Ale když po dalších 65 letech vytryskla z kohoutků na Špičáku voda přivedená až ze Supíkovice, byl to prostě zázrak.

Od začátku minulého století byli tady na samotě, daleko od obcí, lidé zde žijící zcela závislí na studni ve starém lomu u jeskyně. V té se od sedmdesátých let pomalu voda ztrácela, až koncem 80. let zmizela úplně. Říkalo se, že důvodem je těžba mramorů v Supíkovících, v lomu byly hluboké vrty, v nichž výkonná čerpadla snižovala hladinu spodních vod, aby nebyl zaplaven dobývací prostor.

V mém okolí se asi nenajde moc lidí, kteří zůstali doslova na suchu a zažili, jak složité je v těchto podmínkách žít a pracovat. A to víc než rok... Hledali jsme jiný zdroj vody a tehdy určili tři proutkaři – první přišel na konci zimy, další začátkem léta a poslední na podzim 1990 – plochu o rozměrech 50 × 50 × 50 cm. Vrtná souprava ze Zlatých Hor na vytipovaném místě vyhloubila během několika dní 10 metrů hlubokou šachtici o průměru 136 mm. Když přes pažnici začala vytékat jakási mléčně bílá tekutina, dostala jsem na otázku „Co to je?“ odpověď: „No přeci voda, paninko!“ Byla jsem štěstím bez sebe, co je pro jednoho samozřejmost a přece úplně normální, může být pro druhého neskutečný luxus.

V létě 1991 se voda přivedla do budovy, vydatnost vrtu byla však omezená, takže vody jsme si mohli užívat jen my obyvatelé a zaměstnanci. Návštěvníci mohli využívat tři mobilní suchá WC (včetně jednoho pro vozíčkáře), a to bez možnosti umýt si ruce. Po letech zaběhnutého režimu se čas od času vyskytly dotazy, proč to u nás vypadá jak v minulém století, proč nejde s dobou a proč neposkytujeme služby v evropském standardu?! No protože máme málo vody...

Jeskyně Na Špičáku leží v katastru obce Supíkovice, s dotazem na možný přístup ke zdroji pitné vody jsem se tedy obrátila na obecní zastupitelstvo, které následně jednohlasně schválilo naši žádost o zřízení vodovodní přípojky. Souhlasné stanovisko jsme získali i od všech vlastníků dotčených pozemků, Státního pozemkového úřadu, stavebního úřadu a hlavního investora.

Dodavatel projektové dokumentace a stavby – Jesenická vodohospodářská společnost (JVS) byl vybrán ve výběrovém řízení a pak už realizaci vodovodu nic nestálo v cestě.

Práce trvaly pouhých 14 dní (!), přípojka je dlouhá téměř 800 metrů, začíná na horním konci obce, táhne se přes pastviny, kopíruje okraj lesa pod skalním městem a končí v suterénu domu č. p. 197. Protože se výhledově počítá se stavbou sociálních zařízení pro návštěvníky, položila se zároveň odbočka k budoucímu místu.

Obci Supíkovice patří opravdu obrovský dík, že se s jeskyněmi podělila o vzácný přírodní dar!!!

Voda na Špičáku skutečně teče! Sláva!!!

Foto: Evelyna Vozábalová, SJ ČR

Cvičení záchranářů v Moravském krasu

Jiří Hebelka

Druhý červnový víkend se uskutečnilo v Moravském krasu metodické cvičení zdravotnických záchranných služeb pod názvem „Putovní 155“. Cvičení se zúčastnilo 15 záchranných posádek z České i Slovenské republiky. Každý kraj byl zastoupen jednou tříčlennou posádkou. Pro zdravotnické posádky připravili pořadatelé deset stanovišť s úkoly, které předem nikdo neznal. Záchranáři tak byli vystaveni nestandardním situacím v neobvyklém prostředí. Hlavním úkolem byla resuscitace zraněného, který uvázl pod závalem v komplikovaném prostředí Kateřinské jeskyně. „Kopali jsme medvědí kosti, kamarád byl po pás zavalený“, popisuje žena situaci tříčlenné skupině záchranářů. Ze závalu se muž sice dostal, ale pak dostal srdeční zástavu. Byl bez dechu, v bezvědomí, bez pulsu. Záchranáři pod přísným dohledem hodnotitelů ihned zahájili resuscitaci. Bez osvětlení, jen za použití čelovek. Vždy po splnění úkolu mohly jednotlivé posádky svůj postup při řešení situace s hodnotiteli probrat. Jednalo se o nesoutěžní akci a posádky se ihned po vyřešení úkolu dozvěděly hodnocení jejich zásahu. Kromě zásahu v jeskyni si museli záchranáři poradit také s akutní stresovou reakcí v porouchané lanovce, řešit hromadné postižení osob při běžeckých závodech nebo havárii letadla. Součástí akce byly též ukázky záchranné práce pro návštěvníky Moravského krasu. Ti si u Domu přírody na Skalním mlýně mohli prakticky vyzkoušet, jak správně resuscitovat nebo jak bezpečně sundat motorkáři přilbu. Dětem předvedli na plyšových medvědech, jak správně obvázat ruku nebo nohu a jak pracovat s nosítky.

V sobotu 21. září proběhlo ve spodních patrech Sloupsko-šošůvských jeskyní další cvičení. Tentokrát se jednalo o společné cvičení Speleologické záchranné služby ČSS – stanice Morava, HZS stanice Lidická v Brně a SDH Rudice. Jak uvedl Libor Matuška, velitel stanice Morava Speleologické záchranné služby České speleologické společnosti, byla cílem výcviku pátrací akce po dvou zraněných, ošetření postižených, vybudování tepelných stanů, horizontální a vertikální transport postižených v nosítkách. Komunikace mezi jednotlivými stanovišti v podzemí a povrchem byla zabezpečena bezdrátovým systémem TSP Nicola. Celkem 23 záchranářů dokázalo během sedmi hodin nalézt oba postižené, postavit v různých částech jeskynního systému dva tepelné stany, provést nezbytné ošetření poraněných a zrealizovat náročný transport dvou nosítek s postiženými ven z jeskyně. Na povrchu byli postižení předáni do péče lékařů.

Obě záchranné akce byly i pro Správu jeskyní Moravského krasu velkým přínosem. Nácvik modelových situací v jeskynních systémech se v budoucnu může velmi hodit při reálných zásazích. Nicméně doufáme, že zůstane pouze u cvičení.

Ze cvičení záchranářů v Kateřinské jeskyni. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Výstavba Návštěvnického střediska Chýnovské jeskyně

Karel Drbal

„Každý jen tu svou má za jedinou, všechny krásy světa, všechny krásy světa v ní vidí, až přijdou časy, až přijdou časy, kdy ho ošidí...“, zpívá se v jedné známé české opeře. Samozřejmě, že to platí nejen o Mařence a Jeníkovi, ale i o lidu jeskynním a jejich špeluňkách. Mnozí se snaží pro tu svou jeskyni udělat něco víc, než je běžné, aby byla krásnější, reprezentativnější a oblíbenější. To byl impuls, který poháněl „chýnováky“ k vybudování zázemí pro návštěvníky, s cílem je i poučit a ukázat něco víc než jen turistickou trasu. Ohlédl jsem se trochu do minulosti přípravy a budování Návštěvnického střediska Chýnovské jeskyně a předkládám čtenáři trochu té historie v datech, tak jak roky šly.

2004 V bývalém kamenolomu Chýnov byly zakoupeny dvě budovy pro účely regionální expozice a stále výstavy jeskynních živočichů.

2005 Byly zahájeny práce na architektonické studii budov v bývalém kamenolomu pro účely vybudování výstavní expozice.

2006, 2007 Pokračovaly práce na architektonické studii budov.

2008 Probíhaly další schůzky s projektanty a architektem k rekonstrukci budov.

2009, 2010, 2011, 2012, 2013 Pokračovaly vleké práce na architektonické studii budov.

2014 Práce na architektonické studii budov byly dočasně pozastaveny do dořešení budoucích provozních nákladů.

2015 Vedení SJ ČR byl předložen návrh na přemístění budovy bývalé historické výtopny lokomotiv do areálu CHJ k výstupu z jeskyně a na likvidaci budovy šaten bývalého kamenolomu. Byly zahájeny práce na podkladech nutných pro žádost na OPŽP k nové verzi využití budov.

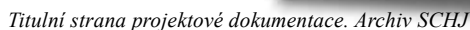
2016 Po odsouhlasení nové koncepce řešení situace budov ve vedení SJ ČR byly zahájeny přípravné práce. Zejména se jednalo o zakotvení návštěvnického střediska do nového Plánu péče o NPP Chýnovská jeskyně. Ten byl schválen MŽP 16. 12. 2016 na období 2017-2027 a obsahuje zřízení návštěvnického střediska. Nová koncepce předpokládá demolici bývalých šaten a přestěhování bývalé výtopny lokomotiv do areálu CHJ, kde bude zřízena expozice Chýnovské jeskyně, historie vápenictví a expozice speleotém jeskyní ČR. V únoru byla SJ ČR zakoupena kolekce speleotém od RNDr. Rostislava Morávka, která bude tvořit část výstavní expozice. **2017** V červenci byla zpracována studie nového infocentra Ing. arch. Zdeňkem Šimečkem a je zpracováván podklad pro projektování expozičního fundusu. Byly zahájeny práce na změně územního plánu, který neumožňoval výstavbu v areálu jeskyně. Infocentrum bude řešeno jako dvoupodlažní, doplněno prodejnou suvenýrů a občerstvení.

2018 Bylo vypsáno výběrové řízení na dodavatele projektu. Soutěž vyhrál architektonický ateliér Musil, Hybská s.r.o., Brno. Současně probíhala změna územního plánu obce Dolní Hořice, jehož textová část omezovala výstavbu návštěvnického střediska. V květnu byla změna územního plánu přijata a nabyla právní moci. V září byla podána žádost na AOPK ve věci povolení výstavby návštěvnického střediska v NPP, 2. listopadu AOPK povolila výjimku ze zákazu měnit či poškozovat NPP a udělila souhlas k činnostem v souvislosti s výstavbou návštěvnického střediska. Architektonický ateliér ve spolupráci s pracovníky SCHJ a s ohledem na jejich doporučení zpracoval projektovou dokumentaci stavby i expozice a podal žádost o stavební povolení. Místní šetření stavebního úřadu proběhlo 6. prosince a stavební povolení bylo vydáno 19. 12., právní moci nabylo 18. 1. 2019.

Kolik práce, času a energie se skrývá za obyčejnou úřední cedulkou. Archiv SCHJ

Na závěr lze doufat, že po 16 letech úvah, nápadů, spisování, žádostí a jednání bude vše dotaženo do zdárného konce. Kladívka k položení základního kamene Návštěvnického střediska Chýnovské jeskyně v roce 2020 jsou již připravena.

Práce nekončí a život jde dál

Robert Dvořáček

K 31. prosinci 2019 jsem ukončil činnost na jeskyni Výпустek ve funkci vedoucího provozu. Rád bych proto shrnul své působení na lokalitě, na níž jsem strávil nejprve 35 let jako příslušník naší armády a následně 12 let při řízení provozu jeskyně. Celkem tedy 47 roků života spojeného s Výпустkem.

Jsi vedoucí, tak se číň

Jako elév provozu jeskyní neznalý jsem od roku 2008 začal sbírat informace, jak to dělají jinde. Ty jsem využil při přípravě návrhů základních dokumentů (provozní a návštěvní řád, havarijní plán, sylabus) a vlastně celého systému řízení. V počátečním období převažovala součinnost se stavebními firmami při rozsáhlé přestavbě, na které jsme se osobně podíleli i s kolegou Jarkem Ondráčkem. Naše pracovní doba začínala před šestou hodinou ranní a končila při soumraku, v létě tedy kolem 8 hodiny večer. Za necelé čtyři měsíce a prostavením cca 10 mil. se z vojenského objektu stala plnohodnotná veřejnosti přístupná jeskyně připravená pro návštěvnícký provoz. Mojí velkou výhodou, zúročenou po celou dobu zdejšího působení, byla detailní znalost veškerého zázemí původního vojenského zařízení. Postupně jsem získával znalosti z geologie a dávné historie Výпустku, tvořily se nástěnné grafiky a návštěvní trasa doplňovala dobovými exponáty z činnosti armády.

O kom se nepíše, jako by neexistoval

V oblasti prezentace bylo nutné navrhnout informační materiály a vymyslet systém, jak je do okolních institucí rozmisťovat. Minimálně jedenkrát ročně se mně dařilo „vetřít se“ do médií s pozváním nejen na akce na jeskyni Výпустek, ale i se všeobecnou propagací všech jeskyní ČR. Tento dobrý způsob byl následně mnohokrát ověřen, kdy na otázku: „*Jak jste se o nás dověděli?*“ zněla odpověď: „*Viděli jsme pořad o Výпустku v televizi a chtěli jsme se o tom přesvědčit*“. Na téma návštěvnosti bylo zpracováno několik bakalářských prací a některé závěry jsme pro provoz také využili.

Jste tu přece od toho

Spolu s kolegy nebyl nikdy problém zajistit doplňkové akce, koncerty, speciální prohlídky, podnikové a jiné akce, a to i mimo pracovní dobu nebo v noci. Každý, kdo podobnou akci někdy připravoval, si představí množství úkolů nutných pro její zdárný průběh. A že jich bylo!

Problémy jsou od toho, aby se řešily

Jako všude se vyskytovaly drobné problémy, třeba nábor nových brigádníků, průběžné opravy technického zařízení, aktualizace sylabů či přechod na digitalizaci. Mnohokrát se operativně vylepšovalo pracoviště výrobou drobných doplňků (poliček, držáků, stojanů) s využitím na první pohled nepotřebného materiálu. Ještěže tu po armádě zbyl. Takže nejen vedoucí, ale také údržbář a elektrikář.

Pár slov na závěr

Na provozu zůstávám ještě nějaký čas jako průvodce a rád bych přispěl k hladkému předání řízení provozu nové vedoucí. Přeji jí úspěšné zvládnutí nové funkce a bude-li potřebovat, budu rád nápomocen. Samozřejmě velké poděkování za spolupráci patří především všem kolegům včetně brigádníků.

Robert Dvořáček (vpravo) při výměně čerpadel v odpadní jímce u provozní budovy Jeskyně Výпустek. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

IV. Setkání průvodců Bozkovských jeskyní

Dušan Milka

Dne 2. května 1969 se otevřely Bozkovské dolomitové jeskyně pro veřejnost, a tak v letošním květnu uplynulo již 50 let od jejich zpřístupnění. Byli jsme si tohoto výročí vědomi a na oslavu naplánovali tradičně setkání všech zaměstnanců a průvodců, kteří na jeskyních v průběhu těch padesáti let pracovali. Bohužel to nešlo situovat na počátek května, protože to už jsme v plném sedmidenním provozu. Rozhodli jsme se tedy pro sobotu 23. března 2019. Přípravy na Setkání se rozběhly už koncem roku 2018, kdy jsme začali aktualizovat 10 let staré seznamy průvodců (z posledního Setkání) a jejich mailové adresy. Až v průběhu aktualizací jsme zjistili, do jaké detektivní práce jsme se to dali, protože u spousty lidí jsme měli jen adresu bydliště bez nějakého dalšího kontaktu. Poštou jsme pozvánky posílat nechtěli, protože po několikerém zdražení poštovního bychom těžko náklady obhájili. V řadě případů se k nám kontaktní mailová adresa dostala až z druhé, někdy i třetí ruky, jak si průvodci, jejich známí a známí jejich známých kontakty přeposílali. Řada z nich se přestěhovala, někteří se i vystěhovali do zahraničí, ale největším problémem bylo, že spousta průvodkyň se provdala (některé i několikrát) a my neznali jejich nová příjmení. Za těch 50 let jsme zaregistrovali celkem 509 zaměstnanců a průvodců. Asi na 400 mailových adres jsme poslali pozvánku, po vsi jsme je roznosili osobně a jenom pár jsme jich poslali poštou. K našemu překvapení se spousta zaměstnanců a průvodců ozvala a potvrdila svoji účast. Pozvali jsme i několik aktivních pamětníků, a tak se na chvíli otočil i pan Jan Jošt, který se podílel na průzkumech jeskyní od roku 1957 a pan Miroslav Jeník, jeden z posledních pamětníků z party, která prováděla zpřístupňovací práce.

Na IV. společné setkání při příležitosti 50 let zpřístupnění Bozkovských dolomitových jeskyní se účastníci začali trousit do bozkovské sokolovny už kolem poledne. Kolem druhé už byla sokolovna téměř plná a my jsme mohli přistoupit k tradiční památeční fotografii všech přítomných (nejednou). Fotilo se několikrát, a tak na té poslední už byl i opozdilec Jarda Hromas. Pak se postupně odcházelo na jeskyně. Měli jsme mimořádné štěstí, byl slunečný a teplý den beze sněhu, s dobrou viditelností, takže od křížku u Jodasů se všem účastníkům otevíralo krásné panorama zasněžených Krkonoš. Ve vstupní hale jeskyní byla přichystána spousta historických fotografií jak z provozu, tak ze studijních cest a ze školení průvodců, a příchodci byli seznamováni i se současným režimem provozu jeskyní. Mnozí chtěli vidět dnešní zázemí průvodců a pokladnu, za ta léta se, pochopitelně, mnohé změnilo. Téměř všichni si po letech prošli prohlídkovou trasu, kde jim dělali doprovod naši nejmladší průvodci. V Jezerním dómu byla prohlídka obohacena o poslech archivní nahrávky koncertu didgeridoo různých skupin a umělců. Postupně se všichni vraceli do sokolovny, kde již bylo připraveno malé občerstvení a hudba, kterou obstaral DJ Baly, pan Miroslav Balatka.

Večerem provázeli naši průvodci – moderátoři Vojta Řehák a Veronika Havel Holcová. Bylo si o čem povídat, a tak se setkání protáhlo dlouho do noci, pro několik jedinců až téměř do rána.

Ti, kteří přišli, se dobře bavili a celou akci si pochvalovali. Celkem se setkání zúčastnilo 226 osob, někteří nebyli v Bozkově po celá desetiletí, jiní přijeli z ciziny, kde již založili rodiny. Bylo to milé setkání s lidmi, kteří mají dodnes pěkné vzpomínky na svoji práci v Bozkovských jeskyních, s lidmi, kteří mají pořád přátele mezi vrstevníky, se kterými v jeskyních prováděli. Přesto, že je tato akce v rámci zpřístupněných jeskyní České republiky ojedinělá, jsme rádi, že ji vedení organizace podporuje. U příležitosti Setkání byl vydán Minisborníček, který dostali na památku všichni přítomní

Sál bozkovské sokolovny zcela zaplněný bývalými zaměstnanci a průvodci. Foto: Dušan Milka, SJ ČR

Rekonstrukce kříže v Kapli sv. Vojtěcha

František Krejča

Kaple sv. Vojtěcha je bezesporu nejznámější a zřejmě i nejčastěji zobrazovanou prostorou na turistické trase Chýnovské jeskyně. Po stránce estetické je skutečnou dominantou prohlídkového okruhu a zanedbatelný není ani její význam z hlediska historického. Díky mnoha autentickým nápisům na stěnách v podstatě plní funkci jakési podzemní kroniky jeskyně. Kromě nejstarších záznamů z doby objevu zde najdeme například podpisy úředníků schwarzenberského velkostatku, místních „celebrit“ či skutečně významných osobností. Za všechny můžeme zmínit třeba profesora Nekuta – spoluzakladatele a zároveň prvního redaktora časopisu Vesmír. Právě chýnovský rodák František Nekut na přelomu 19. a 20. století významně přispěl k propagaci jeskyně. Z jeho pera například pocházejí články o nálezích velkých „chýnovských krápníků“ v lomu na Pacově hoře a zejména obsáhlý referát o Chýnovské jeskyni otištěný v roce 1898 v *Časopisu turistů*. Lokální patriotismus profesora Nekuta zašel dokonce tak daleko, že na vlastní náklady nechal vytisknout rukopisný leták s mapou, který pak sám rozdával návštěvníkům jeskyně.

František Krejča provádí základní nátěr kříže konzervačním roztokem.

Foto: Luboš Hájek, SJ ČR

a podle potřeby provést nezbytné rekonstrukční práce. Současně se tak naskytla i jedinečná příležitost tento zajímavý předmět podrobně prozkoumat a zdokumentovat.

Snad proto, že jeho vznik nebyl primárně motivován žádnou duchovní potřebou, je z pohledu drobné sakrální architektury kříž z Kaple sv. Vojtěcha tak trochu raritou. Sice se jedná o klasický jetelový kříž (zakončení ramen ve tvaru jetelových listů), avšak jeho zpracování s využitím tradičních kovářských postupů není u těchto artefaktů až tak běžné. Nesrovnatelně častější jsou totiž kompaktní litinové krucifixy. Základem našeho kříže jsou dva masivní železné pásy o šířce cca 50 mm. Pás ramen je v centrální části vytvarován kolem zadní plochy vertikály, k níž je připojen třemi kovářskými nýty. Hlava jednoho z nýtů zároveň tvoří střed dvojité ozdobné růžice. Menší listy její vnitřní části jsou oproti vnější pootočený o 30 stupňů. Právě zařazení tohoto detailu do celkové kompozice kříže je svým způsobem naprosto unikátní. Konce jednotlivých ramen jsou do zjednodušené podoby jetelových listů vykovány z rubové strany. Pro snadnější ukotvení kříže do podkladu je spodek vertikálního pásu překován do tvaru krátkého válcovitého trnu.

Ve zmíněném článku také narazíme na stručnou informaci o předmětu, který je dnes již neodmyslitelně spjatý právě s Kaplí sv. Vojtěcha. Jedná se o železný kříž umístěný na nejzazším pilíři kaple. Historie tohoto „artefaktu“ je poměrně strohá. V roce 1863 umístili na památku svého výzkumu tehdejší kustodi Zemského muzea v Praze Jan Krejčí a Antonín Frič v Kapli sv. Vojtěcha dřevěný kříž s vyřezaným letopočtem. Událost je zaznamenána v jejich zprávě v časopisu Živa a kříž samotný je dokonce zobrazen na jedné z doprovodných rytin. Jak popisuje profesor Nekut, byl tento na konci 19. století nahrazen křížem železným, který vyrobil strojník Weiss z Pacovy hory. Pro zajímavost můžeme doplnit, že podle historických pramenů byl dotčený Alois Weiss v mnoha ohledech výjimečným zaměstnancem schwarzenberského velkostatku a s největší pravděpodobností se jednalo o jednoho z „řidičů“ legendární parní silniční lokomotivy, která z Pacovy hory odvážela vypálené vápno.

Vraťme se ale zpět ke kříži. Víme, že do jeskyně byl instalován v r. 1897, podle některých pramenů o rok později. Ať tak či tak, je neodmyslitelnou součástí prohlídky již více než 120 let. Za celou tu dlouhou dobu zřejmě kříž nikdy neopustil své místo a neexistuje žádný záznam ani svědectví pamětníků, že by s ním bylo jakkoli manipulováno. Pokud nikdy nebyla provedena alespoň základní údržba, je vcelku přirozené, že agresivní prostředí jeskyně se negativně podepsalo na jeho stavu. Počátkem roku 2019 jsme se tedy rozhodli porušit „posvátné tabu“, kříž z kaple vyzvednout, posoudit míru jeho poškození

Ozdobná růžice na spojení pásů kříže. Její střed je tvořen hlavou spojovacího nýtu. Foto: František Krejča, SJ ČR

Již z prvotní prohlídky vyplynul jeden zcela zásadní a pro nás do jisté míry i pozitivní fakt. Přestože se destruktivní účinky koroze uplatnily prakticky po celém povrchu kříže, nebyl na žádné z částí zaznamenán její výrazný postup do hloubky, který by zásadně narušil vnitřní strukturu kovu. Tím v podstatě odpadla potřeba náročnější rekonstrukce s výměnou některých prvků nebo dokonce krizová varianta obnášející výrobu zcela nového kříže. Veškeré práce se tak soustředily na pokud možno dokonalé odstranění povrchové koroze a následnou konzervaci materiálu. Vlastní čištění probíhalo v několika etapách s využitím osvědčených mechanických pomůcek (ruční a rotační nylonové kartáče) a v restaurátorství úspěšně používaných chemikálií (kyselina fosforečná, citrónová). V některých případech, konkrétně v detailech listů ozdobné růžice, došlo v závěrečné fázi čištění i na zubní kartáčky a speciálně vyrobené nástroje.

Že i při takovéto činnosti může dojít k nečekanému „objevu“, jsme se záhy přesvědčili na vlastní oči. Po odstranění rzi na zadní straně vertikálního pásu se totiž na dvou místech objevily ražené identifikační značky. Spodní je bohužel díky pokročilé korozi zcela nečitelná. Druhá, umístěná v horní části pásu, je naštěstí v mnohem lepším stavu a představuje obdélníkem zarámovaná písmena FS. Význam této značky sice nelze jednoznačně interpretovat, ale vezmeme-li v úvahu, že výrobek pochází z knížecí dílny v Pacové hoře, můžeme předpokládat, že písmena jsou patrně zkratkou slovního spojení „*Fürstlich Schwarzenberg'sche ...*“. Jedná se o první slova názvů většiny schwarzenberských úřadů a správních jednotek, která vyjadřovala příslušnost k majiteli (*např. Knižecí Schwarzenberské vápenky apod.*). Toto značení oficiálně používala také většina provozoven, a v případě chýnovského velkostatků se s ním zcela běžně setkáváme na úředních listinách, pečetech a dokonce i na jedné z lahví chýnovského pivovaru.

Posledním krokem před navrácením kříže na původní stanoviště byla jeho konzervace. Důležitá je v tomto případě kvalitní pasivace, tedy vytvoření ochranné vrstvy, která brání další korozi na povrchu kovu. K tomuto účelu se nám již v minulosti velmi dobře osvědčilo použití průmyslových odrezovačů s vysokým podílem taninu. Po každé aplikaci byla vrstva nespojeného taninu z povrchu mechanicky odstraněna, většinou jemným nylonovým kartáčem, a celý proces několikrát opakován. Podobným způsobem byla upravena i závěrečná krycí vrstva, která celému kříži dodala matný modročerný povrch. Ještě před zahájením sezony byl artefakt opět na svém místě a obligátní otázka: „*A proč je tady ten kříž?*“ může některým průvodcům dál komplikovat zaslíbený výklad.

Kované zakončení ramene s detailem identifikační značky. Písmena jsou pro názornost graficky zvýrazněna. Foto: František Krejča, SJ ČR

Hana Štěrbová instaluje kříž po provedených úpravách zpět do Kaple sv. Vojtěcha. Foto: František Krejča, SJ ČR

Důlně měřická dokumentace

Vratislav Ouhrabka

V posledních letech nedošlo k žádným výrazným změnám ve vedení naší důlně měřické dokumentace, a to ani z hlediska legislativního, ani z hlediska činnosti SJ ČR. Stále platí základní měřický předpis, vyhláška ČBÚ č. 435/1992 Sb. o důlně měřické dokumentaci, a stále je také tato činnost svěřena oddělení péče o jeskyně a pracovníkovi ve funkci hlavního důlního měřiče. V roce 2019 práce zahrnovaly mimo povinné aktualizace, např. zhotovení měřických podkladů pro úpravu komunikací v okolí Javoříčských a Mladečských jeskyní, opravu ústí štol do Koněpruských jeskyní i dokumentaci některých jeskyní pro JESO. Avšak na místo výčtu zaměřených polygonů a bodů v roce 2019 podnikneme radši malou exkurzi do dlouhé historie a specifík oboru důlního měřictví.

Zásadní vliv na tuto oblast inženýrské geodzie, kam bezesporu důlní měřictví patří, má specifické prostředí podzemních prostor. Nehostinné klimatické podmínky, vlhko, chlad, prach, často stísněné prostory, ale i tma a potenciálně nebezpečné prostředí byly a jsou velkou komplikací pro kvalitní, přesné a bezpečné měřické práce. Vysoké požadavky právě na kvalitu a přesnost výsledků si často vyžadovaly úpravy, vývoj a využití nestandardních přístrojů, pomůcek a měřických metod a postupů. Ještě komplikovanější než v důlním prostředí pak bývají měřické práce v jeskyních.

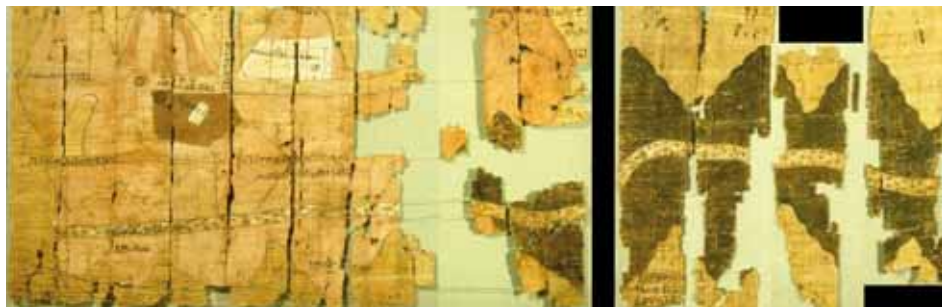
Důlní měřictví bylo od počátku spjato s nejstarší hornickou činností. Dokládají to například mapy nubijských zlatých dolů, jenž vznikly již před 3 200 lety. Precizní měřické práce v podzemí dokládají rovněž stavby starověkých tunelů. V Ninive a v Jeruzalémě byly proráženy tunely přes 500 m dlouhé již v 7. století př. n. l. Eupalinos z Megary vytyčil a postavil (ražbou z obou stran) ve 2. polovině 6. století př. n. l. na ostrově Samos tunel, který byl součástí vodovodu pro hlavní město, dnes známé jako Pythagorion. Tento nejstarší dochovaný tunel je dlouhý 1,03 km, byl ražen v hloubce až 162 m s minimálním převýšením pouhých 4 cm.

Četná svědectví o důlně měřických pracích nacházíme i na našem území. Již Jihlavské horní právo z roku 1249 „Jura et montanorum civitas Iglaviensis“ českého krále Václava I. a jeho syna, moravského markraběte Přemysla Otakara, znalo funkci důlních měřičů. Začlenění důlních měřičů do horní správy je stvrzeno ve slavném horním zákoníku „Ius regale montanorum“ krále Václava II. z let 1300-1305.

O značné přesnosti, které byli schopni dosáhnout měřiči, svědčí Agricola ve své slavné práci „De re metallica libri XII“, vydané roku 1556, když uvádí v jednom z příkladů týkajících se prorážky šachty na štolu: „...*jest ji ještě vyhloubiti do hloubi jedenácti láter, dvou a půl stopy, jedné dlaně, dvou prstů a čtyř pětín půlprstu.*“ Nejmenší zde užitá délková jednotka se rovná přibližně jednomu milimetru!

K vrcholům důlního měřictví té doby patří vytyčení zarážky Panské jámy v roce 1534 Jiříkem z Řásné, který byl nejenom měřičem i kutnohorským řezačem mincovních kolků. Mimo jiné tento měřič provedl roku 1560 první určení výšky Sněžky. Je to období, kdy téměř každá mapa byla i malým uměleckým dílem. Snad proto byli i zemští měřiči příslušníky pražského cechu malířů.

Nezbývá než se poklonit před prací našich předchůdců, kteří své dovednosti získávali většinou jako samouci a k práci používali z dnešního pohledu jen primitivní pomůcky.

Fragment plánu nubijských zlatých dolů z doby Ramesse IV.

Turínský mapový papyrus, svitek 2,80 × 0,41 m. Zdroj: <https://vici.org>

Kontroly státní báňské správy

Barbora Šimečková, Jan Flek

V roce 2019 proběhlo na pracovištích Správy jeskyní ČR celkem 9 kontrol obvodních báňských úřadů, které jsou kontrolním orgánem příslušným podle ustanovení § 41 zákona č. 61/1988 Sb. o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů.

Obvodní báňský úřad pro území krajů Jihomoravského a Zlínského se sídlem v Brně provedl 27. 3. 2019 kontrolu v Punkevních jeskyních, 6. 6. 2019 v Jeskyni Výпустek, ve dnech 11.–12. 6. 2019 v jeskyních Sloupsko-šošůvských, Balcarce, Kateřinské, Punkevních a Výпустku a 11. 9. 2019 v Jeskyni Na Turoldu. Obvodní báňský úřad pro území krajů Libereckého a Vysočina se sídlem v Liberci vykonal 5. 12. 2019 kontrolu v Bozkovských dolomitových jeskyních. Obvodním báňským úřadem pro území krajů Moravskoslezského a Olomouckého se sídlem v Ostravě byla provedena kontrola v Mladečských jeskyních dne 11. 12. 2019.

Předmětem kontrol bylo zjištění, zda organizace plní povinnosti vyplývající z báňských předpisů, zejména Vyhlášky ČBÚ č. 55/1996 Sb., o požadavcích k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu při činnosti prováděné hornickým způsobem v podzemí a Vyhlášky ČBÚ č. 75/2002 Sb., o bezpečnosti provozu elektrických zařízení používaných při hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem. Tentokrát se inspektoři zaměřili především na kontrolu zabezpečení vstupních portálů zpřístupněných jeskyní a kontrolu ocelových konstrukcí v jeskyních.

Ve všech provedených kontrolách Správa jeskyní ČR obstála. Všem jejím zodpovědným pracovníkům proto patří zasloužené poděkování s upřímným

„Zdař Bůh!“

Inspektor OBÚ Brno Karel Klobása (vlevo) se závodním SJ ČR Jaroslavem Hromasem při kontrole předepsané dokumentace Kateřinské jeskyně. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Programové financování opatření plánů péče realizovaných SJ ČR

Vratislav Ouhrabka

V roce 2019 byly z dotací MŽP na realizaci tzv. managementových opatření čerpány prostředky v celkové výši 1.630 089,- Kč.

Z podprogramu „Správa nezczitelného státního majetku v ZCHÚ“ byla zahájena a částečně realizována akce „Managementová opatření ve zpřístupněných jeskyních v roce 2019“. Tato akce zahrnovala celkem šest managementových opatření týkajících se převážně údržby a péče o jeskyně. V roce 2019 bylo z prostředků dotace uhrazeno celkem 505 533,- Kč.

V rámci programu „Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny“ (POPFK) zajišťovala SJ ČR dvě opatření z podprogramu zaměřeného na zajištění povinností orgánů ochrany přírody ve zvláště chráněných územích. V roce 2019 bylo z programu POPFK čerpáno 127 227,- Kč.

Akce managementu ZCHÚ hrazené v rámci „Programu péče o krajinu“ (PPK) zahrnovala 48 opatření v celkové hodnotě 997 329,- Kč, která byla tradičně zaměřena především na běžný management a očistu jeskyní, údržbu povrchových areálů zpřístupněných jeskyní a zajištění bezpečnosti návštěvníků.

Přehled managementových opatření provedených v roce 2019

ZCHÚ/jeskyně		Charakter opatření	Náklady v Kč
NPP Bozkovské dolomitové jeskyně		Likvidace lampenflory a prachoplísňových povlaků jeskyních. Oprava a údržba filtrů oplachových vod v Bozkovských jeskyních.	56 000,-
		Likvidace lampenflory a očista jeskyně. Likvidace náletových dřevin v povrchovém areálu. Výroba a instalace laviček a stolů v povrchovém areálu.	56 000,-
		Likvidace lampenflory a prachoplísňových povlaků v Koněpruských jeskyních. Likvidace náletových dřevin v areálu Zlatého koně.	50 000,-
NPP Zlatý kůň CHKO Český kras (Konepruské jeskyně)	Punkevní jeskyně	Ošetření a očištění skalních stěn, chodníků a vybraných sintrových útvarů v Punkevních jeskyních. Údržba skalních stěn nad vchody do jeskyní. Revize skalních stěn v propasti Macocha. Výčištění ochranných sítí nad přístavištěm a opravy poškozených míst sítě. Výčištění a odstranění nánosů z ochranné sítě u Dolního jezírka. Výčištění a oprava plotu pod skalním mostem nad správní budovou Punkevních jeskyní. Revitalizace zeleně v areálu Punkevních jeskyní a dosadba stromů v areálu parkoviště u propasti Macocha. Výčištění dna části vodní plavby v Punkevních jeskyních. Oprava horního přístaviště (výměna obložení).	299 800,-
	Kateřinská jeskyně	Ošetření a očištění skalních stěn v jeskyni. Údržba skalní stěny v okolí vchodu do Kateřinské jeskyně. Kosení a údržba travního porostu v areálu Kateřinské jeskyně a Skalního mlýna. Částečné odstranění deponií ze vstupní chodby, III. etapa.	91 130,-

PR Sloupsko- šoňvské jeskyně CHKO Moravský kras	Ošetření a očištění skalních stěn a vybrané sintrové výzdoby v jeskyních. Údržba skalních stěn nad vchody do jeskyně Kůlna, Sloupské j. a Staré skály. Likvidace náletových dřevin v okolí Hřebenáče. Kosení travního porostu v areálu Sloupsko-šoňvských jeskyní. Čištění ponorů – Staré skály. Oprava mostu před vstupem do jeskyně. Zpevnění povrchu turistické naučné stezky. Odstranění starého nefunkčního kabelového vedení a osvětlovacích těles z Nagelovy propasti a instalace osvětlení Bočkova okna	334 408,-
PR Balcarova skála – Vintoky CHKO Moravský kras	Očista stěn, chodníků a vybraných útvarů na zpřístupněné trase jeskyně Balcarka. Údržba skalních stěn nad vchody do jeskyně. Likvidace náletových dřevin nad vstupním portálem a na temeni Balcarovy skály. Výroba a montáž nerezové branky.	59 117,-
NPR Špraněk (Javoříčské jeskyně)	Ošetření vybraných sintrových útvarů v Javoříčských jeskyních. Údržba skalních stěn nad vchody a přístupovou cestou u propasti Zátvořice. Údržba cest v podzemí, zajištění bezpečného přístupu do míst pravidelného monitoringu letounů. Likvidace náletových dřevin v areálu provozní budovy a východů z Javoříčských jeskyní. Likvidace invazních druhů rostlin – netýkavky malokvěté v NPR Špraněk. Kácení poškozených stromů kolem přístupové cesty k Javoříčským jeskyním.	88 570,-
NPP Zbrašovské aragonitové jeskyně	Celoplošná desinfekce mikrobiálního napadení aragonitové výzdoby. Zajištění skalního bloku U Vodopádu. Vyčištění přítokového kanálu teplých vod v prostoru Běčko.	98 115,-
NPP Jeskyně Na Pomezí	Likvidace lampenflory kolem reflektorů po celé délce prohlídkové trasy v jeskyních.	12 500,-
NPP Na Špičáku (Jeskyně Na Špičáku)	Likvidace lampenflory a očištění skalních stěn v jeskyni. Údržba lomových stěn nad vchody do jeskyně, nad turistickou stezkou a nad vstupním areálem. Likvidace náletových křovin a ozdravný prořez bukového porostu. Bezpečnostní vazba větví borovice. Výsadba dřevin a arboristické ošetření stávajících dřevin před provozní budovou. Ruční kosení travních porostů v areálu Jeskyně Na Špičáku.	82 437,-
NPP a PP Třesín CHKO Litovelské Pomoraví (Mladečské jeskyně)	Údržba skalních stěn v areálu Mladečských jeskyní. Likvidace náletových dřevin a následné pokosení křovinořezem na svahu za provozní budovou.	54 200,-
PP Turolď CHKO Pavlovské vrchy (Jeskyně Na Turolďu)	Odstranění náletových dřevin na svazích nad návštěvnickým areálem. Kosení travních porostů lehkou mechanizací v areálu lomu. Oprava laviček před jeskyní. Oprava kamenné zidky podél chodníku v jeskyni.	112 500,-

Oprava záchytných plotů nad skalní stěnou u Punkevních jeskyní. Foto: Alois Nejezchleb

Instalace odsávacích hadic v prostoru Běčko ve Zbrašovských aragonitových jeskyních. Foto: Slavomír Černý, SJ ČR

Monitoring mikroklimatu v jeskyních SJ ČR

Petr Zajíček

Jeskyňní mikroklima je specifickým fenoménem, jehož jednotlivé složky jsou dány charakterem a typem dané jeskyně, venkovním prostředím, nadmořskou výškou atd. Monitoring jeskyňního mikroklimatu je v posledních desetiletích nedílnou složkou vědeckého výzkumu podzemních prostor a zároveň slouží i k bezpečnému využívání jeskyní, ať už se jedná o speleologický výzkum nebo provozování jeskyně k veřejným prohlídkám.

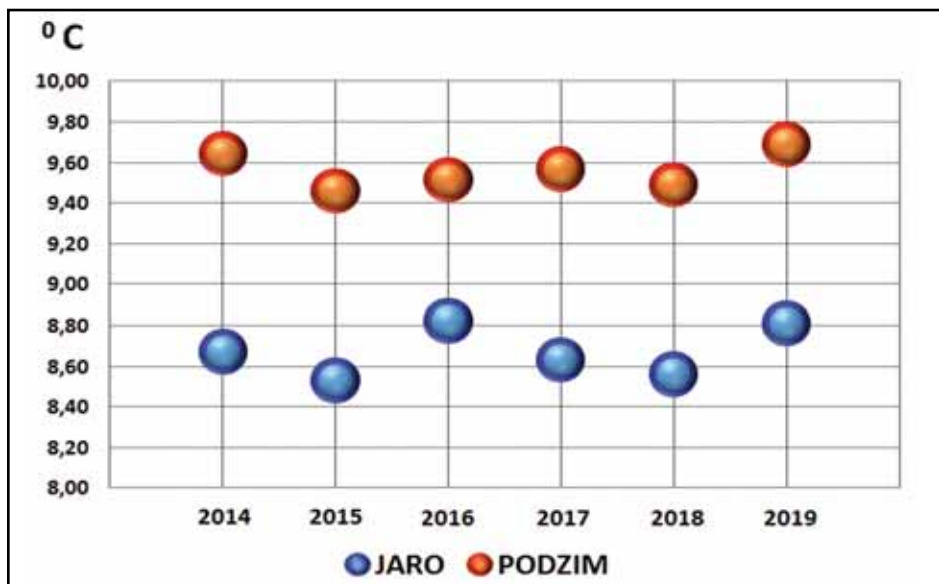
V jeskyních zpřístupněných veřejnosti musí být zajištěna bezpečnost pracovníků i návštěvníků tak, aby hodnoty některých veličin mikroklimatu nepřekročily povolenou normu stanovenou vyhláškou ČBU č. 55/96 Sb. Ta mj. nařizuje provádět 2× ročně jednorázové měření mikroklimatu ve všech 15 jeskyních, které jsou v péči a provozu Správy jeskyní ČR. V roce 2019 proběhla tato měření na přelomu března a dubna a následně na přelomu září a října. Všechny naměřené hodnoty byly v souladu s bezpečným provozem v jeskyni.

Výsledky měření byly zaznamenány v provozních denících jednotlivých správ jeskyní a na podzim dle nových požadavků ČBU i v samostatných protokolech. Zároveň bylo nutno provést odborné školení pro pracovníka, který měření provádí (autor tohoto příspěvku), aby získal osvědčení, že může měření provádět a výsledky vyhodnocovat a zpracovávat. Odborné školení proběhlo dne 12. 9. 2019 na specializovaném pracovišti firmy Dräger.

Hodnoty naměřených veličin ve všech jeskyních 2× ročně jsou ještě zaznamenávány k archivním účelům. Několikaletá měření exaktními přístroji poslouží jako podklad pro dlouhodobé studium mikroklimatu v našem krasovém podzemí.

Graf ukazuje průměrné hodnoty vypočítané ze všech měřených míst všech 14 zpřístupněných jeskyních a to v jarním a podzimním období v letech 2014–2019. Celková průměrná teplota v našich jeskyních se tak pohybovala v rozmezí 8,5–8,8 °C na jaře a rozmezí 9,4–9,7 °C na podzim. Graf ukazuje, že nejtepleji bylo v jeskyních právě v roce 2019.

V roce 2019 probíhal nadále kontinuální monitoring některých veličin ovzduší v několika jeskyních (Punkevní jeskyně, Amatérská jeskyně, Zbrašovské aragonitové jeskyně).

Vypracoval: Petr Zajíček, SJ ČR

Fotodokumentace ve zpřístupněných jeskyních a dalších lokalitách

Petr Zajiček

Fotografická dokumentace je nedílnou součástí komplexní dokumentace povrchových a podzemních krasových a pseudokrasových jevů. Každý rok vznikají nové snímky dokumentačního či výtvarného charakteru, které slouží jednak k průběžné prezentaci jeskyní (publikace, přednášky, reklamní účely) a dále jako přílohy k odborným zprávám a archivaci.

V roce 2019 vzniklo pro potřeby Správy jeskyní ČR přes 220 fotografií z krasových oblastí České republiky a přes 100 fotografií z krasových oblastí Gruzie a Moldavska. Byly vytvořeny reprezentativní snímky Zbrašovských aragonitových jeskyní (mj. výstava v Mramorové síni), v Jeskyni Na Špičáku, Sloupsko-šošůvských jeskyních či v některých veřejnosti nepřístupných jeskyních střední a severní Moravy. Snímky dokumentačního charakteru vznikly v Kateřinské jeskyni, Sloupských jeskyních a Býčí skále. Jednalo se o podrobnou fotodokumentaci uhlíkových kresebných stop (dokumentace vlastních epigrafů i odběru vzorků pro radiouhlíkové datace), z nichž některé již byly analyzovány jako pravěké. Dále fotodokumentace maskování technických prvků v Mladečských jeskyních či výzkumu za pomoci georadaru v Kateřinské jeskyni. Vznikla též podrobná fotografická dokumentace nově evidované a zčásti nově objevené jeskyně Za zborceným portálem v krasu Supíkovičské pahorkatiny. Průběžně byly též pořizovány fotografické kopie cenných historických materiálů o jeskyních.

V roce 2019 bylo řešitelem úkolu kompletně zpracováno do elektronické databáze odborné dokumentace 195 fotografií. K 31. 12. 2019 bylo v tomto systému archivováno 2 722 historických i současných snímků.

Mapování jeskyně Za zborceným portálem v Supíkovičské pahorkatině ve Slezsku.
Foto: Petr Zajiček, SJ ČR

Tunelová chodba Punkevních jeskyní. Foto: Petr Zajiček, SJ ČR

Radiační ochrana v roce 2019

Petr Zajíček

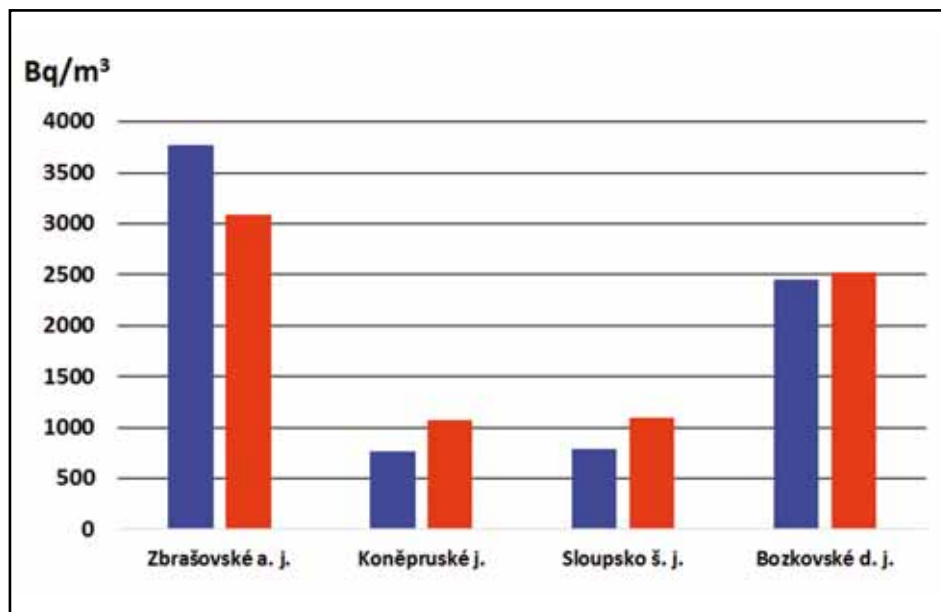
Monitoring přírodní radioaktivity ve zpřístupněných jeskyních České republiky probíhá již od 80. let 20. století. Podmínky radiační ochrany se v průběhu několika desetiletí měnily v souladu s předpisy dozorujícího orgánu – Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Dle pravidel stanovených aktuálně v Atomovém zákonu č. 263/2016 Sb. probíhaly v roce 2019 činnosti v rámci radiační ochrany v našich jeskyních.

Byly vypočítány roční osobní efektivní dávky pracovníků Zbrašovských aragonitových jeskyní za kalendářní rok 2018. Nikdo ze stálých ani sezónních pracovníků Zbrašovských aragonitových jeskyní nepřekročil roční osobní efektivní dávku 6 mSv. Hodnota nejvyšší dosažené roční dávky činila 2,78 mSv. Všichni pracovníci provozu Zbrašovských aragonitových jeskyní byli na začátku roku 2019 řádně proškoleni.

Ve 14 zpřístupněných jeskyních ČR a v jeskyni Pod Sněžníkem byla v roce 2019 průběžně monitorována objemová aktivita radonu. Koncem téhož roku již byly k dispozici výsledky objemové aktivity radonu za sezónní období 2019. Ukázalo se, že v tomto období (1. 4. – 30. 9.) byly ve většině jeskyní naměřeny vyšší hodnoty oproti roku 2018, avšak ani tyto nepřevyšují limity dlouhodobého průměru. Vzhledem ke stávajícímu provoznímu režimu nelze předpokládat, že by v následujícím období hrozilo riziko překročení dávky 6 mSv/rok nebo že by v některé z jeskyní výrazně stouply hodnoty OAR.

V roce 2019 byly dále pro kontrolu vypočítány orientační hodnoty ročních osobních efektivních dávek u pracovníků s nejdelším pobytem v podzemí za rok 2018 v ostatních zpřístupněných jeskyních a ani zde nedošlo k překročení třetiny povolené ROED, tedy 6 mSv/rok.

Následující graf ukazuje srovnání průměrných hodnot objemové aktivity radonu v sezónním období ve vybraných jeskyních před 20 lety a v roce 2019.

Výpracoval: Petr Zajíček, SJ ČR

Knihovna, webové stránky a intranet SJ ČR

Ivana Mrázková

Celkem bylo do knihovny SJ ČR v roce 2019 zapsáno 68 knih. Zajímavé publikace přibýly kromě obvyklého způsobu díky úklidu knihoven dvou kolegů, kteří se změnou funkcí opouštěli svá pracoviště. Kolegové ze Slovenska přispěli publikací *Slovenský kras* a ze Slovinska nám kolegové z Ljubljany poslali poštou *Acta carsologica*.

Nejdůležitější přírůstky jsou určité ty, které během roku vydala SJ ČR. Nejprve v červnu vyšla kniha Ivana Baláka *Moravský kras, jeskyně a člověk*. V říjnu pak dotisk velmi žádané knihy *Naši netopýři*, ta byla již na všech pokladnách jeskyní vyprodána. Lidé posílali prosebné dopisy, že se pokoušejí knihu sehnat, ale ani pátrání v antikvariátech výsledek nepřináší. Nakonec kniha vyšla a tentokrát ji vytisklo Tisk Centrum s. r. o., Brno. Jako první dostali knihu ti, kteří se svými žádostmi přičinili o její vydání. Díky rozeslání povinných výtisků a následné ohlašovací povinnosti se obě nově vydané knihy dostanou do knihoven a jejich sláva se pak odtud šíří dál. Prodej knih je největší ihned po vydání nové publikace a pak před Vánoci. Dárkové poukazy, které knihovna prodává, jsou také nejžádanější před Vánoci. Největší zájem zůstává o vstup na zážitkovou trasu *Po stopách J. A. Nagela* ve Sloupско-šošůvských jeskyních.

Vzhled webových stránek se v roce 2019 už neměnil, zato se doplňoval obsah. Hlavním tématem bylo vytvoření cizojazyčných stránek. Po překladech návštěvních řádů v roce 2018 se pokročilo k překladům tras a charakteristik jeskyní. Objednávka překladů do angličtiny, polštiny, němčiny a ruštiny pro trasy a charakteristiky jeskyní směřovala do překladatelské firmy Skřivánek. Překladatelé požádali o zapůjčení *Karsologické a speleologické terminologie* od Vladimíra Panoše pro překlad odborných termínů, a to pro každého překladatele zvlášť. Sahnat rychle čtyři výtisky slovníku nebylo tak těžké, jako získat souhlas majitelů k jejich zapůjčení. Ano, slovník Vladimíra Panoše má cenu zlata, a tak si majitelé své knihy podepisovali hodně výrazně. Překladatelé úkol zvládli a stránky organizace jsou teď doplněny tak, aby se v nich i návštěvníci ze zahraničí vyznali. Programátorská firma umožnila i vkládání mapek jeskyní s vyznačenými prohlídkovými trasami, kde zajímavá místa na trase mají kromě českého i anglický název.

Každoroční aktualizace cen a otevíracích dob pro další rok je nyní usnadněna možností kopírovat z roku na rok, ale i přesto se poslední úpravy ceníku zapracovávaly koncem února 2019. Pro školní výpravy je na webových stránkách soubor Pro školy, ale je až příliš pečlivě schován. K několika vloženým textům se pak zájemci musí proklikávat. Snaha tedy je přenést tyto důležité informace více do popředí.

Do oddělení propagace se hledal nástupce M. Hladkého. Než na

podzim nastoupil nový kolega, bylo nutné dodržet domluvené aktivity. Knihovna se tohoto úkolu ujala a například na portál PASEO dodala domluvené články o dění v jeskyních před, v a po sezóně. Dalším úkolem bylo znovuvvedení inzerátu v němčině o Bozkovských dolomitových jeskyních v týdeníku *Wochen Kurier* a v české verzi pak v časopise *Regio Revue* pro Ústecký kraj. Kolega, který agendu PR zdědil, se své role ujmá postupně a je teď na něm rozhodnout, které aktivity zůstanou zachovány a které se zruší. Chybějícího grafika bylo třeba nahradit i pro rychlé vytvoření Pamětního listu a vstupenky pro deseti miliónového návštěvníka. Doufáme, že se list jubilejnímu návštěvníkovi líbil.

Archiv SJ ČR

ZPŘÍSTUPNĚNÉ JESKYNĚ 2019

Stav a přírůstky archivní dokumentace OPJ

Jan Flek

V roce 2019 na základě klíčových slov dodala firma Newton Media přes portál MŽP 3 786 odkazů článků. 1 299 článků bylo archivováno, tj. 996 stran v textové podobě.

Pro zajímavost uvádím 5 příkladů **archivovaných článků**:

- 83/2019 Sb., Nařízení vlády o Chráněné krajinné oblasti Moravský kras
- Novým ředitelem Správy jeskyní ČR je Lubomír Příbýl
- Čeští vědci a potápěči vytvořili 3D model zatopené Chýnovské jeskyně
- Kresba stará 6 200 let: Našli ji v Moravském krasu
- Slavnostní oheň k 40. výročí založení ČSS.

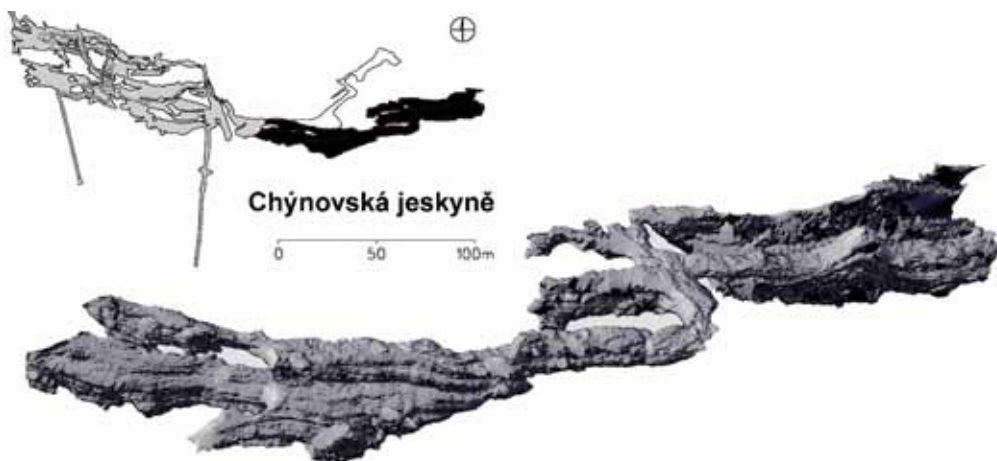
Ve **Facebooku** je monitorováno 42 stránek, celkem na nich bylo zaznamenáno 586 příspěvků v kapitolách: TOP; Správa jeskyní; Jeskyně; Ostatní a nejen podzemí; Zahraničí; Video; Foto; Audio; Publikace; Názory návštěvníků zpřístupněných jeskyní; Speleologie; Akce, přednášky, konference; a další.

V **Tripadvisoru** je monitorováno 16 stránek a zaznamenáno 110 příspěvků týkajících se jeskyní. Jeden příklad za všechny:

Dobrý den. Chtěl bych poděkovat za velmi krásný zážitek. Jeskyně jsou nádherné. Nevěděl jsem, kam se dřív dívat. ☺ Chtěl bych poděkovat i slečně průvodkyni za milý a vtipný výklad. Po našem dotazu, kolikrát ten den už provázela, odpověděla, že je tu po 14 dnech, že měla volno, a že před námi ten den dělala šest prohlídek... Když jsem si pak představil ten počet schodů..., neuvěřitelný výkon! Přitom na tváři neztratila ani na vteřinu úsměv a byla velmi milá a vtipná. Napsal bych její jméno, ale nepamatuji si ho. Nezlobil bych se za připomenutí... :D Jen vím, že má delší blond vlasy. Chci popřát spoustu krásných dnů. Ještě jednou děkuji za krásný a poučný zážitek. ☺

Ve **filmotéce** přibýlo 72 titulů, celkem obsahuje 2 086 titulů. Všechny filmy byly upraveny (upraven začátek a konec, odstraněny reklamy), digitalizovány a uloženy na externích pevných discích.

Do databáze **Digispeleodata** byly digitalizovány a uloženy na externích discích tyto materiály: Acta speleohistorica 2019, díly 1–5 v celkovém rozsahu 2001 stran, sborník Československý kras II, 1949 v rozsahu 312 stran, publikace Punkva a její přítoky J. Kniese, 1909 (55 stran a 7 obrazových příloh), Průvodce jeskyněmi moravského Švýcarska, 1912 (4 strany) a Krasové drby a pověsti z Českého krasu, V. Mach 1953 (62 stran). Do seznamu diplomových prací přibýly 134 tituly.

3D model zatopených částí Chýnovské jeskyně. Archiv SCHJ

JESO v roce 2019

Olga Suldovská

Z předešlého roku se překulilo několik restů, a tak byly do Jednotné evidence speleologických objektů (JESO) až nyní doplněny informace a citace dvanácti článků ze 73. ročníku časopisu Ochrana přírody, zveřejněných v šesti číslech vydaných roku 2018. Stejně tak i údaje ze čtyř článků z časopisu Speleo.

V šuplíku (nebo lépe řečeno na různých digitálních nosičích) čekala na zpracování i data z terénních prací v Mojetínském krasu uskutečněných v roce 2018. Toto krasové území o rozloze téměř 4 km² se nachází severně od Boskovic a je nejsevernějším výběžkem svrchnodevonských vápenců německého pruhu přechodného vývoje moravského devonu. Vápence Mojetínského krasu vystupují v několika ostrůvcích a vytvářejí izolované skupiny skalních výchozů. Rozložení vápenců zaujímá směr JZ – SV. Během dvou návštěv byla prochodena a prohledána severovýchodní i jihozápadní část území. Krasové jevy byly zjištěny pouze v jihozápadní části. Pomocí přístroje GPS a s využitím mapových podkladů ČÚZK Digitálního modelu reliéfu České republiky 5. generace (DMR 5G) a Základní mapy ČR byla zaměřena poloha tří jeskyní a pěti vyvěraček. U tří vyvěraček byla shledána úprava na lesní studánky. Všem objektům byla pořízena dokumentační foto.

Z mapovacích prací pokračovalo dohledávání a lokalizace povrchových krasových jevů v Javoříčském krasu, započaté roku 2017. V roce 2019 bylo tomuto krasu věnováno šest dnů v terénu, kdy bylo třeba ověřit údaje zjištěné z literatury z počátku 20. století i údaje z ústního podání místních jeskyňářů. Z dobové literatury byly dohledány dva články Jana Kniese „O některých málo známých zjevech Moravského krasu“, vydaný

v časopise Vlasteneckého museumu spolku 1901 a „Stopy diluviálního člověka a fosilní zvířena jeskyň Ludmírovských“ vydaný v časopise Moravského muzea zemského 1905, článek Mořice Remeše „Málo známé území Moravského Krasu“ vydaný v časopise Vlasteneckého museumu spolku olomouckého 1926, článek Josefa Blekty „Kras mezi Konicí a Litovlí“ uveřejněný ve Věstníku klubu přírodovědeckého v Prostějově 1931, článek Přemysla Ryšavého „Nové jeskyně v krasovém ostrůvku ludmírovském na Konicku“ vydaný ve Vlastivědném věstníku moravském 1948 a článek Karla Kostroně „Příspěvek k řešení otázek soustavy ponorných vod severomoravského krasu“ vydaný v časopise Československý kras 1949. K evidovaným krasovým jevům v databázi JESO byly doplněny popisné údaje ze jmenovaných článků a citace. Nově bylo zaevidováno dalších 5 jeskyní (Kadeřínská puklina, Rozsedlina u amfiteátrů na Hejnici, Ludmírovská jeskyně, Jeskyňka ve Skalkách a Remešova puklina), 5 hydrologických objektů a 3 závrtý.

Terénní práce a rozhovory s lidmi přináší různá překvapení. Na základě informací místních speleologů jsem se společně s nimi vypravila za dalšími krasovými jevy nedaleko obce Vrážné,

Portál jeskyně Krasový kužel v Mojetínském krasu.

Foto: Olga Suldovská, SJ ČR

jež dosud nebyly zahrnuty do evidence. A nejen, že zde existují dvě jeskyně (Vráženská a Ledová) a tři vyvěračky, ale celé toto krasové území bylo v posledních desetiletích opomíjeno. Ukázalo se, že se jedná o krasovou oblast dosud neevidovanou. Po konzultaci s několika odborníky dostala název Kras nectavského a svinovsko-vranovského krystalinika. Náleží stejně jako Javoříčský či Mladečský kras mezi krasová území středního bloku – Hornomoravského úvalu a okolí. V evidenci mu byl přiřazen kód K2203710. Při studiu starší literatury se zjistilo, že zdejší vápence i krasové jevy nebyly v minulosti úplně neznámé, ale poslední zmínka o nich pochází z roku 1948. Poté bylo území pozapomenuto. Znovuobjeveno bylo místními jeskyňáři (ZO ČSS 7-14 Ludmírov – Štýmbek) před cca 15 lety. Informace o jejich průzkumu jsou zveřejněny na jejich internetové stránce, nicméně do celorepublikové evidence se nedostaly. Což bylo napraveno až nyní.

Nejen historické objekty přibývají do evidence. Ze současných zdrojů byly ze zpráv od kolegů či jeskyňářů převzaty údaje o jeskyni Za zborceným portálem, Elfím domečku a Hasičově ventarole. Také byla zpracována fotodokumentace objektů pořízená v posledních třech letech a do JESa tak přibýlo 206 autorských fotografií (27 fotografií z roku 2017 k 22 objektům, 86 fotografií z roku 2018 k 52 objektům a 93 fotografií z roku 2019 k 51 objektům).

Ve spolupráci s AOPK ČR byla otevřena debata ohledně aktualizace mapové vrstvy karsologického členění krasu. Mimo jiné i díky nově zaevidovanému Krasu nectavského a svinovsko-vranovského krystalinika. A to je zase počátek práce pro budoucí období.

Vyvěračka na Hradisku u Vrážného v Krasu nectavského a svinovsko-vranovského krystalinika s pomníčkem bývalému předsedovi ZO ČSS 7-14 panu Františku Maškovi. Foto: Olga Suldořská, SJ ČR

Jeskyňě Za zborceným portálem, nová jeskyňě v krasu Supíkovické pahorkatiny

Petr Zajíček

V krasu Supíkovické pahorkatiny byla dosud evidována pouze jediná jeskyňě, a to dnes veřejnosti přístupná Jeskyňě Na Špičáku situovaná v bývalých lomech na mramor ve vrchu Velký Špičák. Ve stěně největšího lomu asi 30 metrů od východu z jeskyňě byly již dříve registrovány erozně modelované jeskynní portály s krasovými dutinami nevelkého rozsahu, avšak o jejich existenci neexistují zprávy ani další dokumentace. Dle ústních sdělení byly otvory zčásti prostoupeny v 70. letech 20. století, avšak také bez podrobnějšího popisu. Roku 1994 byly dutiny v této lokalitě prozkoumány autorem tohoto příspěvku. Za jedním ze dvou vchodů byla zastižena asi 10 metrů dlouhá nízká sestupná chodba, na jejímž konci byla zjištěna hladina vody. Dno chodby tvořily balvanité sutě, stěny a strop prostory jevíly známky nestability. Za vstupním portálem byly nalezeny zbytky svíček. Jeskyňě ale zůstávala nadále mimo evidenci našich krasových objektů.

20. května 2019 provedli pracovníci oddělení péče o jeskyňě Mgr. Vratislav Ouhrabka a autor tohoto článku komplexní průzkum jeskyňě s podrobnou mapovou a fotografickou dokumentací. Bylo zjištěno, že poklesem úrovně hladiny podzemní vody jezírko na konci chodby zmizelo, a tím se podařilo objevit nové části jeskyňě za původním jezírkem. Z nejnižší části chodby vybíhají dvě větve, průstupné místy velmi nízkými průchody mezi stropem a balvanitou sutí. Ve směru sestupné chodby jeskyňě pokračuje do síně o půdorysných rozměrech cca 3 × 5 metrů, která končí neprůleznou puklinou. Tato nově objevená část má celkovou délku přes 10 metrů a její koncový bod je zároveň nejnižším místem celé jeskyňě. Vodní hladina nebyla zjištěna ani v těchto částech.

Druhá nově objevená a dokumentovaná část má celkovou délku přes 20 metrů a je tvořena členitými síněmi s puklinovými odbočkami. První síň vybíhající z původního dna sestupné chodby jv. směrem má půdorysné rozměry cca 4 × 6 metrů, ale je velmi nízká (řádově v desítkách cm). V její koncové části lze po suťovém svahu proniknout do síně podobných rozměrů, avšak s výškou více než 1 m. Ta přechází v sv. části do poslední podlouhlé dutiny s 3,5 metru vysokým komínem. V její nejzazší části se nachází neprůlezná horizontální puklina směřující do další viditelné větší prostoty.

V druhém z portálů ve skalní stěně byly zastiženy nevelké puklinové říčené prostory o celkové délce přes 10 metrů. Nejnižší úroveň této části prokazatelně komunikují s hlavní částí jeskyňě, propojení je však neprůlezná.

V celém průběhu jeskyňě lze sledovat stopy erozní činnosti proudících vod, které v dřívějších etapách vývoje Supíkovického krasu jeskynní protékaly a podílely se na modelaci prostor. Typické jsou evorzní hrnce různých velikostí, erozní kanálky a facetty na stěnách. Jeskyňě zcela postrádá krápníkovou výzdobu. Celková délka všech dostupných prostor jeskyňě, která byla pojmenována „Za zborceným portálem“, činí 55 metrů s denivelací 7 metrů. Vzhledem ke skutečnosti, že jeskyňě byla vytvořena na výrazné tektonické poruše, lze předpokládat možné pokračování prostor podobného charakteru.

Průhled vchodem jeskyňě Za zborceným portálem směrem k východu z Jeskyňě Na Špičáku. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Mapovací práce ve vchodu jeskyně Za zborceným portálem. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Typický charakter prostor jeskyně Za zborceným portálem. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Výsledky zimního sčítání letounů 2019/2020 ve zpřístupněných jeskyních ČR

Sestavil Martin Koudelka na základě dat koordinátorů monitoringu na jednotlivých zimovištích: Daniel Horáček, Ivan Horáček, Josef Chytil, Miroslav Kovařík, František Krejča, Martin Koudelka, Jiří Šafář.

název jeskyně	Počet druhů	Počet jedinců	RHIP	MMYO	MBEC	MINAT	MEMA	MMYS	MBRA	MM/MB	MDAU	MDAS	BBAR	PAUR	PAUS	MSP
Koněpruské	4	274	112	156							4			2		
Chýnovská	5	84		32		25					6		12	9		
Bozkovské dolomitové	3	31	17	12										2		
Na Špičáku	5	137	118	2					1		5					
Na Pomezí	7	874	710	65		1	85	2	2		8			2		
Javoříčské	7	5480	5197	83		4	188	2	2		4					
Mladečské	3	46	34				11							1		
Na Turoldu	4	638	619	1			17				1					
Punkevní *)	6	105	8	74		2	5				2		14			
Sloupsko-šošůvské	9	2444	1544	808		4	62	2			3	2	13	1	5	
Kateřinská	6	261	114	83		2	55				2					3
Balcarka	5	516	472	31		1	10				1					1
Výpustek	7	266	219	18	1	6	16				5			1		

VYSVĚTLIVKY:

*) obsahuje Eričovu jeskyni a Tunel

Pozn. Ponory v SŠI zatopeny. Kontrolována pouze levá strana břehu.

VYSVĚTLIVKY:

RHIP	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	vrápenec malý
MMYO	<i>Myotis myotis</i>	netopýr velký
MBEC	<i>Myotis bechsteinii</i>	netopýr velkouchý
MINAT	<i>Myotis nattereri</i>	netopýr fasnatý
MEMA	<i>Myotis emarginatus</i>	netopýr brvitý
MMYS	<i>Myotis mystacinus</i>	netopýr vousatý
MBRA	<i>Myotis brandtii</i>	netopýr Brandtův
MM/MB	<i>Myotis mystacinus/brandtii</i>	netopýr vousatý nebo Brandtův
MDAU	<i>Myotis daubentonii</i>	netopýr vodní
MDAS	<i>Myotis dasycneme</i>	netopýr pobřežní
ENIL	<i>Eptesicus nilssonii</i>	netopýr severní
BBAR	<i>Barbastella barbastellus</i>	netopýr černý
PAUR	<i>Plecotus auritus</i>	netopýr ušatý
MSP	<i>Myotis species</i>	blíže neurčený malý druh Myotis

Za poskytnuté údaje děkují všem výše jmenovaným. Zároveň bych chtěl poděkovat jako každý rok i letos spouště zde blíže neuvedených pomocníků z řad speleologů, zoologů i amatérských nadšenců, bez nichž by každoroční namáhavé kontroly podzemí nemohly v tomto rozsahu vůbec proběhnout.

Skupinka „orosených“ netopýrů velkých – v místech s vysokou vzdušnou vlhkostí a kolísající teplotou kondenzuje na tělech zimujících letounů vodní pára. Foto: Martin Koudelka, SJ ČR

Největší zástupce řádu letounů, netopýr velký, zimující ve vstupním tunelu Javoříčských jeskyní. Foto: Martin Koudelka, SJ ČR

Sanace skalní stěny nad vstupem do Chýnovské jeskyně

František Krejča

Pravidelná kontrola a údržba skalních stěn nad vstupy do zpřístupněných jeskyní je nedílnou součástí naší práce a s ohledem na bezpečnost nás i návštěvníků bych řekl, že jednou z nejdůležitějších. Ve srovnání se skalními monumenty například v Moravském krasu je sice stěna u Chýnovské jeskyně opravdovým trpaslíkem, to však ani zdaleka není zárukou bezproblémového provozu. Ačkoliv to tak na první pohled dnes již nevypadá, nejde vpravdě o přirozený přírodní útvar. Ve skutečnosti se jedná o závěrovou stěnu původního jámového lomu a současný stav je vlastně výsledkem celé řady postupně prováděných úprav. Zde je třeba připomenout, že těžba v lomu pokračovala ještě desítky let po objevení jeskyně a teprve na konci 19. století bylo vybudováno první kamenné schodiště a vchod uzavřen dřevěnými dveřmi. V té době byl však vstup do jeskyně o několik metrů výše, přibližně v místě ohybu dnešních schodů. Až v letech 1937-38 byla odstřelena těžbou narušená část stěny, položeny nové pískovcové schody a vybudovány boční opěrné zidky. Právě při rekonstrukci těchto zídek v roce 2011 došlo k rozvolnění bloku vápenců přímo nad vstupem do jeskyně a spodní část stěny musela být staticky zajištěna pomocí ocelových kotevních tyčí.

Vstupní partie Chýnovské jeskyně má ještě jedno specifikum, které značně komplikuje nejen údržbu, ale především bezpečnost provozu. Vlastní vstup do podzemí je vlastně jakýsi „trychtýř“, který nejenže do jeskyně odvádí všechnu vodu ze vstupního areálu, ale v jeho zahrnutí končí i veškerý materiál (kameny, hlína, větve) z nejbližšího okolí. Nikdy nekončící úklid těchto prostor je u našich dispečerek takřka každodenní rutinou. Je tedy přirozené, že pravidelná kontrola a obírka skalních stěn je prováděna s náležitou pečlivostí. Před zahájením sezony 2019 bylo při jedné z těchto kontrol zjištěno, že postupným zvětráváním skalního masivu došlo k uvolnění poměrně velkého bloku horniny. Své si patrně přidaly i kořeny stromů rostoucích na hraně lomové stěny. V každém případě bylo řešení této situace prvořadou podmínkou pro zahájení turistického provozu.

Podle rozměrů jsme hmotnost vápencového bloku odhadovali minimálně na 300 kg. Právě velikost a váha kamene byly rozhodujícím činitelem při volbě vhodné strategie. Možnost další injektáže stěny jsme hned na počátku zavrhlí, a to nejen z estetických důvodů. Pádovým argumentem proti takovému řešení byl samotný tvar bloku a zejména stupeň zvětrání skalního masivu. Optimální variantou tedy bylo mramorový „viklan“ ze stěny odstranit. Jelikož se nám nasazení těžké mechanizace (např. autojeřáb) jevilo vzhledem k terénu spíše komplikací, zvolili jsme způsob mnohem primitivnější, a to sejmutí bloku s využitím prostředků jednolanové techniky.

Na počátku bylo nutné připravit blok tak, aby za žádných okolností nedošlo k jeho pádu, a zároveň bylo možné ho relativně snadno transportovat mimo vstupní areál. Za tímto účelem jsme kámen na třech místech provrtali a pomocí závitových tyčí s oky ukotvili na vertikální lana. Druhým krokem byla instalace lanového traverzu pro následný přesun bloku. Jeden z bodů traverzu byl pevně zafixován na kmenech stromů na hraně stěny, druhý konec lana byl přes kladkostroj „zapřažen“ na závěs malotraktoru. Tento způsob zapojení vlastně umožnil pouhým pojezdem malotraktoru uvolnit kámen ze stěny a s pomocí dynamických lan jej šetrně spustit do traverzu. Je přirozené, že se to vše neobešlo bez klasické ruční práce, kde svoji roli sehrálo především osvědčené páčidlo, ale s výsledkem jsme mohli být nadmíru spokojeni. Přesun bloku po traverzu a jeho následný odvoz už byl víceméně rutinní záležitostí. Zbývalo jen očistit prostor od menších uvolněných kamenů a bezpečně zahájit turistickou sezonu. Myslím, že málokterý z návštěvníků si při vstupu do jeskyně podobná rizika vůbec uvědomí, ale na druhou stranu – není právě tohle jeden z důvodů, proč tady jsme?

Přípravné práce na zachycení uvolněného bloku a jeho následný přesun s využitím prostředků jednolanové techniky. Foto: Josef Vandělík, SJ ČR

Blok po spuštění do traversy, František Krejča kontroluje jeho zavěšení, Josef Vandělík přesunuje břemeno mimo „ohroženou oblast“. Foto: Hana Štěrbová, SJ ČR

Skalní stěna nad vstupem do Chýnovské jeskyně po zásahu. Foto: František Krejča, SJ ČR

Projekt „JL 2019“

Jiří Šindelář

I v roce 2019 se členové České speleologické společnosti, základní organizace 2-01 a zaměstnanci Správy jeskyní ČR aktivně podíleli na zajištění několika archeologických výzkumů, čímž pomohli objevit celou řadu dávno zapomenutých příběhů. Asi nejzajímavějším a také nejlépe doloženým byl projekt „JL“. Jedná se o zkratku, kterou tvoří začáteční písmena jména významné jihočeské historické osobnosti – Jindřicha Libraria.

Jindřich zvaný Librarius byl prvním převorem nově založeného dominikánského kláštera v Českých Budějovicích a již za svého života byl uctíván jako blahoslavený. Podle tradice to byl právě on, kdo poradil Přemyslu Otakarovi II., aby založil českobudějovický klášter, čímž by si u Boha vyprosil narození vytouženého mužského potomka. Král na jeho radu dal, klášter založil, uvedl do něj dominikány a s odstupem pěti let se opravdu dočkal narození syna, budoucího českého krále Václava II. Páter Jindřich tak stál nejen u založení kláštera (a vlastně tak i u nově vznikajícího královského města České Budějovice), ale stává se také jeho prvním představeným a podle barokních legend i osobním zpovědníkem a rádcem krále Přemysla Otakara II. Svého krále přežije jen o pouhé 3 roky. Umírá v roce 1281 a jeho ostatky jsou podle dominikánské kroniky uloženy v kapli sv. Vavřínce, v jižní stěně klášterního kostela. Proběhnou staletí, klášter i kostel samotný projdou celou řadou dramatických událostí a přestaveb a na hrob významné osobnosti, která stála u zrodu Budějovic, se zapomene. V 21. století už zná jméno Jindřich Librarius pouze hrstka historiků a archivářů. To se však v roce 2019 změnilo. Díky spolupráci odborníků z organizace Naše historie, Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, Jihočeské univerzity, Národního muzea, Správy jeskyní ČR a speleologické organizace se podařilo lokalizovat místo zazděné výklenkové kaple a za velkého zájmu médií a veřejnosti vyjmout ze zazděné dutiny dřevěnou schránku s kosterními ostatky.

Celý průzkum, jehož vyvrcholením bylo vyzvednutí dřevěné schránky, iniciovalo Arcibiskupství pražské a českobudějovická diecéze. Projekt byl logicky rozdělen na tři samostatné fáze. Prvním krokem bylo provedení podrobného geofyzikálního měření, kritická konfrontace výsledků geofyziky s historickými prameny a vymezení jednotlivých anomálií, které by odpovídaly hledanému objektu, to jest zazděné dutině v masě středověké zdi kostela. Následoval průzkumný vrt, který měl za úkol potvrdit geofyzikální interpretaci a v poslední, třetí etapě byla objevená zazděná nika otevřena, její obsah vyjmut, konzervován a podroben dalším přírodovědným analýzám.

V geofyzikální části projektu jsme vsadili na kombinaci v minulosti dobře osvědčených metod – georadarového měření a měření magnetické susceptibility. Posouzením georadarových profilů se podařilo v zájmové ploše identifikovat výraznou anomálii interpretovatelnou jako dutinu a následné měření magnetické susceptibility ukázalo, že se pouze v tomto místě pod silnou vápennou omítkou nachází cihlová zazdívka (jinak se jedná o celistvou středověkou zeď z lomového kamene). Ověřovací vrt veškeré předpoklady potvrdil a dne 30. ledna 2019 proběhla podrobná vizuální a měřická dokumentace zazděné niky. Pro průzkum nepřístupné dutiny posloužila metodika a prototyp průzkumné minisondy, které byly vytvořeny pro potřeby průzkumu původní hrobky císaře Karla IV. na Pražském hradě, a které jsou od roku 2005 stále zdokonalovány a využívány v rámci obdobných úkolů po celé České republice. Organizace Naše historie a speleologická skupina ZO 2-01 jsou jedinými subjekty v ČR provozujícími průzkumnou sondu, která je i při minimální velikosti vstupního otvoru

Snímek z průzkumné minisondy, pohled do zazděné niky.

Foto: Martin Frouz

Víku dřevěné schránky s ostatky Jindřicha Libraria. Foto: Martin Frouz

(3 cm) schopna provádět kvalitní vizuální průzkum rozsáhlejších dutých prostor, přesně je mapovat, skenovat ve 3D a odebírat vzorky pro následné přírodovědné analýzy. V případě budějovického projektu bylo zjištěno, že se jedná o druhotně cihlami zazděnou niku, zaklenutou gotickým lomeným obloukem, v jehož horní části jsou na omítce čitelná jména Stabernak, Wittner a Hamberger. Na dně niky byla objevena dřevěná schránka, na jejímž víku byl položený složený kus papíru, který zakrýval (a tím znemožňoval přečíst) černý nápis. Vedle schránky byl položený další smotaný papír a také menší dvojlist, na kterém se podařilo přečíst nápis Budweis a datum 19. July 1893.

Po tomto nálezu bylo majitelem objektu a se souhlasem příslušných pracovníků památkové péče rozhodnuto o otevření niky, jejího přiznání a prezentaci v interiéru kostela, a také o vyzvednutí a ošetření všech nálezů v ní uložených. Ke slavnostnímu otevření dutiny a vyjmutí jejího obsahu došlo 26. června 2019 za účasti Jeho Eminence Dominika kardinála Duky, arcibiskupa pražského, Jeho Excelence Mons. Vlastimila Kročila, sídelního biskupa českobudějovického a řady dalších významných hostů. Jako první byl ze zazděného otvoru vyzvednut menší dvojlist papíru, na němž jsou tužkou napsána jména zedníků, polírů, stavitelů, starosty a místostarosty Budějovic a také datum zazdění niky – 19. červenec 1893. Poté byly vyjmuty dva drobné papírové balíčky, které obsahovaly výtisk novin Národní politika z 18. července 1893 a knihu s básnickou sbírkou „Z hlubin“ od Jaroslava Vrchlického. Poslední byla z útrobu středověké zdi vynesena dřevěná schránka, obsahující větší množství osteologického materiálu, téměř rozpadlou textilií a zřejmě i rozpadlý pergamén. Ze všech nálezů byl jednoznačně nejdůležitější objev lidských kostí a také rozluštění černého nápisu na víku dřevěné schránky, který potvrzoval autenticitu ostatků blahoslaveného Jindřicha Libraria. Z kosterního materiálu byly odebrány vzorky pro další antropologické zkoumání, radiokarbonové datování a řadu dalších přírodovědných analýz.

Výsledky analýz dnes již známe. S jejich výsledkem bude veřejnost seznámena formou konferencí a odborné publikace. Již nyní však můžeme prozradit, že moderní věda zcela jistě vyvrátila, že by nalezené lidské kosti mohly patřit osobnosti ze 13. století. Určitě se tak nejedná o ostatky Jindřicha Libraria. Může se tak nakonec zdát, že celý projekt je jen mediálně nafouknutá bublina a velké zklamání, ale to je omyl. Projekt „JL“ pokračuje dále. I negativní výsledek je výsledek. Donutil nás, abychom se vrátili zpět na začátek. Udělali jsme to, znovu prošli všechna získaná data a zjistili, že pod objevenou a znovuotevřenou nikou (někdejší výklenkovou kaplí sv. Vavřínce) se nalézá ještě jeden neznámý dutý prostor. První ověřovací vrt již potvrdil existenci dutiny a první vizuální průzkum i existenci rozpadající se dřevěné schránky, v níž jsou zřejmě kosterní ostatky. K celé nálezoové situaci, místu uložení a jeho úpravě máme mnoho analogií v mnoha církevních objektech západní Evropy. Byl tedy nyní (napodruhé) objeven hrob blahoslaveného Jindřicha Libraria? Dočkají se nyní Budějovice vyzvednutí jeho ostatků a uctění památky jednoho ze svých zakladatelů? Odpověď nám přinese již blížká budoucnost.

Geodet Jiří Šindelář je členem České speleologické společnosti, základní organizace 2-01 Chýnovská jeskyně.

Jak dál? Rychlá porada o dalším postupu při otevírání schrány. Foto: Martin Frouz

První antropologické posouzení kosterních ostatků. Foto: Martin Frouz

Mimořádně cenné objevy z epigrafického výzkumu v Kateřinské jeskyni

Petr Zajíček

V letech 2016-2017 byly ve spolupráci s archeology Univerzity Palackého v Olomouci a experty z Ústavu jaderné fyziky AV ČR Praha odebrány vzorky vytipovaných uhlíkových čar a obrazců ve staré Kateřinské jeskyni. Odebrané vzorky pak byly ve specializovaném pracovišti v maďarském Debrecínu podrobeny radiouhlíkovým analýzám k určení absolutního stáří kreseb. Výsledky ukázaly u jednoho vzorku stáří spadající do období přibližně 13. století.

Na základě dalších terénních průzkumů byly v Kateřinské jeskyni, v jeskyních Sloupských a Býčí skále vytipovány další uhlíkové kresebné stopy. Začátkem roku 2019 z nich bylo odebráno celkem 15 vzorků. Výsledky analýz v této fázi výzkumu přinesly mimořádně cenné poznatky. Zatímco vzorky uhlíkových čar ze Sloupských jeskyní a Býčí skály byly datovány do středověku až novověku, tři vzorky z Kateřinské jeskyně náleží pravěkému stáří. Dvě uhlíkové stopy či kresby z Ledové chodby a jedna z bezejmenné chodby jsou staré přibližně 6 300 let, což odpovídá období pozdního neolitu. Výsledky analýz korespondují také s archeologickými nálezy v portálu Kateřinské jeskyně a nedaleké jeskyně Koňská jáma. Staly se tak nejstaršími jeskynními uhlíkovými kresebnými stopami na území České republiky. Do té doby byla nejstarší jeskynní kresbou struktura v podobě mřížky z Býčí skály.

Během podrobné dokumentace pravěkých kresebných stop byly v Ledové chodbě ale i dalších částech staré Kateřinské jeskyně nalezeny další zajímavá uskupení uhlíkových čar, přičemž některé připomínají primitivní postavy. Navíc jeden z objektů je zčásti překryt silnou vrstvou sintru, což dokládá značné stáří. 29. 8. 2019 proto byl zorganizován další odběr vzorků uhlíku z těchto kresebných stop za účasti významných archeologů z Moravy a ze Slovenska. Podařilo se odebrat celkem šest vzorků, tři v Ledové chodbě, dva v Hlavním dómu a jeden v bezejmenné chodbě. Výsledky těchto datací byly k dispozici až začátkem roku 2020.

Vzorky čtyř objektů nebyly určeny,

protože se nepodařilo odebrat a extrahovat dostatečné množství uhlíku pro analýzu, zbývající dva vzorky se však exaktně datovat podařilo. Obě tyto kresebné stopy se nacházejí v severovýchodní části Hlavního dómu blízko prohlídkové trasy. První z nich byl vytvořen někdy v období halštatu (určené stáří uhlíku cca 2 600 let), druhý vzorek zapadá opět do osídlení v pozdním neolitu. Je však ještě starší než dříve datované kresebné stopy v Ledové a bezejmenné chodbě. Zdánlivě nesourodé uhlíkové skvrny a skupiny čar vytvořené na výrazně strukturovaném skalním výčnělku mají stáří více než 7 000 let.

Epigrafický výzkum v jeskyních Moravského krasu ukázal, že i nejvzdálenější prostory staré Kateřinské jeskyně byly opakovaně navštěvovány lidmi v pravěku, kteří měli v portálu jeskyně i v dalších okolních jeskyních sídliště. Zajímavá je skutečnost, že v nedaleké jeskyni Koňská jáma, která v byla v pozdním neolitu také prokazatelně osídlena, nebyly podobné uhlíkové stopy a čáry zjištěny. Pravěké kresebné stopy budou v dalších fázích výzkumu podrobně studovány s cílem vysvětlit jejich význam a další souvislosti s životem lidí na sklonku pravěku.

Odběr vzorku uhlíku z objektu v Hlavním dómu 29. 8. 2019.

Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Nejstarší uhlíkové kresebné stopy v sv. části Hlavního dómu staré cca 7 000 let. Foto: Petr Zajiček, SJ ČR

Kresebné stopy v Ledové chodbě, stáří cca 6 300 let. Foto: Petr Zajiček, SJ ČR

2014.04.24

Expert Cooperation

The Caves Administration of the Czech Republic (<http://www.caves.cz>) is the organization managing 14 show caves in the territory of the Czech Republic. It was established in 2006 by Ministry of Environment of the Czech Republic. The purpose of its establishment was to ensure the conservation, management and operation of the show caves. In the show caves, our employees not only do excursions for public, but they also cooperate on caves' exploration and monitoring made by speleologists and experts from different organizations. Another objective of the Caves Administration is to help speleologists with their research, too.

*Spolupráci Správy
jeskyní ČR s odborníky
z různých institucí
prezentoval i poster
na setkání EuroSpeleo
Forum v Bulharsku,
zpracovaný Olgou
Suldoovskou
a Ivanem Balákem.
Archív SJ ČR*

One of the observed chemical elements in the caves is radon. A detailed survey was carried out in 2002 in a **BOŽKOVO DOLOMITIC CAVES** in part called Pavlo (Hall) with borrowed device. Radon monitoring has been realised in cooperation with National Institute for Nuclear, Chemical and Biological Protection.

Alpha's binding is transmitted through its vegetation cover and also

Current Kidding of home

CATHERINE'S CAVE is a significant phenological and archeological location. During a survey in 1998, archaeologists found evidence of a large structure of stone. The structure is a circular stone wall with a central opening in the structure. The structure is a circular stone wall with a central opening in the structure. The structure is a circular stone wall with a central opening in the structure.

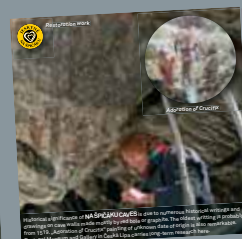
BALČAPKA CAVE has a spacious entrance portal that has been inhabited already in the Palaeolithic (the Magdalenian culture). The first survey of the portal were done by Jan Kríes in 1898–1900. Revision archaeological-paleontological research was done by Anthonys in 1950s. The cave is a very interesting part of the tourist route.

The Dilemma of Prehistoric People
in the Dome of the Dead

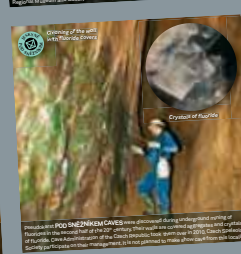
remains of military clothing belonging to World War II soldiers. The exhibition, after visit of the cave, visitors can enter this object and see attention called to the Cave and Man focusing on everything about caves and human activities in them in various times. Experts from various fields participated in the creation of this exhibition.

Historical significance of **NASPAKU CAVES** is due to numerous historical writings and drawings on cave walls made mostly by red ochre or graphite. The oldest writing is probably from 1112. "Adoration of Crucifix" painting of unknown date of origin is also remarkable.

Download of data from the TM71 device measuring continuous space (3-D) movement of rock blocks in Prukap's chapel

Ediční a propagační činnost SJ ČR v roce 2019

Daniela Bílková

Pracoviště edice, prezentace a propagace začleněné do sekretariátu ředitele mělo v roce 2019 ztížené podmínky k činnosti. Po odchodu p. Milana Hladkého, který zajišťoval chod propagace od roku 2012, na jaře 2019 do důchodu, nebyl přijat pro výkon této činnosti nový pracovník. Až do října 2019 ji vykonávala jen v nezbytně nutném rozsahu, tedy nesystematicky, vedoucí sekretariátu ředitele (autorka článku). V říjnu 2019 bylo rozhodnuto, že ediční, propagační a prezentační činnost povede nová ekonomická náměstkyně Ing. Eva Šantorová, která na uvolněné místo pracovníka propagace přijala p. Pavla Gejdoše.

Aby situace nebyla tak vypjatá, s p. Hladkým byla uzavřena rámcová smlouva na realizaci propagačních, prezentačních a vzdělávacích prací. Na jejím základě byly a budou vystavovány objednávky na zpracování návrhů inzerátů, kalendářů, pracovních listů pro školy, návrhů nových vstupenek, brožur zpřístupněných jeskyní, aktualizace letáků, návrhů digitálních Acta speleologica aj.

Ještě před svým odchodem předal M. Hladký elektronické tiskové podklady vytvořené během jeho zaměstnaneckého poměru na nově vytvořený záložní disk P – Propagace pro další využití pracovišti SJ ČR. Podklady z něj byly přístupny řediteli, vedoucí SR a pracovnícím OPJ Průhonice. Obsahují zejména tisková data vydaných Ročenek, edice Acta speleologica, publikací, hotelových letáků, vizitek, log pracovišť SJ ČR, vstupenek a další, které OPJ Průhonice podle potřeby distribuuje.

V roce 2019 byly vydány tiskové zprávy k zahájení sezóny, k personální změně ředitele, k probouzení netopýrů na Javoříčských jeskyních a k uvítání desetimiliontého návštěvníka jeskyní ve správě SJ ČR. Vlastní publikační činnost byla zastoupena vydáním dotisku knihy „Naši netopýři“ od M. Anděry a dotisku pexes. SJ ČR vydala novou publikaci „Moravský kras, jeskyně a člověk“ I. Baláka. Nechyběla i tradiční „Ročenka 2018“. Byl vydán i nový nástěnný kalendář pod názvem „Jeskyně, kam návštěvník nevstoupí“ s fotografiemi z nepřístupných částí jeskyní ČR.

Pro nový objednávkový a vstupenkový systém Colosseum byl zpracován nový vzhled vstupenek pro všechny jeskyně a byl objednán jejich tisk.

Rozpracován zůstává nový typ brožur jeskyní Zbrašovských aragonitových a Balcarky. V roce 2019 probíhaly korektury, přerušené odchodem pana Hladkého. Jejich vydání se předpokládá v r. 2020.

V roce 2019 byla dokončena výroba a instalace figur do podzemní továrny v Jeskyni Výпустek, dodělával se ještě panel skříně, skrývající promítací zařízení.

S firmou „Inpublic Group s. r. o.“ byla na zkoušku uzavřena smlouva na odvysílání reklamní kampaně v síti BUS TV na LCD obrazovkách v Prostějově během prázdnin. Byl zpracován 20vteřinový spot propagující Javoříčské a Mladečské jeskyně, který byl vysílán každou hodinu ve všech jedoucích autobusových linkách.

Pro vstupní budovu Punkevních jeskyní zpracoval Petr Zajíček návrh panelů pro expozici „Punkva a Punkevní jeskyně – z historie do současnosti“, které byly po připomínkách J. Hebelky, J. Hromase a K. Drbala dokončeny.

Titulní strana nástěnného kalendáře 2020. Archiv SJ ČR

Pro jeskyně Javoříčské a Na Pomezí byly zpracovány nové informační panely ke vstupnému. Byla také vyrobena jedna tabule a text na dveře přednáškové místnosti v Mladečských jeskyních.

Ve druhé polovině roku 2019 byly zahájeny práce na vydání dalšího čísla Acta speleologica 9/2019. Po vyhotovení přepisu a jazykové úpravy originálního rukopisu J. H. A. Gallaše „Fyzické památky města Hranic a jeho okolí“ z roku 1822 byla zpracována tisková data pro vydání v roce 2020.

Byla prodloužena i platnost ochranných známek „Moravský kras Česká republika“ a „Acta speleologica“. Dle požadavků z jednotlivých správ jeskyní byly objednány služební vesty a na začátku sezóny dodány přímo na jednotlivá pracoviště. Ve spolupráci s technickým oddělením byla na všechna pracoviště dodána bavlněná trička s logem pracoviště. Pro Sloupsko-šošůvské jeskyně byl objednan dotisk diplomů pro účastníky zážitkové trasy.

Nový kolega Pavel Gejdoš se začal přednostně zabývat propagací SJ ČR v kyberprostoru a o této aktivitě se dočtete více v následujícím článku.

*Titulní strana Ročenky 2018.
Archiv SJ ČR*

Zpřístupněné

JESKYNĚ 2018

ROČENKA SPRÁVY JESKYNÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Instalace v Jeskyni Výpustek evokující atmosféru podzemní továrny s válečnou výrobou.

Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Propagace i ve „virtuálním prostoru“

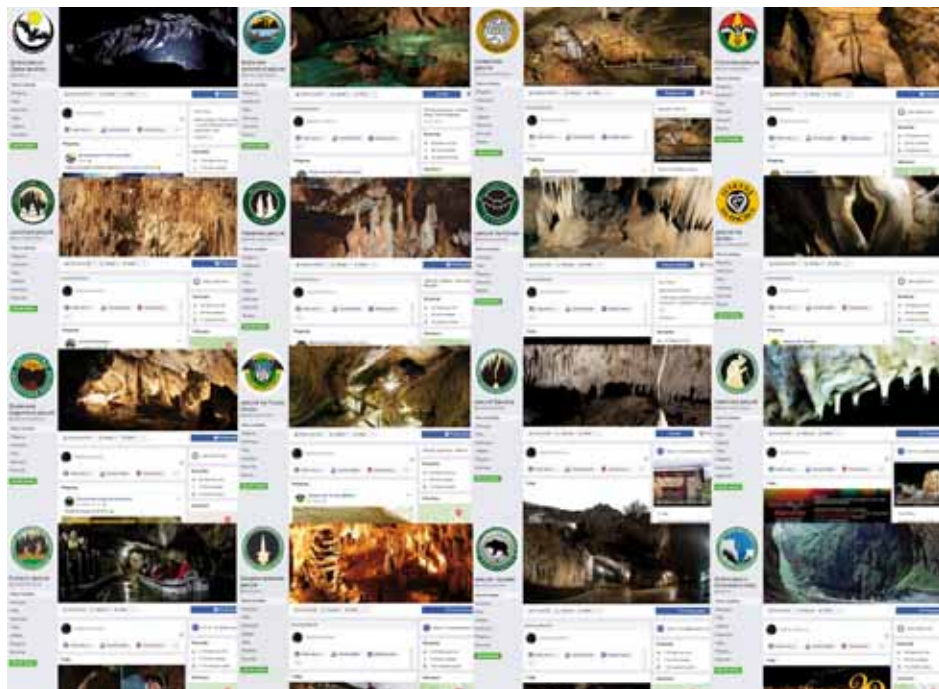
Pavel Gejdoš

Dosavadní pracovník propagace Milan Hladký si začal šťastně užívat zaslouženého důchodu, ale jeho grafické šikovnosti bude SJ ČR využívat externě dál. Pozici propagace a public relations SJ ČR posílil nově od 1. října Mgr. Pavel Gejdoš. Do Průhonice přešel z marketingového oddělení Moravského zemského muzea, v minulosti působil jako novinář a později tiskový mluvčí České správy sociálního zabezpečení. Ve volném čase cestuje, zejména po zahraničních přístupných jeskyních.

Propagace se zaměřila jak na aktivnější spolupráci s médii formou vydávání a rozesílání tiskových zpráv (například k nové knize Ivana Baláka o Moravském krasu, rekapitulaci skončené hlavní sezony či o spolupráci s gruzinskými jeskyňáři) a vytvoření jejich sekce na webu, tak na aktivnější činnost ve „virtuálním prostoru“ – na internetu. Reagujeme tak na útlum tradičních (novinářských) médií a stále častější aktivní participaci veřejnosti na webech a sociálních sítích.

Pro zjednodušení navigace surfařů na internetu bylo domluveno u poskytovatele webové domény www.caves.cz místo dosud dlouhé www.caves.cz/jeskyne/bozkovske-dolomitove-jeskyne. To lze využívat například v různých prospektech a tištěných materiálech – lidé jednoduše naťukají do prohlížeče jen dvě slova plus [cz](http://www.caves.cz).

Aktivita během konce roku se zaměřila také na propagaci a komunikaci jeskyní na sociálních sítích, zejména na stále populárnějším a rozšířenějším facebooku. Svou oficiální profesionální facebookovou prezentaci si již dříve vytvořily správy jeskyní Balcarky, Kateřinské, Punkevních, Sloupsko-šošůvských, Výпустek a Na Pomezí. Nově od října až prosince přibýly facebookové prezentace jeskyní Koněpruských, Chýnovské, Javoříčských, Mladečských, Zbrašovských aragonitových, Na Špičáku, Na Turoldu a naposledy i nový oficiální facebook Bozkovských dolomitových jeskyní.

Koláž facebookových prezentací jednotlivých jeskyní. Upravil: Pavel Gejdoš, SJ ČR

Vznikla i oficiální prezentace SJ ČR na profesionální „firemně-zaměstnanecké“ sociální síti LinkedIn. A vzhledem k oblíbenosti sítě Instagram zejména mezi návštěvníky webu pod 18 let i prezentace na něm. Na Instagramu se již dříve začaly prezentovat i Sloupsko-šošůvské jeskyňe, což je i vzhledem k zejména u mladých populární „Zážitkové trase“ na místě.

Nové facebooky i webové adresy byly po domluvě propagovány například na mapy.cz, jeskyne-podzemi.unas.cz i dalších serverech o podzemí a cestování.

Přehled, kde lze co na webu z „dílny“ SJ ČR najít:

BDJ: bozkovske.caves.cz / fb.com/bozkovskejeskyne

KoJ: konepruske.caves.cz / fb.com/konepruskejeskyne

CHJ: chynovska.caves.cz / fb.com/chynovskajeskyne

JJ: javoricke.caves.cz / fb.com/javorickejeskyne

MJ: mladecske.caves.cz / fb.com/mladecskejeskyne

JNP: napomezi.caves.cz / fb.com/jeskynenapomezi

JNŠ: naspicaku.caves.cz / fb.com/jeskynenaspicaku

ZAJ: zbrasovske.caves.cz / fb.com/zbrasovskejeskyne

JNT: naturoldu.caves.cz / fb.com/jeskynenaturoldu

JB: balcarka.caves.cz / fb.com/jeskynebalcarka

KaJ: katerinska.caves.cz / fb.com/katerinskajeskyne

SŠJ: sloupskososuvske.caves.cz / fb.com/ssjeskyne / instagram.com/sloupskososuvske

JV: vypustek.caves.cz / fb.com/jeskynevypustek

PJ: punkevni.caves.cz / fb.com/punkevnijeskyne

SJ ČR: fb.com/jeskynecr / fb.com/cavemk / instagram.com/jeskynecr / linkedin.com/company/sjcr

Posezení pro návštěvníky Jeskyň Na Špičáku pod borovicí s bezpečně vyvázanými větvemi.

Foto: Evelyn Vozábalová, SJ ČR

Pracovní listy Zbrašovských aragonitových jeskyní

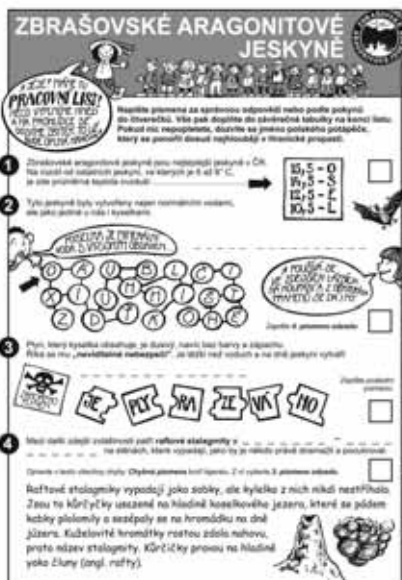
Barbora Šimečková

Pracovní listy jsou dnes již oblíbenou a široce používanou didaktickou pomůckou pro různé cílové skupiny. Nejrozšířenější využití nacházíme samozřejmě v základních školách, ale existují i pracovní listy pro předškoláky, dospělé, zájmové kroužky, pro zrakově či jinak postižené nebo ty, jejichž mateřským jazykem není čeština. Zejména děti jsou již běžně zvyklé s nimi pracovat a mnohé turisticky atraktivní objekty je už také standardně nabízejí.

I v naší organizaci se již dlouho mluví o potřebě „držení kroku s dobou“ a rozšíření nabídky v tomto smyslu. Úkolu se ujal grafik Milan Hladký a vyzval jednotlivé správy jeskyní k předložení námětů. Zbrašováci byli asi zase nejrychlejší nebo Milanovi nejsympatičtější či co, zkrátka jsme byli vybráni jako pilotní projekt. Hned po spatření prvního grafického návrhu jsme zaplesali, kresby a grafická úprava paní Ireny Hladké si nás okamžitě získaly a věděli jsme, že tohle bude pro děti to pravé. Obrázky působí vesele a vyložené navádějí k zábavné a přitom poučné aktivitě. Paní Hladká holt nezapře svoji hlavní profesi pedagožky, přesně takhle si to Komenský určitě představoval! Provedli jsme jen pár nezbytných odborných korektur a v květnu 2019 bylo dílo hotovo, právě na začátku návštěvnické sezóny.

Odborné informace jsou zpracovány formou hádanek, doplňovaček a luštěnek. Listy jsou určeny především žákům základních škol, ale jak jsme pozorovali, se zájmem je vyplňují i starší děti nebo i dospělí. Řadu informací získají luštitelé až při prohlídce jeskyní, takže si listy berou i s sebou do batůžku a dolůští pak doma nebo na lavičce při čekání na autobus. Kromě papírové podoby jsou k dispozici také ve formátu pdf, a to jak na webu SJ ČR, tak i na webech okolních turistických objektů, informačních center apod. Je velice potěšitelné, že se učitelé po nich ptají a rádi si je také předem ve škole vytisknou, aby se sami mohli na výlet s dětmi připravit. Jelikož je kresba černobílá, není tisk formátu A4 ani nijak finančně náročný.

Myslím, že se tento počín opravdu podařil a lze jen doporučit ostatním kolegům, aby v osvědčené cestě pokračovali dále. Není přece účelem vyprodukovat hromady klasických a mnohdy již překonaných tiskovin, které pak leží roky v regálu, ale vytvořit svěží, žádaný a finančně dostupný produkt, který lze navíc i snadno aktualizovat. V tomto smyslu se domnívám, že jsme vykouřili správným směrem.

Pohled na obě strany pracovních listů Zbrašovských aragonitových jeskyní. Archiv SJ ČR

Časopis Ochrana přírody

Karel Drbal

Rok 2019 představoval pro časopis Ochrana přírody 74. rok existence. Vydává jej Agentura ochrany přírody a krajiny ČR společně se Správou jeskyní České republiky. V redakční radě časopisu zastupuje SJ ČR Ing. Karel Drbal. V ročníku 2019 byly publikovány následující články a příspěvky se speleologickou tematikou:

Číslo 1/2019 – *Hanzal, Kříž*: 10 let od objevu největšího zimoviště netopýra hvízdavého na území České republiky; *Šindelář, Krejča*: Nová metoda mapování trvale zatopených prostor v NPP Chýnovská jeskyně; *Zajiček*: Opomíjený soubor grafik z Moravského krasu.

Číslo 3/2019 – *Štefka*: Moravský kras – nejstarší a nejmladší CHKO na Moravě; *Milka*: Bozkovské dolomitové jeskyně – 50 let od zpřístupnění veřejnosti.

Číslo 4/2019 – *Koudelka*: 70 let od objevení Hlinitých jeskyní; *Ouhřabka*: Krasové jevy v údolí Moravy pod Králíckým Sněžníkem; *Suldovská*: Problematika a ochrana zpřístupněných jeskyní Evropy.

Číslo 5/2019 – *Hromas*: Úvodem; *Zajiček*: Sloupsko-šošůvské jeskyně, unikátní přírodní i kulturní fenomén; *Hustáková, Koutecký, Musil*: Monitoring kruhatky Matthioliho v propasti Macocha; *Chváta*: 25 let sčítání zimujících netopýrů v přírodní památce Loupežnická jeskyně v CHKO České středohoří; *Koudelka, Šafář*: Monitoring letounů v Javoříčském krasu probíhá souvisle již 30 let; *Zajiček*: Sto let od unikátního botanického nálezu v Macoše; *Zajiček*: V Kateřinské jeskyni byly zjištěny pravěké uhlíkové kresebné stopy, nejstarší v České republice; *Patzelt*: Rozhovor s novým ředitelem Správy jeskyní České republiky Lubomírem Příbylem; *Petríček*: Bohumil „Bóďa“ Kučera 80!; *Zajiček*: Přírodní zajímavosti okolí Ludmírova.

Číslo 6/2019 – *Zajiček*: Jeskyně Za zborceným portálem, nová jeskyně v krasu Supíkovické pahorkatiny.

Elektronická verze časopisu je dostupná na adrese www.casopis.ochranaprirody.cz.

Obálky prvních šesti čísel časopisu Ochrana přírody vydaných v roce 2019. Upravil: Karel Drbal, SJ ČR

Propagace SJ ČR na veletrzích cestovního ruchu v roce 2019

Eva Hebelková, Evelyn Vozábalová

V roce 2019 SJ ČR vystavovala na veletrhu GO a Regiontour, který se uskutečnil ve dnech 17.–20. 1. 2019 v Brně. Veletrhu se zúčastnilo 800 vystavujících firem z 20 zemí a prezentovaly se všechny kraje ČR. Za dobu konání ho navštívilo kolem 30 tisíc zájemců o cestování doma i v zahraničí. Kromě setkání se zajímavými osobnostmi, prezentace destinací a turistických produktů byla představena novinka, jejímž cílem je změna služeb cestovního ruchu v ČR, a tou je elektronická hotelová recepce: e-Reception.

24.–27. 1. se konal veletrh ITF v Bratislavě, na kterém byla činnost SJ ČR propagována díky Jihomoravskému kraji. Bratislavský veletrh patří k nejnavštěvovanějším akcím tohoto druhu s počtem 72 388 návštěvníků. Návštěvníci si odnáší tipy na dovolenou i na návštěvu zajímavých míst. K akcím podobného typu patří i nabídka místních jídel, nápojů včetně kulturního programu.

Rovněž na veletrhu cestovního ruchu HOLIDAY WORLD v Praze na holešovickém výstavišti ve dnech 21.–24. 2. 2019 jsme využili nabídky Jižní Moravy a propagovali jeskyně v jejích prostorách. Novinkou letošního pražského veletrhu bylo spojení Památky – Muzea – Řemesla, které mělo za cíl představit nejzajímavější památkové objekty v ČR.

1. – 3. 3. byly zpřístupněny jeskyně ČR poprvé představeny na ostravském výstavišti Černá louka na veletrhu Dovolená 2019. Náš skromný, ale propagačními materiály dobře vybavený stánek byl často v obležení informacítivých návštěvníků. Naši účast organizačně zabezpečily pracovnice Jeskyně Na Špičáku.

*Stánek SJ ČR na veletrhu
Regiontour Brno 2019.
Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR*

*Propagace SJ ČR na veletrhu Dovolená 2019 v Ostravě.
Foto: Evelyn Vozábalová, SJ ČR*

EKONOMICKÉ ZAJIŠTĚNÍ A HOSPODAŘENÍ ORGANIZACE

Majetek organizace

(Převzato z účetní závěrky za rok 2019, sestavila Marcela Šejblová)

K 31. 12. 2019 činí majetek Správy jeskyní ČR	513 392,12 tis. Kč
Dlouhodobý nehmotný majetek činí	9 598,29 tis. Kč
Dlouhodobý hmotný majetek činí	503 793,83 tis. Kč
z toho stavby	410 622,64 tis. Kč
pozemky	5 743,80 tis. Kč
Majetek je pravidelně účetně odepisován dle odpisového plánu.	

Pohledávky z obchodního styku v celkové výši	1 568,75 tis. Kč
Pohledávky po lhůtě splatnosti	191,39 tis. Kč
Pohledávky za dlužníky v konkursním řízení	6,30 tis. Kč
Pohledávky, které jsou předmětem právních sporů	185,09 tis. Kč
Pohledávky odepsané	nejdou žádné

Finanční majetek ve výši	106 857,57 tis. Kč
Jeho hlavní část tvoří finanční prostředky vlastních fondů.	

Finanční hospodaření organizace – přehled vybraných ukazatelů

(Převzato z Finančního vypořádání pro státní závěrečný účet za rok 2019, sestavila Jana Mazalová)

Přehled rozepsaných závazných ukazatelů v tisících Kč

Ukazatel	Rozpočet		Skutečnost
	schválený	po změnách	
Príspevek na činnost PO	8 600	10 716	10 716
Mzdové prostředky celkem	47 532	52 887	52 887
v tom: prostředky na platy	37 832	41 974	41 974
vlastní zdroje fondu odměn	0	0	0
ostatní platby za provedenou práci	9 600	10 740	10 740
náhrady vyplacené v době nemoci	100	173	173
Počet zaměstnanců	106	106	106

K častým sezonním činnostem u Koněpruských jeskyní patří natírání zábradlí, laviček a odpadkových košů.
Foto: Vladimír Svoboda, SJ ČR

Podíl státního rozpočtu na financování činností

(Převzato z Finančního vypořádání pro státní závěrečný účet za rok 2019, sestavila Jana Mazalová)

Druh tržeb nebo výnosů	Částka v tis. Kč	Podíl v %
Tržby a výnosy celkem (HČ+JČ)	126 322	100,00
Provozní dotace od zřizovatele celkem	10 909	8,64
- Příspěvek na provoz	7 600	6,02
- ISPROFIN - programové financování	2 252	1,78
- programy péče o krajinu	997	0,79
- ostatní příspěvky	60	0,05
Prostředky z rozpočtu územně správ. celků	10	0,00
Výnosy z odpisů transferů - odpisy OPŽP	2 492	1,97

Druh tržeb nebo výnosů	Částka v tis. Kč	Podíl v %
Vlastní tržby a výnosy celkem	112 921	89,39
- Tržby za prodej služeb	96 449	76,35
- Tržby za prodej zboží	14 612	11,57
- Tržby z prodeje majetku	8	0,01
- Úroky	9	0,01
- Zúčtování fondů	13	0,01
- Jiné výnosy	1 830	1,45

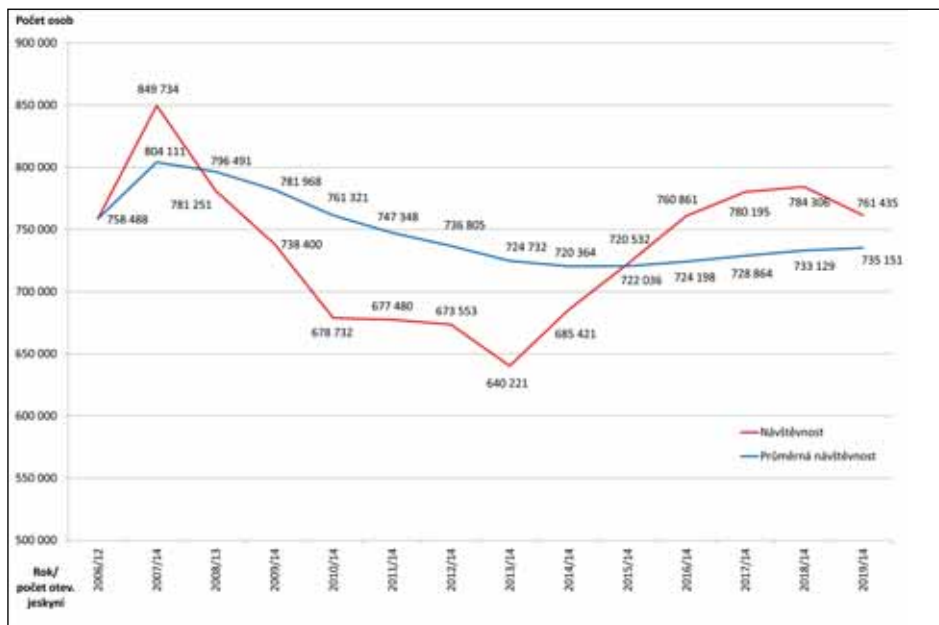

Šošůvské jeskyň, U tří velkých. Foto: Petr Zajiček, SJ ČR

Návštěvnost jeskyní SJ ČR v roce 2019

Daniela Bílková

Návštěvnost jeskyní je v obecné rovině jedním z klíčových ukazatelů naší úspěšnosti. Že se jeskyně těší stále oblibě, dokládá i skutečnost, že od roku 2006 byla jejich návštěvnost v roce 2019 čtvrtou nejvyšší.

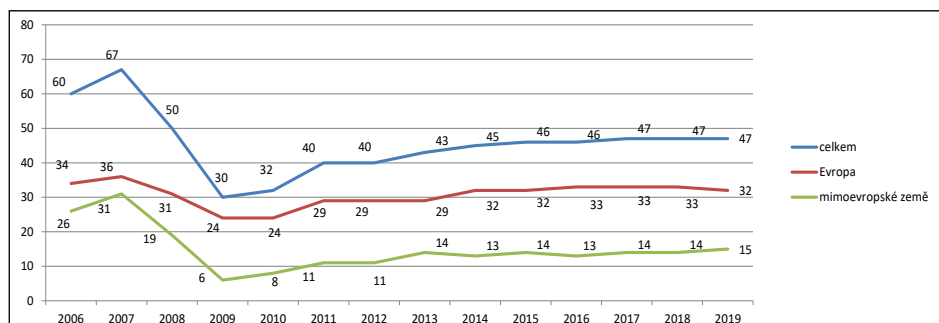

Vývoj návštěvnosti od r. 2006 s vyznačením vývoje průměrné návštěvnosti.

Upravila: Daniela Bílková, SJ ČR

V roce 2019 navštívilo jeskyně celkem 761 435 návštěvníků, což je o 22 871 méně než v roce předchozím. Zato zahraničních návštěvníků přijelo o 916 více. Více návštěvníků než v roce minulém zavítalo do Bozkovských dolomitových jeskyní, Zbrašovských aragonitových, Jeskyně Na Špičáku a do Výpustku.

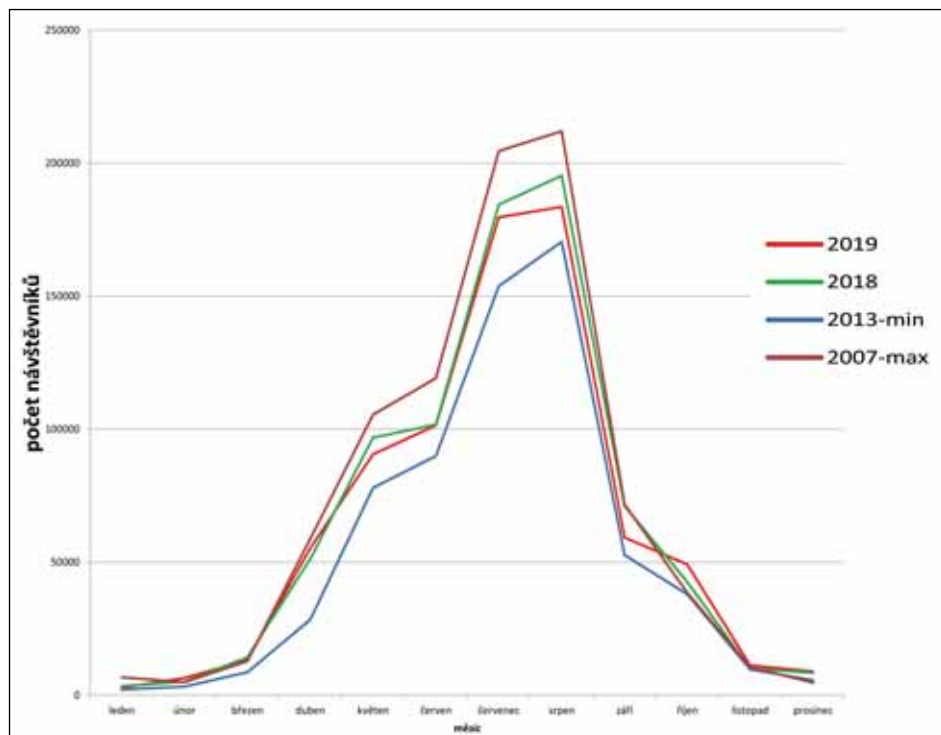
Nejnávštěvovanější byly tradičně Punkevní jeskyně v Moravském krasu s propastí Macochou a vodní plavbou

Návštěvnost z evropských a mimoevropských států. Upravila: Daniela Bílková, SJ ČR

na ponorné říčce Punkvě s 212 322 návštěvníky, na druhém místě zájmu veřejnosti byly jeskyně Koněpruské v Českém krasu s 87 774 návštěvníky a na třetím místě Bozkovské dolomitové jeskyně v Podkrkonoší s 68 502 návštěvníky.

Jako tradičně byla nejsilnější a téměř vyrovnaná návštěvnost v prázdninových měsících. Zajímavý je výkyv návštěvnosti v říjnu 2019, která byla nejvyšší od roku 2006. Zatím lze pouze spekulovat, že se tak stalo pod vlivem vzrůstajících průměrných teplot podzimních měsíců. Pro potvrzení této hypotézy je však nutno vyčkat na další vývoj.

Porovnání návštěvnosti v letech 2018, 2019, nejnižší v r. 2013 a nejvyšší v r. 2007.

Upravila: Daniela Bílková, SJ ČR

Stálou oblibu mají předem avizované akce jako mikulášské prohlídky v Koněpruských jeskyních a ve Výпустku nebo koncerty, zejména již tradiční Čarovné tóny Macochy.

Za roky 2006-2019 navštívilo naše jeskyně celkem 10.292 113 osob, z toho 2.036 110 identifikovaných zahraničních návštěvníků z celkem 94 států světa. Zatímco v roce 2007 byl poměr mezi návštěvníky z Evropy a ostatního světa téměř vyrovnaný, od roku 2013 převažují Evropané ve zhruba dvoutřetinovém poměru. Nejvíce návštěvníků do našich jeskyní přijelo ze sousedních států. V roce 2019 výrazně převažovali turisté z Polska (69 047), následovaní turisty ze Slovenska (23 334) a Německa (13 848). Z mimoevropských návštěvníků převažovali turisté z USA (1 768), Taiwanu (1 302) a Izraele (794).

Nejvíce zahraničních návštěvníků zamířilo do Punkevních jeskyní (911 970), Bozkovských dolomitových (18 484) a do Kateřinské jeskyně (12 076).

V průběhu let 2006-2019 výrazně stoupl zájem návštěvníků ze Slovenska (ze 4 752 na 23 334), zatímco nejvýrazněji ubyli turisté z Ruska (ze 31 837 na 8 988) a poklesl i zájem z Německa (z 27 154 na 13 848). Vcelku stabilní, i když neveliký, je zájem našich rakouských sousedů.

Návštěvnost ze sousedních zemí a Ruska v období 2006-2019. Upravila: Daniela Bílková, SJ ČR

Pracoviště Informačního střediska na Macoš v Moravském krasu. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Investiční akce v roce 2019

Lubomír Příbýl

Správa jeskyní pokračovala v roce 2019 v investiční činnosti, která má zajišťovat udržování majetku organizace v dobrém technickém a bezpečném stavu. Pokud to umožnily pracovní kapacity a finanční zdroje, snažili jsme se materiálně technickou základnu i nadále rozvíjet.

Stavba Domu přírody Českého krasu u Koněpruských jeskyní

Dům přírody Českého krasu je nejdůležitější, největší a nejsledovanější investiční akcí, která bude realizována nejpozději do roku 2022. V roce 2019 bylo dokončeno zpracování projektové dokumentace a vydáno stavební povolení. V roce 2020 proběhne výběrové řízení na dodavatele stavby a expozice, zahájení stavby se předpokládá po skončení návštěvnické sezóny. Předpokládaná hodnota díla činí 90 mil. Kč, podmínkou realizace je úspěšná žádost o dotaci z prostředků Operačního programu Životní prostředí (OPŽP).

Provozní budova Koněpruských jeskyních z 50. let minulého století. Foto: Vladimír Svoboda, SJ ČR

Návštěvnické středisko Chýnovské jeskyně

Příprava tohoto zajímavého projektu je termínově téměř totožná s Domem přírody Českého krasu. I zde byla vypracována projektová dokumentace, na stavbu bylo vydáno stavební povolení. Po výběru dodavatelů stavby i expozice v roce 2020 budou s největší pravděpodobností začátkem října zahájeny stavební práce. Hodnota díla by měla dosáhnout přibližně 20 mil. Kč a i zde bude Správa jeskyní žádat o dotaci z OPŽP.

Internetové připojení pracovišť SJ ČR

Cílem akce bylo zajištění připojení jednotlivých pracovišť SJ ČR do vnitropodnikové počítačové sítě, která umožňuje online propojení všech pracovišť s ústředním pracovištěm v Průhonicích. To bylo podmínkou pro připojení SJ ČR k úložištím dat umístěným na MŽP. V roce 2018 proběhlo centrální výběrové řízení, které zajišťovalo MŽP. Nejvýhodnější nabídku podala firma GITY a. s., Brno, která následně zajišťovala internetové připojení našich pracovišť. Díky realizaci akce mohou být pracoviště SJ ČR postupně zapojována do online práce v ekonomickém systému JASU cz, personálním a mzdovém systému OKbase a elektronické spisové službě ATHENA. Velkou výhodou tohoto řešení je vysoká bezpečnost našich dat uložených na serverech MŽP a jejich spolehlivé zálohování. Na základě žádosti SJ ČR byla akce prodloužena až do roku 2022. Náklady na internetové připojení plánované po celou dobu trvání smlouvy budou hrazeny prostřednictvím MŽP ze státního rozpočtu (SR).

Rezervační a prodejní systém vstupenek a zboží u zpřístupněných jeskyní

Správa jeskyní do roku 2018 používala pro prodej a rezervaci vstupenek systém PEGAS vytvořený firmou SoftPro Praha. Tato firma k 31. 12. 2018 ukončila svou činnost a SJ ČR musela v průběhu roku 2019 najít náhradu. Za tím účelem vypsal výběrové řízení na dodavatele nového SW, který by kromě prodeje a rezervací výhledově umožnil i internetový prodej vstupenek do zpřístupněných jeskyní. Jedinou nabídku podala firma Perfect Systém a. s. Praha, která provozuje prodejní a rezervační systém Colosseum na řadě památek a kulturních zařízení po celé ČR. Instalace nového SW na všechna pracoviště bude dokončena v prvním pololetí roku 2020. Smlouva s provozovatelem SW je uzavřena na 4 roky do roku 2023. Finanční náklady se dělí na investiční (nákup licencí) ve výši 669 tis. Kč, které budou hrazeny ze 100 % prostřednictvím MŽP ze SR. Neinvestiční náklady (provoz call centra, pronájem serveru, podpora provozu, HW) po celou dobu provozu představují částku 2.930 tis. Kč, z nichž 436 tis na nákup tiskáren a dotykových obrazovek na pokladny a prodejny upomínkových předmětů bylo uhrzeno prostřednictvím MŽP ze SR.

Pracoviště Ústřední informační služby Moravského krasu na Skalním mlýně. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Stavba vodovodní přípojky k Jeskyni Na Špičáku. Foto: Evelyn Vozábalová, SJ ČR

Vodovodní přípojka Jeskyně Na Špičáku

Jeskyně Na Špičáku jako jediné ze zpřístupněných jeskyní neměly dostatek vody pro provozování sociálního zařízení pro veřejnost. V současnosti slouží k tomuto účelu pouze buňky TOI s chemickou náplní. Když se naskytla možnost přivést do areálu vodu z obce Supíkovice, bylo vedením SJ ČR rozhodnuto kromě rekonstrukce historické provozní budovy postavit v areálu nové sociální zařízení pro veřejnost. V roce 2018 byla zpracována projektová dokumentace a získáno stavební povolení k nové vodovodní přípojce. Následně byl vysoutěžen dodavatel stavby Jesenícká vodohospodářská společnost s. r. o., Jeseník, která stavbu v roce 2019 realizovala. Z celkových nákladů 1.546.586,- Kč bylo prostřednictvím MŽP ze státního rozpočtu uhrzeno 819.496,- Kč. Dostatečný zdroj vody umožní v roce 2020 zahájit společně s rekonstrukcí historické provozní budovy i výstavbu zmíněného sociálního zařízení.

Přístavba a rekonstrukce provozních objektů Svitavská 11-13, Blansko

Správa jeskyní Moravského krasu disponuje dvěma objekty, které byly původně postaveny jako rodinné domy, oba slouží jako zázemí pro vedení a administrativu pěti jeskyní Moravského krasu. Obě budovy jsou umístěny na frekventované ulici v Blansku. Stáří domů je cca 90 let a tomu odpovídá i jejich technický stav. Rekonstrukce je nutná z důvodu stále se horšícího technického stavu objektů, do kterých je třeba vkládat stále víc prostředků na opravy. Vzhledem k nedostatečné tepelné izolaci budov jsou i náklady na energie neúnosně vysoké. Akce je možno rozdělit do více etap. V první fázi bude provedena rekonstrukce všech vnitřních rozvodů, podlah a sociálních zařízení a následně bude možno pokračovat na úpravách vnějšího pláště objektů a nádvoří spolu s dostavbou spojovacího prvku mezi oběma objekty. Realizace je plánována až do roku 2023 a počítá se, že předpokládaný náklad 16.331 tis. Kč bude z velké většiny financován z vlastních zdrojů organizace. MŽP přidělilo SJ ČR 400 tis. Kč na vypracování projektové dokumentace týkající se rekonstrukce vnitřních částí objektů.

Stavba rychlého občerstvení u Jeskyni Na Pomezí

V provozní budově Jeskyni Na Pomezí se nachází pokladna a malá prodejna suvenýrů bez prodeje občerstvení. Nejbližší stravovací zařízení je od jeskyní vzdáleno několik kilometrů. Bývalý dřevěný objekt bufetu, který

byl postaven před šedesáti lety, musel být koncem roku 2015 kvůli dezolátnímu a neopravitelnému stavu stržen. Vzhledem k tomu, že ročně navštíví tyto jeskyně přibližně 60 000 osob, je nanejvýš vhodné zbudovat v areálu objekt rychlého občerstvení, ve kterém budou návštěvníkům poskytovány základní služby. Projektovou dokumentaci zpracovává na základě výběrového řízení zakázek malého rozsahu architektonický ateliér Musil – Hybská, Brno. Stavební práce budou zahájeny v roce 2020 a dokončeny o rok později. Předpokládané náklady představují 3.500 tis. Kč. MŽP poskytlo na vypracování projektové dokumentace 75 tis. Kč ze SR.

Letní turistické centrum Bozkovských dolomitových jeskyní

Bozkovské dolomitové jeskyně jsou jediné zpřístupněné jeskyně na severu Čech, které lákají milovníky podzemí z naší republiky i zahraničí. Ročně je navštíví cca 65 000 návštěvníků. Letní turistické centrum Bozkovských jeskyní neodpovídá svou kapacitou, vzhledem ani technickým stavem významu této národní přírodní památky. Současná stavba stánku s občerstvením je za hranici své životnosti, navíc je kapacitně nedostačující. Stánek se suvenýry neplní patřičnou estetikou ani provozní kvalitou. To vše vedlo SJ ČR k závěru, že je třeba tuto prostoru vybavit souborem spojených malých staveb. Cílem je poskytování služeb návštěvníkům na úrovni odpovídající dnešní době (rychlé občerstvení, prodej upomínkových předmětů, prostor na odpočinek). Řešení prostoru bude zohledňovat nejenom funkčně-estetickou roli, ale podtrhne i ekologický a pedagogický význam NPP. V roce 2019 byla zpracována studie, na kterou bude v roce 2020 navazovat vypracování projektové dokumentace. Předpokládá se, že akce bude realizována do zahájení sezóny 2022.

Rekonstrukce elektroinstalace v Punkevních jeskyních

Elektroinstalace v Punkevních jeskyních pochází z roku 1995, kdy proběhla kompletní rekonstrukce veškerého vybavení jeskyní. Chodníky, zábradlí a rozvody vody jsou stále ve velmi dobrém stavu, ale rozvody elektřiny – jak silnoproudé, tak slaboproudé (telefony, kamerový systém, systém měření mikroklimatu) – jsou za 25 let provozu vlivem 98% vlhkosti v jeskyních na hranici bezpečného stavu. Tato skutečnost vyplynula ze zprávy revizního technika. Do roku 2022 je třeba provést kompletní rekonstrukci elektrorozvodů. V roce 2019 byla vypracována projektová dokumentace a realizace bude prováděna v letech 2021 a 2022 vždy mimo hlavní turistickou sezónu. Předpokládaný náklad činí 11.000 tis. Kč. MŽP přidělilo Správě jeskyní na vypracování projektové dokumentace 500 tis. Kč ze SR.

Osobní automobil na alternativní pohon

V roce 2019 nakoupila SJ ČR v rámci plánované obnovy vozového parku jedno vozidlo na alternativní pohon stlačeným zemním plynem. Jednalo se o Škodu Octavii 1,4. Jeden automobil byl následně vyřazen z provozu. Správa jeskyní tím postupně naplňuje záměr vlády, kterým je provozování 25 % vozového parku na ekologický pohon. Vozidlo bylo plně uhrazeno ze SR prostřednictvím programu MŽP, které také zajistilo jeho centrální nákup.

Červen 2019, odstraňování následků noční bouře na silnici Blansko – Skalní mlýn. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Vzdělávací aktivity pro zaměstnance

Barbora Šimečková

Nejdůležitější a již klasikou vzdělávací „povinnosti“ je každoroční periodické školení dle vyhl. ČBÚ č. 378/2012 Sb. Uskutečnilo se 13. – 15. února v zasedací místnosti SJMK v Blansku. Celkem bylo proškoleno a přezkoušeno 31 zaměstnanců, kteří získali nebo si po třech letech obnovili osvědčení pro výkon činnosti prováděné hornickým způsobem.

Vedle toho jednotlivé správy jeskyní samostatně zajišťovaly potřebná bezpečnostní školení podle pracovních náplní svých zaměstnanců – elektrikářů, řidičů referentů, obsluh tlakových nádob, motorových pil, jeřábů, výškových prací apod., ale i „běžných“ profesí: průvodců, prodavaček, pokladních, uklízeček a dalších.

Správy jeskyní se také podle svých sil a nároků věnují odbornému vzdělávání zaměstnanců, především průvodců – organizují odborné přednášky, exkurze nebo studijní cesty, o nichž se dočtete dalších příspěvcích. Z řady těchto aktivit můžeme namátkou jmenovat např. léty prověřené systémy vzdělávání v Bozkovských nebo Zbrašovských jeskyních, pravidelné prezentace výsledků speleologických průzkumů u nás i v zahraničí v Jeskyni Na Turoldu, přednášky k regionální problematice v jeskyních Moravského krasu a další. Neotřelou formu teambuildingu vymysleli v Jeskyni Výpustek (viz následující článek).

V roce 2019 stojí dále za zmínku výstava „Život ve tmě aneb po cestách slepých brouků“ uspořádaná v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně, kterou si postupně prohlédlo několik zaměstnanců SJ ČR, a také jedna zajímavá přednáška, jejíž průběh popsala kolegyně Kateřina Klajblová:

„Sedmého listopadu se ve výstavním sále Muzea Litovel konala přednáška předního českého odborníka na paleolit doc. Martina Olivy „Pravěk v Mladečských jeskyních“, která měla doplnit právě probíhající výstavu Archeologie Litovelska. Účast byla původně poměrně hojná, nicméně přednášející se dostavil s více jak hodinovým zpožděním. Přestože se pracovníci muzea snažili dobu čekání vyplnit komentářem k výstavě a diskuzí o problematice amatérské archeologie, mnohé návštěvníky dlouhé čekání odradilo a odešli. Doc. Oliva ve své přednášce shrnul dějiny archeologického výzkumu v Mladči, popsal nálezové situace a jejich interpretaci. Zaměřil se zejména na nálezy kosterních pozůstatků kromaňonských lidí, nálezy nástrojů a kostěných šperků a jejich význam v kontextu antropogeneze. Neopomněl ani srovnání s jinými archeologickými nalezišti ze stejné doby v Evropě.“ Jak vidno, naši kolegové z Mladečských jeskyní vydrželi, neodešli a nelitovali!!!

V průběhu roku se konalo také několik školení k vedení administrativy v její digitalizované podobě. V průhonické zasedací místnosti proběhlo školení k zákoníku práce (leden), k problematice PaM a mzdovému programu OKbase (únor) a proejdnímu programu Colosseum (květen). V říjnu proběhlo školení ke spisovému programu Athena a ekonomickému informačnímu systému JASU na MŽP v Praze.

Nástupní školení javoříčských průvodců v rekreačním středisku v Javoříčku. Foto: Pavel Šišma, SJ ČR

Průvodče nezlob se v jeskyni Výpustek

Robert Dvořáček

„Průvodče, nezlob se!“ Kdo by se taky zlobil, když prožije parádní den a část noci se skvělými lidmi? Jak toho dosáhnout? Poměrně jednoduše, dobrým nápadem, aktivním přístupem a spoustou času. To vše investovali pracovníci Jeskyně Výpustek, kteří 30. srpna 2019 v podvečerních hodinách zorganizovali v areálu svého provozu akci s názvem „Průvodče, nezlob se!“ O co vlastně šlo? Cílem bylo především setkat se, seznámit a pobavit s lidmi napříč provozy zpřístupněných jeskyní v Moravském krasu. V neposlední řadě šlo taky o akci osvětovou – průvodci se vzájemně informovali o zajímavostech svých jeskyní a ti, kteří vydrželi, se dočkali i speciální prohlídky Jeskyně Výpustek.

Akce se zúčastnila více než šedesátka průvodců i s jejich vedoucími provozů z jeskyní Kateřinské, Balcarky, Punkevních, Sloupsko-šošuvských a organizátorů z Výpustku, kteří vytvořili pětičlenná soutěžní družstva. Další průvodci a pracovníci jeskyní pak zajistili vynikající atmosféru jak při samotné soutěži v jeskyni, tak i při následující neformální párty ve venkovním areálu.

Soutěžní družstva na startu. Foto: Pavel Kuchař, SJ ČR

Nejdříve jsme si všichni společně zahráli v Jindřichově sále jeskyně živé „Člověče, nezlob se“ s mnoha speciálními úkoly navíc. Po vyhodnocení výsledků následovala příjemná společenská zábava, při níž padaly domnělé hranice mezi jednotlivými provozy. Setkání se samozřejmě neobešlo bez opékání špekáčků a konzumace dalšího provozem Výpustku připraveného občerstvení.

Vítězem soutěžního klání se stalo družstvo kolegů z provozu jeskyně Balcarka, které obdrželo pohár, malou odměnu a převzalo pomyslnou štafetu organizace dalšího ročníku setkání průvodců jeskyní Moravského krasu. Budeme velice rádi, když se povede příští rok uspořádat akci podobného charakteru právě u nich.

Věřím, že si všichni zúčastnění užili akci tak jako my z Výpustku. Ještě dlouho se o ní u nás mluvilo. Velké poděkování patří především režisérovi celé akce, průvodci jeskyně Výpustek Jirkovi Liškovi, který celou akci „vymyslel“ a zajistil či vyrobil pomůcky k vlastní soutěži. Děkujeme také vedoucímu provozu jeskyně Výpustek, který akci sponzoroval. Poděkování zaslouží všichni účastníci z jednotlivých provozů jeskyní v Moravském krasu za aktivní účast, při které se snad nejen pobavili, ale také získali další zajímavé informace o jeskyni Výpustek. Ty pak mohou dále předávat návštěvníkům na jejich provozech.

Doufáme, že se tento typ setkání ujme a budeme se i nadále setkávat v příštích letech a třeba i ve větším počtu. A kdo ví, třeba se časem podaří zapojit i průvodce ze zbývajících zpřístupněných jeskyní z celé republiky.

Studijní cesta Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní

Zdeňka Novotná

Oproti minulým letům, kdy jsme cestovali ke kolegům do Čech, jsme letos navštívili naše nejbližší sousedy. 15. listopadu ráno jsme vyjeli do Mladečských jeskyní. Seznámili jsme se s novými posilami zdejšího provozu a sympatická Katka Klajblová nás také prováděla. Snad naše návštěva přispěla k tomu, aby si naši brigádníci uvědomili, že ač navenek jeskyně působí nenápadně, je to velice významná archeologická lokalita.

Po prohlídce jeskyně jsme protentokrát až tak moc nespěchali a mohli jsme si projít i naučnou stezku Třesín, na kterou při našich předchozích návštěvách nebyl čas. I když byl terén místy hodně podmáčený, stálo za to projít celou stezku až k tomu nejzajímavějšímu, což je jeskyně Podkova, Řimické vyvěračky i torzo romantického areálu – Rytířské síně.

Následný přejezd nebyl dlouhý, na jeskyňářskou základnu do Březiny to z Mladče není daleko. Tam jsme už jenom vyložili věci z autobusu a bylo potřeba vyrazit přes louku do Javoříčských jeskyní. Novou provozní budovu mnozí z nás také ještě na vlastní oči neviděli. No a co se stane, když na Javoříčko přijedou průvodci ze Zbrašova, místa na krápníky chudobného? V tichém úžasu procházejí jeskyní, možná i trochu závidí. Velikou radost nám udělal neobyčejný výklad kolegy Martina Burgeta v hanáčtině.

Večer nás kromě již tradičního vědomostního kvízu čekala zajímavá prezentace speleologa Miroslava Vaňka (Plakáta). V rámci přípravy na zítřejší speleologickou exkurzi do Jeskyně Za hájovnou nás seznámil se začátky průzkumu tohoto systému, s výzkumem zdejších kosterních nálezů i novými významnými objevy. A jelikož jsme přijeli v roce 50. výročí založení ZO ČSS 7-03 Javoříčko, Plakát zavzpomínal...

Následující den teoreticky připravení a patřičně natěšení vyrážíme k Paní Hoře – kopci, v němž se Jeskyně Za hájovnou nachází. Ne každý rok se nám podaří zajistit exkurzi do nepřístupných jeskyní, ale jsou mezi brigádníky oblíbené a zájem je o ně velký. I když někteří na začátku mají obavy, zda to zvládnou, po vylezení jsou nadšeni z toho, co viděli, a brzy zapomenou na naražená kolena a jiné újmy. A přesně tak to bylo i tady. Odpoledne před odjezdem domů jsme nemohli opomenout nedalekou Národní přírodní rezervaci Špraněk a prošli jsme se po naučné stezce.

Letošní studijní cesta proběhla bez zádrhelů, vše šlo dle plánu i díky dobrému počasí. Velké poděkování patří kolegům ze SJ ČR, prostějovským jeskyňářům za dokonalé zázemí, zážitek z jeskyně a čas, který nám všichni věnovali.

Součástí naučné stezky Třesín je i skalní útvar Čertův most. Foto: Zdeňka Novotná, SJ ČR

Studijní cesta Správy Bozkovských dolomitových jeskyní

Miroslav Šimek

Letošní studijní cesta se uskutečnila poslední říjnový víkend. Naším cílem se stalo Slovensko. Největší organizační tíhu na sebe vzala ZO ČSS 5-01 Bozkov, podpora SJ ČR byla o něco menší než v předchozích letech. Oproti ložské cestě byl daleko větší zájem jak z řad brigádních průvodců, tak členů bozkovské speleoskupiny.

Než začnu popisovat jednotlivé body programu, chtěl bych poděkovat všem zaměstnancům Správy slovenských jeskyní za ochotu, s jakou nás přijali v navštívených jeskyních. Stejně poděkování patří i jeskyňářům z Jaskyne mŕtvych netopierov, Stanišovské jeskyně a také zaměstnancům Múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovském Mikuláši.

První zastávkou se stala Belianská jeskyně. Po noci strávené v autobuse jsme se rozhybali výstupem ke vchodu do jeskyně. Převýšení 122 m bylo dobrou rozcvičkou před samotnou prohlídkou, na návštěvní trase nás čekalo dalších 125 m a k tomu ještě skoro 900 schodů. Část účastníků tuto jeskyni už několikrát navštívila a teď ji měla možnost vidět v jiném světle, protože je od roku 2015 osvětlena LED svítidly. Nejen krápníková výzdoba a průzračná jezírka upoutala naši pozornost, zajímavostí byla zmínka o pokusu část jeskyně zalednit a zvýšit tak její atraktivitu. Povedlo se, ale jeskyně reagovala po svém. Stěny díky velkému zatížení začaly praskat a výzdoba se bortila. Od pokusu bylo velmi rychle upuštěno.

Druhou polovinu dne jsme se věnovali plavbě na plitích po řece Dunajci. Oblast se nachází v Národním parku Pieniny. Nedá se říct, že bychom se tady nesetkali s krasovými jevy. Plavba probíhá v největším krasovém kaňonu střední Evropy...

Následující den jsme začali v Demänovské jeskyni Slobody. Zvolili jsme jeden z možných návštěvních okruhů. Nejenom Růžová chodba všechny okouzila, ale i další prostory umožnily poznat krásu zdejšího podzemí. Zbytek dne jsme strávili na druhé straně Nízkých Tater. Několik účastníků navštívilo Bystrianskou jeskyni, někteří vyjeli lanovkou na Chopok.

Největší skupina se vydala ke vchodu do Jaskyne mŕtvych netopierov. Téměř hodinový výstup dal některým docela zabrat. K dobrému vychování tady patří přinést dřevo na zimu. Kdo to zvládl, přinesl na základnu nějaké to polínko na topení. Jeskyni má pronajatou místní jeskyňářská skupina. Trasa je částečně vedena po kovových rostech, většina chodeb je osvětlena a k návštěvě stačí základní jeskyňářské vybavení. Celkem nenáročná prohlídka umožnila nahlédnout do zlomku objeveného systému (v roce 2019 byla délka zmapovaných chodeb téměř 21 km).

Poslední den jsme zahájili ve Stanišovské jeskyni, kterou mají v pronájmu zdejší jeskyňáři. Vstupy jsou provozovány jiným stylem než v předchozí jeskyni, nepotřebujete overal, stačí čelovka a pevná obuv. Prohlídka podobná jako v zpřístupněných jeskyních proložena humorným výkladem rychle utekla.

Návštěvu Slovenska jsme zakončili v Múzeu ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovském Mikuláši. Expozice věnované krasovým jevům a jeskyňářství byly pro ty, které to zajímá, velice poutavé. Další expoziční jsou věnované horolezectví, živé a neživé přírodě. Jak bylo napsáno v ložské ročence, měli by muzeum navštívit všichni, co se nějak zajímají nejen o jeskyně, ale třeba „jen“ o přírodu. Slovensko má vždy co nabídnout a v letošním roce jsme se o tom zase mohli přesvědčit.

Prohlídka Demänovské jaskyne Slobody. Foto: Denisa Šimková

Studijní cesta provozu jeskyně Výpustek

Pavla Hloušková

S cílem utužit kolektiv, získat odborné znalosti i poznat krásy cizích krajů vyrazili průvodci Jeskyně Výpustek na studijní cestu v posledním říjnovém víkend. Za novými zážitky mířili až do Krušných hor. Cílem byla malá víska Měděnec na Chomutovsku, odkud jsme měli v plánu navštívit především místní štolu.

První den jsme vyrazili na horu Klínovec. Počasí přálo a nic nebránilo vyrazit po strmé sjezdovce na nejvyšší vrchol Krušných hor ve výšce 1 244 m n. m. Přes mnohé zastávky, zpocená čela i záda a funění se nakonec na Klínovec všichni vyšplhali. Většina účastníků však stále neměla dost a vystoupala i na čtyřicet metrů vysokou rozhlednu.

Z parkoviště pod Klínovcem kolona aut zamířila k tajemné Červené jámě, k níž vedla procházka krásnou krušnohorskou krajinou. Červená jáma je největší propadlina po důlní činnosti v České republice, která se navíc nachází nedaleko zaniklé báňské osady Bludná, kde se v minulosti těžil cín a železo. Přímou u pozůstatků Červené jámy dnes stojí přírodní obcestvení, čehož průvodci využili k rychlému obědu.

Poslední zastávkou prvního dne byl Boží Dar. Netrvalo příliš dlouho, protože večer čekala skupinu odvážných první cesta do hlubin kopce Měděnec. S čelovkami, helmami a odhodláním nevrátit se v čistém oblečení je až ke vstupu odvedl bývalý horník Ivan Cader, předseda OS Historické rudné doly Mědník-Měděnec. Po seznámení s historií kopce od aktivní těžby až na seznam UNESCO zavedl skupinu hluboko do štol „Země zaslíbená“. Průvodci se protahovali úzkými chodbami a nechali si vyprávět o zavalu, který tam horníky zastihl a na jehož správné straně našťestí zrovna stáli. Vrátili se unavení, promočení, ale spokojení s odborným hornickým výkladem a novým zážitkem.

Nedělní program zahájila dopolední návštěva prostranství, kde se dřív rozkládala obec Rolava proslavená těžbou cínu a dávno zaniklé přílehlé německé továrny Sauer sack. Po ní dnes zbyly jen ruiny obrovského betonového kolosu, pravděpodobně ubytoven a obrovské nádrže. Naše skupina nebyla zdaleka jediná, koho tajemné zbytky přilákaly, během chvíle se mezi pozůstatky zdí potkávala celá řada turistů.

Po odjezdu ze Sauer sacku se cesty účastníků rozdělily. Někteří zamířili do mořského akvária v Oberwiesenthalu, jiní do muzea tisíce dřevěných hraček „Manufaktura snů“. Třetí skupina vyrazila na prohlídku okolí Měděnce, navštívila rozhlednu Plešivec, štolu v Jáchymově a mimo jiné i letecké muzeum, kde se dozvěděli více o letecké bitvě nad Krušnohořím.

Večer patřil opět štolám. Pod vedením Ivana jsme zamířili do štol Marie Pomocné. Ta sloužila přímo k těžbě rud, ze které se většinou vyráběla modrá a zelená skalice pro kožedělnou výrobu. Ačkoliv druhá návštěva štol nebyla fyzicky tak náročná, stejně jsme se zapotili a čelili několika kluzkým žebříkům. Návštěva tajemných chodeb za to ale stála a našim průvodcům patří velké poděkování. A my se už teď těšíme, co nás potká na studijní cestě 2020.

Průvodci z Výpustku při prohlídce ruin továrny Sauer sack.

Foto: Martin Vojáček, SJ ČR

Studijní cesta Správy Jeskyně Na Turoldu

Jiří Kolařík

Jako každoročně pořádala Správa Jeskyně Na Turoldu v listopadu 2019 studijní cestu. Tento rok jsme zavítali ke kolegům do Chýnovské jeskyně. Autobus jsme obsadili 19 zaměstnanci a průvodci. Další 4 zájemci z řad jeskyňářů, členů ZO ČSS 6-13 Jihomoravský kras, jeli svým autem. Ubytování jsme měli zajištěno v Pacově v turistické ubytovně Vysočina, kam jsme dorazili ve čtvrtek večer 14. listopadu.

Ráno druhého dne jsme navštívili Přírodní rezervaci Choustník se skalním městem a stejnojmenným hradem, která je součástí krasového a pseudokrasového území českomoravské jednotky. Odpoledne jsme se autobusem přemístili na prohlídku podzemí města Tábor.

Třetí den jsme zahájili v dopoledních hodinách prohlídkou zpřístupněné a zážitkové trasy v Chýnovské jeskyni (Chýnovský kras). Odpoledne jsme se rozdělili na dvě skupiny. Ta zdatnější sestoupila lomovou stěnou na dno lomu Pacova hora, druhá absolvovala část naučné stezky Pacov.

Den čtvrtý, den odjezdu. Po nezbytném úklidu ubytovny a protivném balení jsme odjeli zpět na Moravu. Odpoledne jsme absolvovali klasickou a adrenalinovou prohlídku podzemí ve Znojmě.

Studijní cesta se opět vydařila, a to nejen díky pěknému počasí, ale také vstřícnosti všech, kdo se o nás starali. Poděkování patří Frantovi Krejčovi za jeho osobitý a jedinečný výklad při prohlídce Chýnovské jeskyně, lomu Pacova hora a ukázce sbírky minerálů a Pepovi Vandělkovi, který nás provázel v nepřístupných částech Chýnovské jeskyně. Další poděkování patří průvodkyni adrenalinové trasy ve Znojmě Elišce Vorlické a vedoucímu Znojemského podzemí Kamilu Tomkovi, který nám umožnil prohlídku adrenalinové trasy v podzemí, ačkoliv byla kvůli rekonstrukcím uzavřena. Děkujeme také kastelánovi zámku Červená Lhota Tomáši Horynovi, který nám i přes to, že je zámek v tomto období již uzavřen, dovolil nahlédnout do areálu a komnat zámku.

Turolďáci na prohlídce návštěvní trasy Chýnovské jeskyně. Foto: Petr Kapusta, SJ ČR

Studijní cesta zaměstnanců Koněpruských jeskyní

Romana Červínková

Abychom trochu prosvětlili pověstnou tmou, která bývá přímo pod svícem, rozhodli jsme se letos uspořádat studijní akci přímo u zdroje, jinak řečeno „zůstat doma“. Srdce Českého krasu – Zlatý kůň a jeho bezprostřední okolí skrývá tolik příležitostí k „průzkumu“, že by akce mohla trvat klidně celý týden. I tak jsme toho za jeden listopadový víkend stihli opravdu dost.

Začátek se nesl v technickém duchu. V pátek 15. 11. jsme v komině vedoucím ze svrchního patra do středního vystrojili trenažér jednoranové techniky, abychom pronikli do tajů metody sestupu a výstupu po laně a naučili se tak umění zdolávání podzemních vertikál. Slačování se setvalo s velkým úspěchem a někteří si tuto kratochvilu dopřáli několikrát za sebou. Výstup nahoru za pomoci blokantů už byl náročnější, ale všichni zúčastnění jej s úspěchem zvládli.

O sobotním dopolední nás čekala výzva – prolézt úzkými plazivkami do Březinových síní a spustit se stěnou Houbova lomu dolů. Podle starého jeskyňářského pravidla – kam se vejdou ramena, tam projde celé tělo, jsme hned v úvodu byli prověřeni pověstnou „Myší dírou“. Za ní už pokračovala dál jen polovina účastníků. Druhá polovina také nepřišla zkrátka, sestoupila dolů do lomu a pomocí lana se po stěně dostala ke vchodu Nové jeskyně. Mohla tak prostoupit do „Pekla“ a „Kavárny“, které na Březinovy síně navazují.

Všichni se v pořádku setkali u skvělého oběda, po němž nás čekala otevřená náruč Nové propasti. Odpoledne jsme tedy vyrazili do stěny bývalého Císařského lomu (dnes západní část velkolomu Čertovy schody) k jejímu vchodu. Mohutná propastovitá jeskyně na nás dýchla svojí prostorností hned za vstupem a travers nad hlubokou šachtou po dvou kolejnicích v nás rozmanité pocity ještě umocnil. Kdysi prý bývala v Nové propasti unikátní sintrová výzdoba, která je dnes již poničená, ale medové sintry a ostatní zbylá výzdoba nás i tak okouzly.

Menší skupinka poté ještě vyrazila prozkoumat některá zákoutí Koněpruských jeskyní kolem zpřístupněné trasy. Kdo ještě neměl pořádné množství modřín, dotvořil si je plazením po tvrdé deskovité suti v Janině jeskyni vzniklé řícením stropu vedle síně Lazzara Spallanzaniho. Pak přišly na řadu Vánoční jeskyně. Dostat se do nich dá pohodlně a takřka bez umazání ze síně od Labutě. My si ale chtěli na vlastní kůži prožít průstup původní objevitelskou cestou, a tak jsme se vrhli do bahenních lázní několik desítek metrů dlouhé plazivky, kde krom spousty mazlavého jílu a jedné odbočky s malým (byť krásným) shlukem excentrických krápníků naprosto nic není. Do jednoho jsme se shodli, že tento zážitek stačí prožít jen jednou. Na závěr ještě několik z nás vlezlo ve Staré chodbě do Střední propasti.

Třetí den ráno stála připravená vyrazit za krásami podzemí již jen malá hrstka odvážných. Na programu byla subvertikální jeskyně v lomu Kobyla – Bonzákova sluj, poslední lokalitou pak byla menší propastovitá na západním úbočí vrcholu Zlatého koně – Dědkova díra.

Co říci závěrem? Ze strany mladších brigádních průvodců byl projeven o studijní akci a s ní spojené prohlubování znalostí a speleologických dovedností okázalý nezájem. Otázkou zůstává, co je důvodem. Nicméně účastníků si akce nakonec našla poměrně dost, všichni nejenže ve zdraví přežili, spoustu si z ní odnesli, ale také si ji náramně užili.

Odpočinek v Zamenhofově dómu Nové propasti. V pozadí snímku je „pozadí“ účastníka rozhodujícího se, zda ještě vlezle do pokračování jeskyně. Foto: Alexandr Komaško, SJ ČR

Přednášky pro veřejnost

Barbora Šimečková

Rok 2019 byl v tomto směru poměrně chudobný. Oproti 18 prezentacím předneseným o rok dříve se jich sešlo pouhých 5. To však neznamená, že byly méně kvalitní! Je již pravidlem, že veřejnost hodnotí přednášky našich pracovníků jako velmi pečlivě připravené, na vysoké odborné úrovni, graficky poutavé, srozumitelné podané a – což je obzvlášť potěšitelné – vyzařující profesní zapálení a nadšení jejího autora.

Městská knihovna Semily

uvede přednášku speleologa

Mgr. Vratislava Ouhrabky

JESKYNĚ

VE SVĚTĚ I V ČESKÉ REPUBLICE

Bozkovské jeskyně / foto: Jaroslav Hoření

Seznamte se s nejnovějšími objevy v jeskyních Podkrkonoší:

Bozkov, Poniklá, Křížlice aj.

Představíme si také práci českých speleologů v zahraničí, např. v Rumunsku či Gruzii.

čtvrtek
25. dubna
od 17 hodin
v čítárně

*Pozvánka na přednášku v Semilech, vypracoval Vratislav Ouhrabka.
Archiv SJ ČR*

pracovníků krajského úřadu, odboru územního plánování a životního prostředí, starostové okolních obcí a další.

Přednášku o **historických mapách jeskyní** spojenou s malou výstavní expozicí prezentoval 11. dubna **Petr Zajíček** v Moravském kartografickém centru ve Velkých Opatovicích.

Barbora Šimečková přednášela jako již tradičně seniorům. V lednu v Seniorkavárně v Drahotuších vyprávěla 20 zvědavým posluchačům o **historii a současnosti Zbrašovských aragonitových jeskyní**. A kdo zažil přednášky pro důchodce, potvrdí, že jsou opravdu vděčným publikem!

Dvě přednášky připravil **Vratík Ouhrabka**. V dubnu přednášel v semilské knihovně o nejnovějších objevech v **Bozkovských jeskyních, Podkrkonoší i ve světě**. Obsazení bylo komorní, zúčastnilo se asi 15 nadšených zájemců. V červnu se u příležitosti 40. výročí vzniku ČSS uskutečnilo v Bozkově setkání jeskyňářů a přátel podkrkonošského podzemí. Na setkání pořádaném členy ČSS Vratík s kolegy prezentoval, jak se **objev a pozdější zpřístupnění Bozkovských jeskyní** podílelo na vzestupu amatérské i profesionální speleologie u nás. Tuto přednášku vyslechlo asi šedesát účastníků.

Velmi zajímavé téma zpracoval **Jakub Gabriš**. 3. září se v Hradci Králové konal odborný seminář zaměřený na praktické způsoby usměrňování turistického ruchu v přetížených oblastech pořádaný Královéhradeckým krajem. Byl primárně určen těm, koho se dotýkají Adršpašsko-teplické skály a okolí, kde zvažují nějaký systém regulace, neboť situace je tam již neúnosná. Kuba přednášel na téma „**Punkevní jeskyně – 25 let fungování rezervačního systému**“. Popisoval také celkovou historii usměrňování návštěvnosti nejen v jeskyních, ale i celkový pohled na návštěvnost krasu včetně věcné diskuze k tématu. Zúčastnilo se okolo padesáti osob, převážně

Rozvojová spolupráce s Gruzii

Karel Drbal s využitím údajů Vratislava Ouhrabky

Plocha chráněných území v Gruzii činí 595 963 ha, což představuje 8,55 % rozlohy státu. Gruzie vyhlásila 86 chráněných oblastí různých kategorií IUCN od národních parků přes chráněné oblasti až po přírodní monumenty.

V západní části Gruzie se nachází i vápencová jeskyně Arsen Okrojanashvili (Toba II), která leží v atraktivní krasové oblasti v předpolí horského masivu Aschi. Plato dosahující výšek 800–1 400 m n. m je po obvodu ohraničeno hluboce zaříznutými údolními řek Abasha a Okatse (Satsiskvilo), které jej na severu oddělují zároveň i od hlavního hřebenu Aschi. V současné době je z důvodu špatné kvality přístupových cest oblast přístupná pouze terénními vozidly, případně pěšky. Hydrologické povodí jeskyně tvoří část členitého krasového plata o ploše cca 30 km². V povodí se nachází rovněž rozsáhlá uzavřená deprese (krasové polje) protékána ponornou říčkou Turchu.

Z polje jsou vody odváděny dosud neprozkoumaným podzemním tokem do vývěrových jeskyní ve zdrojové oblasti říčky Toba (jeskyně Toba I) a jeskyně Arsen Okrojanashvili (Toba II). Vzhledem k tomu, že nejsou známy údaje o množství srážek a sněhové pokrývce v oblasti ani o průtocích v jednotlivých jeskyních, nelze v současné době odpovědně stanovit hydrologické poměry. Vchod do jeskyně Arsen Okrojanashvili se nachází v závěrové skalní stěně cca 200 m nad dnem údolí řeky Toba. Vodní tok vytéká z otevřeného vchodu jeskyně a do údolí padá stupňovitým vodopádem (200 m). Jednotlivé stupně tvoří travertinové (pěnovcové) kaskády. V roce 1991 byla jeskyně zdokumentována v délce 1 600 m při převýšení 23 m. Z toho volně přístupná 5–15 m vysoká hlavní chodba je dlouhá cca 500 m, po celé délce je protékána aktivním tokem, místy s hlubokými jezery. Navazující přítoková chodba je tvořena třemi až 60 metrů dlouhými a 6 metrů hlubokými sifony. Další známé prostory jeskyně jsou většinou postupně se snižující a uzavřené odbočky, mnohdy s bohatou sintrovou výzdobou.

Gruzínská Agentura chráněných území (APA) dostala zadání od předsedy vlády Gruzie na zpřístupnění této jeskyně, a v poměrech místní hierarchie se o věcech prostě nediskutuje. APA se na SJ ČR obrátila se žádostí o posouzení již v roce 2018. Naše stanovisko ohledně zpřístupnění bylo zamítavé především z důvodu náhlého kolísání stavu vody. APA však na zpřístupnění trvá a požadovala možnosti řešení. Navrhli jsme tedy jako první krok zavedení kontinuálního monitoringu hladiny vody v jeskyni. V rámci první cesty, která proběhla ve dnech 3. – 10. září 2019, jsme do Gruzie dopravili tři kusy limnigrafů včetně snímačů a software k vyhodnocení. Kolegové z jeskyně Prometheus pak zajistili jejich dopravu na místo a instalaci na předem určených místech. Hydrologický monitoring začal 1. října 2019. Zároveň jsme vypracovali předběžné varianty možností využívání této jeskyně pro turistický provoz.

V roce 2019 přišel na Českou rozvojovou agenturu další požadavek na pomoc při vyhlášení chráněného velkoplošného území v gruzínském okolí Racha. Druhá podzimní cesta byla realizována ve dnech 5. – 12. října 2019 a byla věnována této problematice.

Oblast Racha zahrnuje území o rozloze 2 854 km² v severovýchodním cípu západní Gruzie. Podstatná část hornaté krajiny nacházející se zejména jižně a východně od údolí řeky Rioni je tvořena krasovými horninami, různými typy karbonátů druhohorního (křídového) a paleogenního stáří, zaujímající oblast o rozloze cca 590 km²,

Při rekognoskaci terénu v oblasti Samegrelo zapadl i náš „tereňák“.

Foto: Vratislav Ouhrabka, SJ ČR

tzv. Rachanský vápencový masiv. Hlavní části tvoří výrazné horské, z velké části zalesněné masivy. Nejvýraznější jsou Nakeralský hřbet (Tchrajvari 1 570 m n. m.) s krasovou planinou Vakenadzvnari (Leknari 1 747 m n. m., Sashevardno 1 558 m n. m.) a Rachanský hřbet, dosahující na východě výšky až 2 402 m n. m. Ve všech částech tohoto vápencového masivu jsou vytvořeny v hojné míře povrchové a podzemní krasové jevy; závrtů, škrapy, ponory, vyvěračky, jeskyně a propasti, ojediněle i celé jeskynní systémy. Krasová hydrografie jednotlivých vodotečí je poznána jen z malé části a lze předpokládat existenci mnohem rozsáhlejších podzemních krasových soustav, než je dosud známo. Znamé nejvýznamnější krasové jevy nejsou v oblasti Racha situovány celoplošně, spíše vždy tvoří geneticky související seskupení. Z hlediska ochrany území je nejvýznamnější Nakeralský hřbet. Krasová planina o průměrné výšce 1 500 m. n. m. s množstvím krasových jevů se rozkládá západně od přehrady Shaori na ploše 60 km². Na planině se nachází velké množství závrtů, jejichž přesný počet nebyl dosud zjištěn. V oblasti je evidováno více jak deset jeskyní a dále několik ponorů a vyvěraček. Nejdelší jeskyní na planině Vakenadzvnari je jeskyně Racha 2001, objevená a zkoumaná

Jednání na nejvyšší úrovni na Ministerstvu ekonomiky Gruzie.

Foto: Karel Drbal, SJ ČR

Hlavní částí přes 4 km dlouhé jeskyně Racha 2001 protéká podzemní říčka, která ve zdejších křídových vápencích vytvořila víceúrovňový labyrint chodeb. Foto: Ondřej Skalský

místními speleology. Během expedic zorganizovaných členy České speleologické společnosti ZO 5-07 Bozkov za účasti místních speleologů se podařilo v jeskyni učinit další objevy. Celková délka všech prostor jeskynního systému činí 4 073 m. Druhou nejdelší jeskyní je jeskyně Muradi vzdálená od jeskyně Racha 2001 asi 1,5 km. Svoji specifickou krápníkovou výzdobou patří k unikátním lokalitám. Vstupní chodba byla známa mezi pastevci z dřívějších dob. Koncem roku 2014 se místním speleologům podařilo objevit další části mimořádně vzácnými formami krápníkové výplně v podobě zvláště strukturovaných kulovitých útvarů o průměru až 50 cm zavěšených na stalaktitech. I v této jeskyni se podařilo učinit nové objevy v koncových partiích během spolupráce českých a gruzínských speleologů. V současné době má jeskyně Muradi celkovou délku 1 166 m s převýšením 45 m. Směrem k východu pokračují krasové masivy cca 30 km dlouhým Rachanským hřbetem. Jeho západní část je reprezentována především stupňovitou kuestou Satsalike (1 996 m n. m.). Především ve vrcholové části (1 500–1 996 m n. m.) jsou výrazné

*V jeskyni Racha 2001 se střídají úseky čistých, vodou vymytých chodeb s blokovými závaly i bahnitými kanály. Tyto části by bylo možné využít pro zřízení v Gruzii velmi žádané „zážitkové podzemní turistiky“.
Foto: Ondřej Skalský*

povrchové krasové jevy jako skalní stěny, škrapy a závrtý. Je zde evidována řada především propastovitých jeskyní a velké množství drobných propastí s hloubkami do 20 m. Mezi nejvýznamnější patří stupňovitá propast Burgnala (d: 70 m, h: 54 m), propasti Sackrialo (h: 20 m), Didi Satsalike (h: 50 m), Patara Satsalike (h: 85 m), sněžná propast Tovliani (h: 18 m). Oblast je odvodňována k severu do údolí říčky Gorikhali. Zde jsou známe vývěrové jeskyně Sakishore (d: 4 500 m) a Kidobana (d: 600 m). Do údolí řeky Khoteura (Rustavi) přitékají vody z vývěru Dolabis Tavis (d: 140 m). Ve vyšší úrovni tohoto údolí je historicky známá ledová jeskyně Skhvava (d: 54 m), z níž byl v minulosti místními obyvateli dobýván led. K jihu směřují vody z vývěrové jeskyně Kariani Kldis (d: 680 m), které následně tvoří říčku Buja. Ve východní části Račanské krasové oblasti tvořené hřbetem Khikhata (2 239 m n. m.) je v současné době evidováno pouze několik propastí dosahující hloubek do 40 m. Pozornost si však zaslouží povrchový krasový reliéf v jižní části hřebenu (2 020–2 050 m n. m.). Významnou je jeskyně Uscholta (d: 2 200 m), která odvodňuje tuto oblast k severovýchodu do údolí řeky Kheori. Velmi zajímavá je bezejmenná průtočná jeskyně v závěru kaňonu této řeky pod obcí Uschota. Archeologicky a historicky významnou je Jeskyně Královny Tamar (d: 12 m) ve stejnojmenných skalních stěnách (Photskhvrevi, 2 393 m n. m.).

V závěrečné zprávě předané APA jsme konstatovali, že k poznání území je potřeba provést revizní průzkum. Zároveň jsme upozornili, že provedení průzkumu, zejména s ohledem na biodiverzitu, je úkolem pro velký vědecký tým s časovým rozsahem několika let. V inventarizačním průzkumu biodiverzity však je možno pokračovat i po vyhlášení chráněného území. Konečným výstupem byla mapová dokumentace s vyznačením nejceněnějších částí oblasti s výskytem krasových jevů. Mapová dokumentace vznikla v těsné součinnosti s pracovníky Agentury chráněných území Gruzie a členy Georgian National Federation of Speleology and Canyoning.

V rámci říjnové cesty bylo vedeno jednání na Ministerstvu ekonomiky Gruzie s cílem uvést do života řadu doporučení, která byla APA předána v minulých letech a týkala se ochrany jeskyní, bezpečnosti provozu a speleoterapie. Jednání byl přítomen náměstek ministryně Nikoloz Alavidze a attaché Velvyslanectví ČR v Gruzii Jan Černík.

Rozvojová pomoc byla realizována týmem SJ ČR ve složení: Ing. Karel Drbal, Mgr. Vratislav Ouhrabka a RNDr. Petr Zajíček v rámci programu „Vysílání expertů“ na projektu „Výzkum jeskyně Arsen Okrojanashvili a posouzení jeskyní a krasových jevů v oblasti Racha v Gruzii“ na základě smlouvy o dílo č. j. 280290/2019-ČRA ze dne 12. 7. 2019.

13th EuroSpeleo Forum 2019

Olga Suldovská

Třináctý ročník mezinárodního setkání EuroSpeleo Forum se v termínu 26. – 29. září 2019 uskutečnil na okraji bulharského hlavního města Sofie, v části zvané Dolni Lozen. Zdejší zázemí nám poskytlo výukové středisko Bulharského červeného kříže. Forum organizovala Bulharská federace speleologie a jeskynní záchranné služby (Българска федерация по спелеология и Пещерно спасяване) jménem Evropské speleologické federace (European Speleological Federation).

Konference se nesla v duchu 90. výročí organizované speleologie v Bulharsku a 45 let bulharské speleologické záchranné služby. V úvodním bloku představil prezident bulharské speleologické federace Yavor Schopov historii speleologie v tomto státě. Vzpomněl na první výzkumy, které organizované speleologii předcházely. Potěšilo nás, že neupadla v zapomnění skutečnost o podílu našich českých předků na výzkumech v Bulharsku. Zaznělo jméno Ivana Bureše, který se narodil v Sofii českým rodičům a roku 1922 založil v Bulharsku systematický biospeleologický výzkum. Dalšími dvěma vědci českého původu jsou bratři Karel a Hermann Škorpilovi (rodáci z Vysokého Mýta, tehdejšího Rakousko-Uherska), kteří na území Bulharska prováděli archeologické výzkumy. Do speleologie se zapsali hlavně třemi studiemi – dvě pochází z let 1882 a 1884 a zabývají se podzemními přírodními zdroji Bulharska, třetí z roku 1900 pojednává o krasových jevech Bulharska.

Následující semináře byly tematicky členěny na výzkum jeskyní, jeskynní klima, ochranu jeskyní, jeskynní biotu, geologii a geomorfologii a veřejnosti zpřístupněné jeskyně. SJ ČR se EuroSpeleo Fora účastnila v zastoupení tří zaměstnanců – dva pracovníci Oddělení péče o jeskyně (Olga Suldovská a Jakub Gabříš) a vedoucí správy Jeskyně Na Turoldu (Jiří Kolařík). Činnost SJ ČR byla prezentována v posterové sekci třemi postery. Na nich byly představeny všechny zpřístupněné jeskyně ve správě SJ ČR, výzkumná činnost uskutečňovaná ve vybraných jeskyních za spolupráce různých výzkumných institucí a jeden poster byl podrobně věnován Jeskyni Na Turoldu.

Uskutečnilo se i několik odborných seminářů se zaměřením na jeskynní klima a paleoklima, techniku pro průzkum vzdálených zákoutí neznámých podzemních prostor, problematiku veřejnosti přístupné jeskyně, ochranu jeskyní. V bloku věnovaném ochraně jeskyní prezentovala italská speleologická společnost projekt „Clean up a dark“ věnovaný činností spojeným s vyklizením odpadů a skládek z jeskyní. Zástupkyně z chorvatské Univerzity Záhřeb přednesla příspěvek věnovaný geodiversitě a zachování neživých složek přírody (jeskyní i krasu) pro budoucí generace na příkladu výzkumu a monitoringu jeskyně Lokvarka. Centrum pro školní aktivity v Lublani představilo projekt na zapojení školních dětí do terénního výzkumu v krasech a jeskyních. Během workshopu byla diskutována témata související s problematikou soustavy NATURA 2000, syndrom bílého nosu u netopýrů i přenos mikroorganismů prostřednictvím overalů a speleologického vybavení mezi jednotlivými jeskyněmi.

V rámci druhého ročníku semináře EuroSpeleo Show Cave Symposium SJ ČR stručně představila formou prezentace s fotografickým doprovodem zpřístupněné jeskyně ČR a aktuálně probíhající výzkumy v jeskyních. Blíže bylo představeno mapování v jeskyních (jak v suchých částech, tak i nová metoda videogrammetrie, použitá v zatopených prostorách Chýnovské jeskyně), výzkum fosilií z Jeskyně Na Turoldu a jejího okolí, archeologické

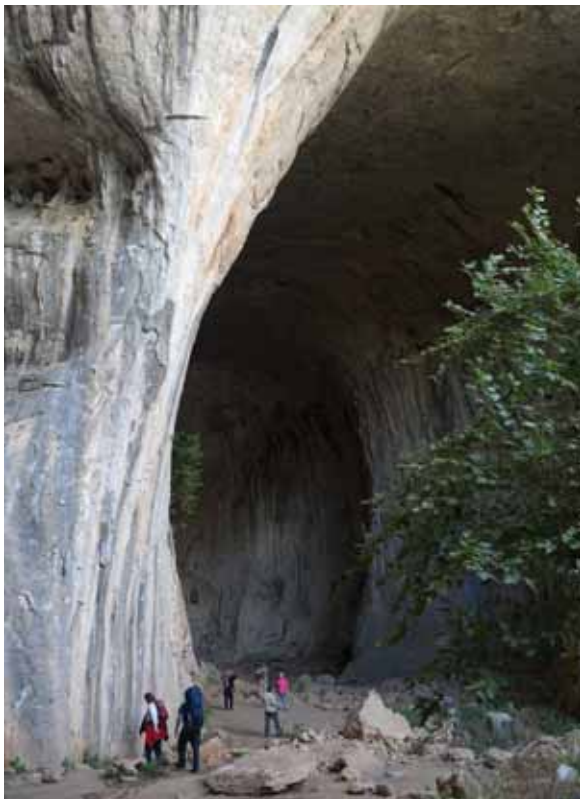
Činnost SJ ČR na semináři EuroSpeleo „Show Caves Symposium“ prezentovala Olga Suldovská. Foto: Ivan Balák

výzkumy v portálu Kateřinské jeskyně, výzkumy nápisů v Jeskyni Na Špičáku a průběžné výzkumy mikroklimatu, monitoring posunu skalních stěn, sčítání netopýrů. Bulharští kolegové pohovořili o svých aktuálních problémech ve zpřístupněných jeskyních, především o zastaralé návštěvnické infrastruktuře a potřebě její modernizace při zachování přírodních hodnot jeskyní a minimálních negativních dopadech.

Součástí semináře o zpřístupněných jeskyních byl diskusní blok. Po loňském prvním ročníku, ve kterém bylo probíráno více témat s cílem zjistit, co by bylo přínosné pro zástupce jednotlivých zpřístupněných jeskyní řešit na evropské úrovni a v čem by si mohli být nápomocní, bylo jako téma k diskuzi pro tento ročník zvoleno vzdělávání průvodců jeskyní. Bohužel však lze jen konstatovat, že od prvotních rozhovorů v loňském roce se na tomto poli nic nezměnilo a příspěvky do diskuze byly spíše o problémech v jednotlivých státech (či konkrétních jeskyních), než nějaký konkrétní námět či návrh řešení. Uspořádání nějaké mezinárodní školy je v současnosti hlavně z finančních důvodů nereálné. Zkušenosti v tomto směru v jednotlivých státech záleží často na velikosti a návštěvnosti (resp. zisku) té konkrétní jeskyně. Ač by provozovatelé měli rádi průvodce vzdělané v oblasti geologie, karsologie, biospeleologie, ochrany krasu a jeskyní i umění své znalosti prezentovat návštěvníkům tak, aby pro ně byly srozumitelné a pochopitelné, k nějakým konkrétním závěrům a doporučením na semináři nedošlo. Zúčastnění se shodli pouze na tom, že jednotlivé státy by si měly zajišťovat školení průvodců samostatně.

V rámci semináře se uskutečnila i celodenní exkurze do jeskyní Saeva dupka a Prochodna. Jeskyně Saeva dupka je veřejnosti zpřístupněná jeskyně s bohatou krápníkovou výzdobou, specifickou svou druhotnou barevností. Návštěvníkům je zpřístupněna celoročně. Jeskyně byla otevřená v letech 1967–1990 a pak opět v roce 2004. Schodiště v dnešní době již nese známky prochození a v jeskyni místy bují lampenflora. Pod vedením bulharské akademie věd tu probíhá monitoring CO₂, radonu, tektonických pohybů. Jeskyně slouží jako zimoviště 8 druhům netopýrů. Během archeologických průzkumů zde byly nalezeny zvířecí kosti, hliněné nádoby a mince z doby Římské říše za vlády Marka Antonia. Jeskyně Prochodna je volně přístupná, dlouhá 262 m, na obou koncích otevřena portály. Větší z portálů je největší jeskynní klenbou v Bulharsku o výšce 45 m, menší portál má 35 m. Ve stropě jeskyně se nachází dvě okna, jimiž proniká dovnitř sluneční světlo. Jeskyně je součástí přírodní památky Karlukovského krasového celku (Карлуковски карстов комплекс).

Celkem se na 13th EuroSpeleo Forum uskutečnilo 55 přednášek. Mnohé diskuse a setkání probíhaly i po ukončení programu ve společenských místech areálu. Vzhledem k umístění většiny aktivit (vyjma exkurzí) do jednoho kompaktního areálu, mělo po celou dobu konání všech 175 účastníků z 27 států světa prakticky neustále možnost vyměňovat si své dojmy, zkušenosti, postřehy. I my jsme si s některými zahraničními kolegy vyměnili kontakty pro budoucí spolupráce či alespoň přátelské pozdravy.

*Účastníci setkání na exkurzi v obřím portále jeskyně Prochodna.
Foto: Olga Suldovská, SJ ČR*

10leté výročí mezinárodní vědecko-praktické sítě ProKARSTerra

Olga Suldovská, Petar Stefanov

Mezinárodní projekt Bulharské akademie věd (BAS), zabývající se ochranou krasových území, vešel ve známost pod jménem ProKARSTerra, zkratkou odvozenou jak z anglického Protected Karst Territories (chráněná krasová území), tak z latinského Pro Karst Terra (pro krasovou zemi). Jeho vývoj byl zahájen v roce 2009 Národním institutem geofyziky, geodézie a geografie (NIGGG BAS) a financován Fondem vědeckého výzkumu jako vývoj experimentálního modelu komplexního monitorování udržitelného rozvoje a správy chráněných krasových území. Je prezentován na internetových stránkách <http://prokarsterra.bas.bg>, kde je možno dohledat další informace.

A co se během vývoje experimentálního modelu za deset let odehrálo? V roce 2009 byla založena mezinárodní vědecko-praktická síť (International scientific and practical Network ProKARSTerra, dále jen Network ProKARSTerra) za účelem integrovat specializované informace, metodiky i zkušenosti, a koordinovat činnosti

výzkumných pracovníků, odborníků, manažerů, pedagogů i studentů z různých oborů majících souvislost s krasem. Partnerskými organizacemi této sítě jsou odborné organizace z Bulharska, Polska, Japonska, Albánie, České republiky (mezi nimi i Správa jeskyní ČR). Síť udržuje a rozšiřuje mezinárodní spolupráci s realizátorem projektu, Laboratoří experimentální karsologie NIGGG BAS, a usnadňuje organizaci mezinárodních fór a setkání, vzájemnou akademickou výpomoc pedagogů či výměnu odborných znalostí aj. Například v současné době se odborníci v rámci sítě Network ProKARSTerra zabývají projektem zaměřeným na aktuální dopady globálních změn při vývoji krasu, kdy na základě integrovaného monitorování modelových krasových geosystémů v Bulharsku, reprezentujících různé typy krasu, získávají data pro následné analýzy a vyhodnocování.

K desetiletému výročí trvání Network ProKARSTerra v roce 2019 NIGGG BAS uspořádal čtyřdenní konferenci s následnou třídní terénní exkurzí. Konference byla zahájena 29. září 2019 v Sofii. Kromě odborných přednášek byl součástí programu prvního dne i blok věnovaný tomuto výročí. Na úvod byly představeny předměty výzkumu i zájmů, které se v krasech setkávají (např. geologie, hydrologie, biotická složka, archeologie,

Pamětní plaketu ProKARSTerra přebírá zástupkyně SJ ČR Olga Suldovská z rukou duchovního otce projektu a hlavního organizátora Petara Stefanova. Foto: Olga Suldovská, SJ ČR

paleontologie, turismus, legislativní ochrana území). Vyšším cílem jednotlivých projektů ProKARSTerra je vytvořit síť informací, vybudovanou na základě údajů o krasu z dostupných zdrojů (publikací, zpráv z výzkumů, archivních údajů aj.), průběžně doplňovanou monitoringem jeho složek a vlivů. Výsledky zpracované za pomoci analýz zjištěných údajů najdou uplatnění v oblastech vědy, vzdělávání i managementu vlastního krasového území.

Ocenění za deset let trvající spolupráci si odnesly partnerské organizace, a to jak domácí, tak zahraniční. Ze zahraničních institucí poděkování ve formě symbolické plakety převzali zástupci z Polska ze Slezské university v Sosnovci a společenství krajinných parků Slezského vojvodství, z japonské university Yamaguchi University a z japonského národního parku Akiyoshidai Quasi-National Park, a z České

republiky ústavy Akademie věd ČR (Ústav jaderné fyziky, Ústav struktury a mechaniky hornin a Ústav geoniky), Ivan Balák jako odborník zabývající se územím Moravského krasu, a naše Správa jeskyní ČR.

Druhá část výročního bloku byla věnována představení edukační strategie v rámci ProKARSTerra, zaměřené na mezinárodní program vzdělávání dětí v oblasti krasových věd. Strategii vyvíjí Laboratoř experimentální karsologie NIGGG BAS. Pro studenty středních škol se v létě 2019 uskutečnila první mezinárodní soutěž na téma kras nazvaná „Karst – the last white spot on the planet Earth“ (Kras – poslední bílé místo na planetě Zemi). Studenti v podmínkách krasu severního Bulharska (konkrétně v oblasti Брестичката карстова геосистема) řešili za spolupráce učitelů i odborníků zadané úkoly a seznamovali se tak s praktickými činnostmi souvisejícími s výzkumem a monitoringem krasu.

Další akcí v rámci vzdělávacího programu je mezinárodní soutěž na téma „Karst under protection – gift for the future generations“ (Kras pod ochranou – dárek pro budoucí generace). Zúčastnit se jí mohou jak děti školou povinné, tak i studenti středních škol a univerzit. Účastníci si mohli vybrat formu zpracování tématu malbou, výtvarným dílem z přírodních materiálů, multimediální prezentací, esejí, komiksem či posterem. Jednotlivé kategorie pak byly členěny podle věkových skupin. Speciální kategorie byly ustanoveny i pro učitele a milovníky přírody. Letošního 4. ročníku se zúčastnilo 257 autorů ze 14 zemí světa (Arménie, Azerbajdžán, Běloruska, Černé Hory, Indonésie, Irán, Itálie, Japonsko, Jižní Korea, Lotyšsko, Německo, Polsko, Rusko a pořadatelského Bulharska; Česká republika tentokrát chyběla). Vítězové jednotlivých kategorií pak na místě obdrželi ocenění. Z neúspěšnějších děl byla v Národním přírodovědeckém muzeu v Sofii uspořádána výstava.

Symbolická oslava desetiletého výročí ProKARSTerra byla ukončena návštěvou této výstavy, kde účastníci konference mohli spatřit, jak si i nejmladší generace dokáže poradit s tématem krasu, jak kras vidí svými očima, a z vystavených děl bylo možné vyušit přání zachovat tyto přírodní oblasti a jejich krásu i pro generace následující.

Vítězné dílo v kategorii kresba nad 12 let „Born of Karst“ (Zrození krasu), autorkou je 17letá Marija Durović z Černé Hory. Foto: Olga Suldovská, SJ ČR

Rozvojová pomoc Moldavské republiky

Karel Drbal s využitím textů ostatních účastníků cesty

Díky činnosti Správy jeskyní ČR na rozvojové pomoci v Gruzii jsme si to trochu „zavařili“. Výsledky práce se předávají jak prostřednictvím České rozvojové agentury, tak i mezi zastupitelskými úřady v postsovětských zemích. A tak se stalo, že přišla výzva na pomoc tentokrát v Moldavské republice, a opět se speleologickou tematikou. Projekt dostal název „Zpřístupnění jeskyně Emile Racovita a rozvoj turismu v Moldavsku – studie proveditelnosti“. Projektu se zúčastnili zaměstnanci SJ ČR Ing. Karel Drbal, RNDr. Jaroslav Hromas, Mgr. Vratislav Ouhrabka a RNDr. Petr Zajíček.

Žadatelem o vypracování studie proveditelnosti je Moldavská republika – Agentura Severní rozvojový region. Začalo tedy vyhledávání informací nejen o jeskyni, ale i o samotné zemi. Moldavsko patří k nejhudším zemím Evropy. Jeho kupní síla leží hluboko pod evropským průměrem s necelými 13 %. Pro srovnání – Česká republika je na 66,4 %. Současná politická reprezentace se snaží o pozvednutí regionu a přibližování ostatním evropským zemím. Jedním z aspektů je oživení cestovního ruchu. Turistická infrastruktura a cíle zde prakticky chybí. Jedním z cílů má proto být i jeskyně Emile Racovita známá též pod názvem Zoluška.

Jeskynní systém je velmi složitým subhorizontálním labyrintem chodeb a sálů o celkové délce 92,080 km a hloubce 54 m. Je 27. nejdelším jeskynním systémem světa. Vytvořen je v souvrství miocenních sádrovců na ploše cca 3 × 2 km. Cca 1/3 systému se vchodem se nachází v Moldavsku, 2/3 na Ukrajině. Vstup do jeskynního systému se nachází na dně šachtice z prefabrikovaných betonových dílců v hloubce 32 m, která se nachází v rekultivované výsypce při severním okraji Krivského sádrovcového lomu firmy Knauf, cca 1,5 km severozápadně od obce Criva. První prostory jeskyní byly objeveny při těžbě v jámě Krivského sádrovcového lomu již v roce 1946, hlavní objev systému se uskutečnil v roce 1977 (20,3 km). Výzkumu a dokumentace se ujali speleologové z Černivci na Ukrajině. V roce 1980 bylo zmapováno 60 km chodeb a v roce 2002 již 90,2 km. V roce 1985 se podařilo zastavit likvidaci jeskyně lomem a změnit postup těžby východním směrem. Současně byla zahájena stavba vstupní šachtice, která se v roce 1999 zhroutila, přístup do jeskyně byl obnoven až roku 2006.

V roce 1990 byl učiněn neúspěšný pokus o otevření vchodu do jeskyně také z ukrajinské strany. Cca 10 m hluboká šachtice sice pronikla do jeskynních prostor, nejsou však spojeny se známým systémem a záměr byl záhy opuštěn. V současné době o jeskyni pečuje a v jejím průzkumu a dokumentaci pokračuje moldavská Speleologická organizace Abis.

Jeskynní systém je vytvořen v cca 15–25 m mocné poloze sádrovce. Sádrovec leží na slínech a písčito karbonátových sedimentech. V jeho nadloží je 0,5–0,8 m silná vrstva vápence, na který nasedají hlíny o mocnosti od 5 m výše a tvoří nepropustné nadloží. Celé toto souvrství je badenského stáří (terciér – střední miocén, 12–16 mil. let). Jeho převážně horizontální uložení je porušeno zlomy, podél nichž došlo k rozlámání na bloky. Krivskij blok s jeskyní Zoluškou má plochu 36 km², průměrnou mocnost sádrovce 20 metrů překrytou terasou řeky Prutu. Jeskynní systém v sádrovcích vytvořily vody převážně artézského charakteru v průběhu pleistocénu až holocénu. Zoluška je geneticky mladší než ostatní ukrajinské sádrovcové jeskyně (např. Optimističeskaja, Ozernaja). Jeskynní systém je vázaný výhradně na souvrství sádrovců, je převážně subhorizontální, tvořený relativně hustou sítí chodeb a síní. Největší prostorou je Gotická síň. V jeskyni se nachází asi 20 jezer, z nichž nejvýznamnější je Modré jezero a Zelený labyrint. V Siní speleologů Cernauti je vztyčena socha Popelky, která dala jeskynnímu systému další název Cinderella (Zoluška, Popeluška). Pozemek i jeskyně je chráněn podle zákona č. 1538 o přírodních chráněných územích státu ze dne 25. 2. 1998.

Krystal sádrovce obdivuje Vratík Ouhrabka.

Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

O jeskyni tedy už něco víme, a nyní co jsme v Moldavsku vlastně dělali. Do cíle jsme se rozhodli cestovat služebním vozem ve dnech 18. – 24. září 2019. Jednak jsme nevěděli, co nás tam čeká, a hlavně jsme v místě nutně potřebovali být mobilní. Navíc jsme vezli vaky se speleologickou výbavou. Vzdálenost cca 1 300 km jsme překonali za den a noc jízdy přes Slovensko, Maďarsko a Rumunsko. Hned první den jsme začali vyřizovat propustky do hraničního pásma s Ukrajinou, kde se nachází jeskyně. Nutno poznamenat, že úředníci jak na hranici, tak na policii byli nesmírně vstřícní a ochotní. Základnu jsme zřídili v hotelu ve městě Râșcani, odkud bylo vše potřebné relativně v dosahu. První jednání se zástupci North Development Region of Moldova v Balti se uskutečnilo na workshopu v rámci Business Forum „Investment Opportunities of the Republic Moldova“ v Edinet Industrial Park. Pak následovala nutná rekognoskace turistické infrastruktury a příležitosti v severním regionu jako podklad pro vypracování studie proveditelnosti. Hlavním bodem však byla návštěva jeskyně Zoluška v doprovodu místní jeskyňářské skupiny Abis vedené zkušeným speleologem Igorem Telešmanem. Mezinárodní skupina složená z moldavanů, česků, ukrajinců a poláků se tedy vydala do podzemí. Mnozí se vydali za svou prací a Igor Telešman se věnoval naší pracovní skupině. Vstup do jeskyně 32 m hlubokou šachtou a následně několik desítek metrů dlouhými plazivkami nebyl tak úplně jednoduchý. Zvláště pak zvýšená hladina CO₂ byla znát. Nicméně po dosažení větších prostor si organismus zvykl a my se mohli pustit do běžné práce, která byla víceméně exkurzního charakteru s fotografováním a průběžným měřením složení ovzduší. Po návratu na povrch se nám Igor svěřil, že očekával návštěvu „kravaťáků“ v oblecích. Ale po našem příjezdu změnil názor a konstatoval: „*Sláva, přijeli naši!*“ A přivítání bylo o to srdečnější.

Po návratu zpět do České republiky začala další část práce, která s vlastní jeskyňářinou měla pramálo společného – vypracování studie proveditelnosti. Tak vznikl dokument o rozsahu 40 stran bez příloh. Ten musel obsahovat úvodní informace (geografická situace, požadavek žadatele, turistický ruch v cílové zemi, stručný nástin hospodářské situace), textovou analýzu projektu, popis projektu a jeho etap (popis jeskyně, možnosti zpřístupnění, předpokládaná trasa, požadavky na infrastrukturu, etapy v případě realizace), technické a technologické řešení (popis technických úprav v případě zpřístupnění, použité technologie úprav jeskyně – osvětlení, chodníky, ventilace, zábradlí), dopad na životní prostředí (zásady ochrany jeskyně, zásady trvale využitelných zdrojů), analýzu trhu, odhad poptávky a marketingovou strategii (stávající turistická nabídka, turisté tuzemsko a zahraničí, finanční síla potenčních turistů, konkurence objektů, možnosti marketingu), finanční plán a finanční udržitelnost (vstupní investice, výnosy ve vztahu k variantní návštěvnosti, předpoklad udržitelnosti), management projektu a lidských zdrojů (návrh provozovatele, kvalifikační předpoklady, minimální

Expertní tým u vchodu do jeskyně, zleva Petr Zajiček, Igor Telešman, Jaroslav Hromas, Karel Drbal, Vladislav Ouhrabka. Foto: Petr Zajiček, SJ ČR (samospoušť)

Chodby jeskyně Zoluška s jílovitými sedimenty. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

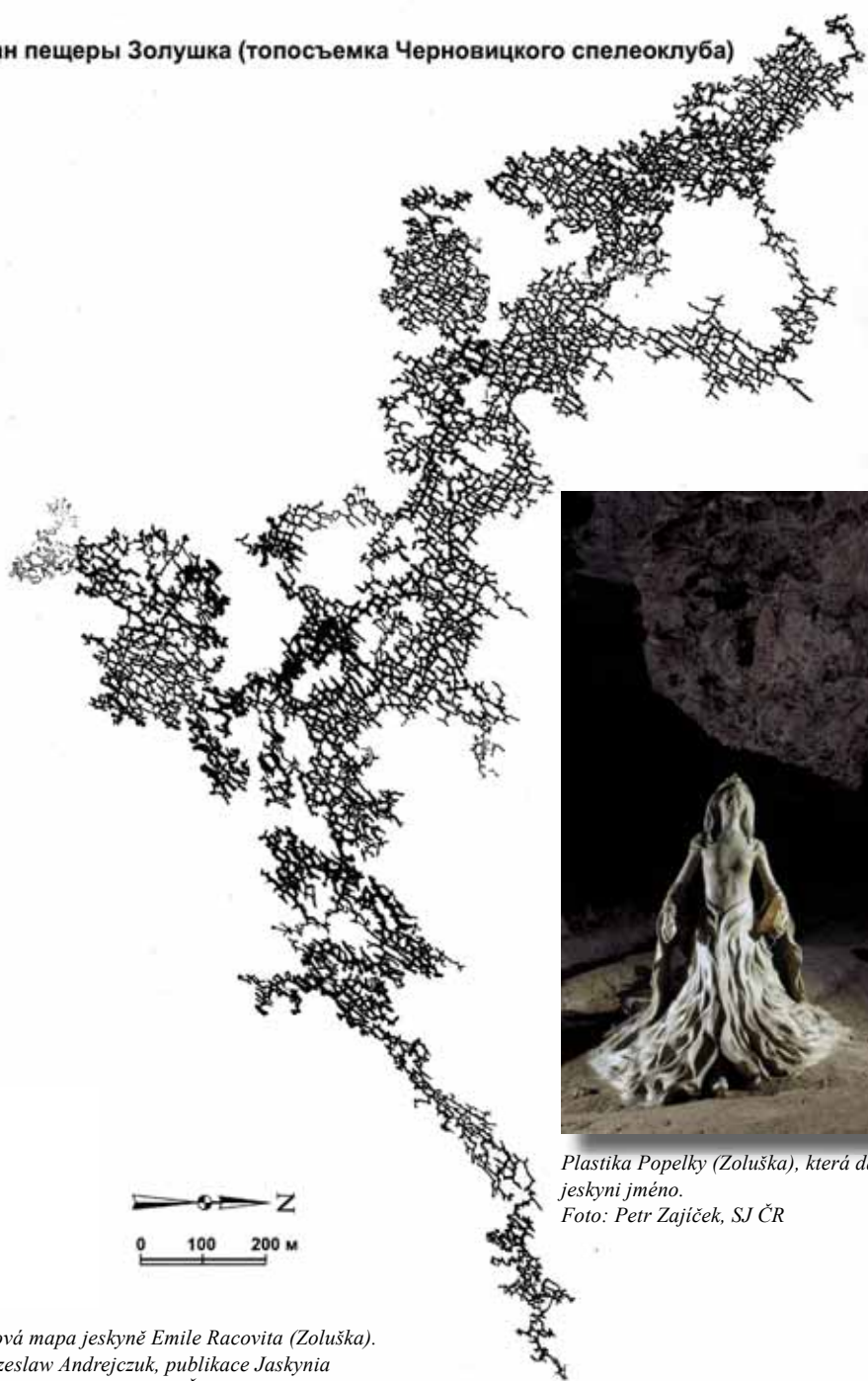
a optimální personální obsazení, pracovní příležitosti), analýzu efektivnosti investice a udržitelnosti (předpoklad nákladů a výnosů, vypracování variant efektivnosti, předpoklad udržitelnosti investice), analýzu rizik (SWOT, hodnocení analýzy SWOT), předpověď stability projektu v čase a závislosti na změnách parametrů (parametry stability, možnosti změn parametrů, výhled stability projektu) a závěrečné hodnocení projektu (souhrnná odpověď na základní otázky studie proveditelnosti). Poprali jsme se s tím a jistou odměnou nám bylo konstatování České rozvojové agentury, že konečně někdo dokázal perfektně zpracovat studii proveditelnosti tak, jak má vypadat.

A závěry? Z posouzení technického hlediska vyplývá, že zpřístupnění vybraných částí jeskynního systému Emile Racovita (Zoluška) je řešitelné a umožní tak prezentovat široké veřejnosti unikátní výtvor přírody světového významu. Je však potřeba vyřešit několik zásadních otázek: vstup do hraničního pásma, koexistenci kamenolomu a jeskyně, výběr části jeskyně ke zpřístupnění a délku okruhu, přístup z povrchu šachtou nebo štolou, vodní a mikroklimatický režim jeskyně a výstavbu turistické infrastruktury – provozní budovy, komunikace, parkoviště. Z hlediska životního prostředí bude mít zpřístupnění jeskyně Emile Racovita (Zoluška) kterýmkoliv uvedeným způsobem vždy negativní dopady, v daném případě na jeskynní ekosystém. Je důležité zvážit způsob zpřístupnění a stanovit pravidla všech zásahů tak, aby tyto dopady byly co nejmenšího rozsahu. V případě záměru zpřístupnit jeskyni standardním způsobem je na místě doporučit hlubší studium a podrobnou dokumentaci některých specifických přírodních jevů v podzemním ekosystému ještě před zahájením realizace zpřístupňovacích prací. V této oblasti je nutno úzce spolupracovat s místní speleologickou skupinou Abis, případně dalšími odbornými institucemi.

Moldavská republika nemá rozvinutou turistickou infrastrukturu. Vzhledem k růstu HDP lze očekávat i rozvoj občanské společnosti a tím i rozvoj oblasti, jakou je turistický ruch. Z tohoto pohledu bude do budoucna i zpřístupnění části jeskyně nevyhnutelné. Vyžádá si však poměrně velkou vstupní investici, která se může pohybovat hrubým odhadem od nejskromnější varianty ve výši 513.000,- EUR po maximální ve výši 1.908 000,- EUR. Na druhou stranu lze očekávat návratnost investice v případě, že návštěvnost jeskyně dosáhne alespoň 50 000 platících osob za rok a závislosti na podmínkách cenové marketingové politiky. V tom případě se pokryjí i provozní náklady. Dalším pozitivem bude i vznik nových pracovních míst v lokalitě a pracovní příležitosti v oblasti turistického servisu (ubytování, stravování, suvenýry, agroturistika).

A co bude dál? Studie byla přeložena do ruského a rumunského jazyka a předána České rozvojové agentuře, North Development Region of Moldova v Balti, Zastupitelskému úřadu ČR v Kišiněvě i speleologické skupině Abis. Nyní očekáváme reakci na dokument ze strany zúčastněných orgánů a organizací.

План пещеры Золушка (топосъемка Черновицкого спелеоклуба)

Plastika Popelky (Zoluška), která dala jeskyni jméno.
Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

*Celková mapa jeskyně Emile Racovita (Zoluška).
Wiaczesław Andrejczuk, publikace Jaskynia
Zoluszka, 2007. Archiv SJ ČR*

Mezinárodní konference ve Slovinsku

Jakub Gabriš

Na podzim 2019 se konala konference s názvem „Sustainable Management of Show Caves“. Místo konání bylo ve Slovinsku v obci Divača (Matavun) v blízkosti jeskyně Škocjanske jame. Organizačně ji zařadil slovinský Krasový výzkumný institut ve spolupráci s parkem Škocjanske jame. Krasový výzkumný institut je celosvětově uznávanou organizací zabývající se výzkumem krasu a vědními disciplínami na něj vázanými. Slovinsko je země, kde téměř polovinu rozlohy tvoří krasové území, země, z níž pochází slovo „kras“ odvozené z regionu s názvem Kras.

Hlavním cílem konference byla prezentace teoretických a praktických otázek týkajících se zpřístupněných jeskyní, zaměřených převážně na únosnost/kapacitu z různých hledisek (např. osvětlení, CO₂, teplota, podzemní fauna), na management a řízení zpřístupněných jeskyní a také na restaurování zpřístupněných jeskyní. Obecně spolupráce managementu (správ) jeskyní s výzkumnými institucemi je považována za rozhodující pro stanovení a realizaci udržitelnosti zpřístupněných jeskyní. Přínosem konference byla tedy vědecky podložená mezinárodní výměna dobrých, ale i nevhodných postupů k udržitelnému využívání zpřístupněných jeskyní.

Na konferenci bylo prezentováno několik velmi zajímavých přednášek, některé byly zaměřeny více do odborné roviny, např. monitoring jeskyní a související výzkumná činnost, legislativa apod. Jiné prezentace se více zabývaly jednotlivými provozními zkušenostmi, jako jsou různá opatření, regulace návštěvnosti apod., tedy víceméně témata, která řešíme i u nás, či různá zavedená pravidla, která i u nás už v praxi dávno fungují. Většina příspěvků se týkala slovinské výzkumné a provozní činnosti, ale byly zde i prezentace ze Srbska, Itálie a Chorvatska, kde mají také bohaté zkušenosti s provozováním přístupných jeskyní.

Italský příspěvek uvedl Mario Parise z Katedry věd o zemi a životním prostředí z Univerzity Aldo Moro v Bari na téma „Management a vědecký výzkum v jeskyních – některé úvahy, založené na zkušenostech na jihu Itálie“. Toto téma korespondovalo s informacemi a zkušenostmi nabytými během studijní cesty po jižní Itálii, kterou SJ ČR zorganizovala pro své zaměstnance v roce 2018. V těchto oblastech je mnoho zpřístupněných jeskyní, kde jsou vidět velké rozdíly ve zpřístupnění, a to jak z hlediska provozního, technického, ochrany přírody či bezpečnosti. Je to dáno i různými zřizovateli či provozovateli jeskyní, protože v těchto lokalitách není jednotnost ve smyslu jedné správní organizace, jako jsme zvyklí u nás. I když pravidla někde v zákonech či směrnících budou podobná, ve výsledku je jejich dodržování poněkud diskutabilní. To jsme viděli i na místě a potvrdil to i italský prezentující. Podle jeho slov se často bezpečnost neřeší do té chvíle, než se něco stane. Jako příklad uvedl nejmenovanou jeskyni s velkou roční návštěvností, kterou jsme i my navštívili (jako jednu z posledních). Vyznačuje se velkou vstupní propastí, na jejíž

Před hlavním vstupem do Škocjanských jam, vpravo Rosana Cerkenik (Park Škocjanske jame), vlevo stojící Stojan Ščuka (ředitel PŠJ). Foto: Jakub Gabriš, SJ ČR

dno proniká denní světlo. Právě tady se odtrhl skalní blok z „vyhlídkového balkónku“ a zřítíl se na návštěvnickou trasu, naštěstí se zde zrovna nikdo nenacházel. Tento incident vyvolal řadu otázek z hlediska kontrol a bezpečnosti, které jsou často v některých jeskyních opomíjeny.

Prezentace slovinských kolegů byly také velmi zajímavé, zaujal mě příspěvek Janeza Mulce na téma mikrobiálních ukazatelů dopadu turistiky v jeskyních. Vhodné monitorovací systémy využívající fyzikálně-chemických a mikrobiologických parametrů mohou poskytnout údaje, které pomohou identifikovat problémy a vytvořit případná ochranná opatření. Sem se řadí i výzkum lampenflory, tedy jeden z klíčových problémů, se kterým je nutné se vypořádat. Jeho výzkum mj. prokázal, že barva (složení) světla má významný podíl na růstu lampenflory. Půlročním výzkumem se podařilo prokázat, že např. osvětlení při stejných parametrech, ale rozdílu barevnosti spektra (např. mezi 3000° K a 4000° K), vede k rozdílnému množství růstu lampenflory. I když i při různých spektrech barev světla je lampenflora velmi přizpůsobivá a dokáže se adaptovat na dané prostředí, přesto výsledek nárůstu byl asi o 15 % vyšší při 4000° K (barvy více do bílé, tzv. blíží se dennímu spektru). Vedení parku Škocjanske jame uvažuje o postupné výměně LED osvětlení z hlediska barvy spektra na nižší právě z tohoto důvodu (v současnosti využívají místy barvu 4000° K a výše).

Tyto experimenty probíhaly např. u jednobuněčných zelených řas *Chlorella vulgaris*. Těmito výzkumy se Krasový institut zabývá již dlouhodoběji, ale vzhledem k autorským právům doporučuji si přečíst článek v *Journal for Nature Conservation* 22 (2014), kde jsou na str. 132–141 zajímavé informace k této problematice. Další zajímavou myšlenkou je detekce výskytu ultrazvukového smogu. Veškerá elektrická zařízení v jeskyni jsou i přes různé způsoby izolace stále zdrojem elektromagnetického vlnění, resp. vzniku akustického vlnění na frekvencích pro člověka neslyšitelných. Ale co například letouni? Nejsem si vědom, že by se v našich podmínkách tímto tématem někdo zabýval a myslím, že výsledky by mohly být zajímavé.

Součástí konference byla exkurze do jeskyně Vilenica. První záznamy o jejích prohlídkách spadají do roku 1633 a činí z ní jednu z nejstarších zpřístupněných jeskyní. V současnosti její provoz zajišťují jeskyňáři ze Sežany. Ve Slovinsku jsou různé možnosti provozování zpřístupněných jeskyní, a to státního, soukromého nebo ve smyslu kontraktu (pronájmu). Na všechny se ale vztahují stejná pravidla z hlediska ochrany jeskyní, a to Zákon o ochraně jeskyní z roku 2004. Zajímavostí je, že i průvodci v jeskyních musí splňovat jakousi certifikaci či akreditaci.

Další exkurzí byla návštěva Škocjanských jam, spadajících do seznamu přírodních a kulturních památek světového dědictví UNESCO, které patří pod správu parku stejnojmenného názvu. V současnosti vedení parku uvažuje o regulaci návštěvnosti jeskyně vzhledem k vysokému počtu návštěvníků, odpovídající v našich podmínkách zhruba Punkevnímu jeskyním. V současnosti má jeskyně dva prohlídkové okruhy, v roce 2019 dokončuje renovaci historické trasy Hankeova kanálu, která bude spíše spadat do „speleo“ exkurzí, neboť trasa je vedena v podobě jednoduché zabezpečené ferraty.

Součástí konference byl i workshop teoreticky a prakticky zaměřený na restaurování jeskyní. Tuto část programu vedla dvojice Američanů – Val Hildreth-Werker a Jim C. Werker, kteří jsou známi vydáním asi 600stránkové knihy „Cave Conservation and Restoration“. Workshop byl zaměřen na fyzické a vizuálně pozorovatelné poškození, které lze vyřešit jeho obnovou či alespoň zčásti zrestaurováním. V praktické části jsme přímo v prostorách Škocjanských jam odstraňovali různé nápisy, které tam v minulosti zanechali vandalové, epoxidem se lepila krápníková výzdoba, odstraňovaly se stopy, čistila jezírka, odstraňovaly zbytky vypáleného karbidu atd.

Na konferenci byla činnost SJ ČR prezentována postery s krátkým komentářem, na místě byly předány propagační materiály. Krasový výzkumný institut, spadající pod Výzkumné centrum Slovinské akademie věd a umění, je velmi významnou odbornou organizací. Jeho výstupy jsou na vysoké úrovni a určitě je velmi vhodné s touto institucí a s jí podobnými udržovat kontakt a spolupráci i do budoucna.

*Praktický workshop restaurování jeskyní,
Val Hildreth-Werker při odstraňování nežádoucích nápisů.
Foto: Jakub Gabriš, SJ ČR*

SPOLEČENSKÉ ZPRÁVY

Životní jubilea

Uplynulý rok přinesl řadě našich kolegů významná kulatá nebo půlkulatá životní výročí. Není důležité, kolik komu přesně je, všem našim milým jubilantům přejeme hlavně pevně zdraví, radost ze života a samozřejmě také spokojenost v pracovním kolektivu!

Daniela Bílková
Miroslav Blažek
Marie Fránková
Josef Jarůšek
Hana Jelínková
Dagmar Mertová

Martin Koudelka
František Krejča
Jaroslav Ondráček
Miroslav Šimek
Aleš Zouhar

Jitka Kuběňová
Jan Šebek

Dagmar Andrlíková
Pavel Šišma
Ludmila Štrobichová
Zdeněk Zapletal

*K blahopřání patří
kytička – v tomto případě
romantická
Kyčelnice cibulkonosná
z Národní přírodní
rezervace Špraněk.*

Foto: Martin Koudelka, SJ ČR

Miminka

O letošní přírůstek malých jeskyňářů se postarali kolegové z Moravského krasu. Novopečeným tatínkem syna Mikuláše se stal Pavel Pernica z Punkevních jeskyní a v pořadí již druhý syn Ondřej se narodil Romanu Plíškoví z Kateřinské jeskyně. To bude silná průvodcovská generace, kluci můžou spolu ráno vyrážet na směnu! Srdečně blahopřejeme oběma rodinám, ať jsou děti zdravé a v životě šťastné!

Ondřej Plíšek. Archiv rodiny Plíškovy

Celá rodinka Pernicova s malým Mikulášem. Archiv rodiny Pernicovy

Svatby

Barbora Šimečková

Oproti loňskému roku stoupl počet svateb uskutečněných v našich jeskyních o dvě, celkem se jich konalo deset.

Shodně po třech svatbách proběhlo ve Sloupskošošůvských jeskyních a v Jeskyni Na Špičáku, obě jeskyně patří z tohoto hlediska dlouhodobě k nejoblíbenějším. Ve Sloupskošošůvských jeskyních se svatby tradičně konají v Eliščině jeskyni. Na Špičáku v jednom případě svatebčané využili romantického okolí provozní budovy a obřad se odehrál na bývalém venkovním tanečním parketu pod korunami statných buků.

Dvě svatby proběhly v září v Jezerním dómu v Bozkovských dolomitových jeskyních. Krásná svatba jednoho ze zdejších brigádníků Jaroslava Sobotky se uskutečnila u Zrcadlového jezírka v Punkevnických jeskyních. Jednu svatbu uvítali i v Dómu gigantů v Javoříčských jeskyních, který je také již tradičním místem svatebních obřadů.

Všem novomanželům upřímně přejeme, aby jejich společná cesta životem byla tak krásná a stálá jako prostory, kde na ni nastoupili.

Novomanželé i s fotografkou u východu z Jeskyně Na Špičáku. Foto: Evelyn Vozábalová, SJ ČR

Svatba manželů Habrmanových 9. září 2019 v Bozkovských dolomitových jeskyních.
Foto: Dušan Milka, SJ ČR

Letošní seniorská „sraženina“

(rozuměj každoročně pořádaný sraz jeskyňářů pokročilého věku)

Ladislav Slezák

V dostatečném předstihu plánovaného data této významné události, tj. 15. června, Kelf spustil subskripci případných účastníků, aby byl přehled. Závazné přihlášky byly provázeny graficky zpracovanou „vstupenkou“ na akci onoho přísně organizovaného dne. Program velel dostavit se do prostoru Skalního mlýna, v 11,30 se nacpat do Lachman-trainu a odjet na Punkevní jeskyně, plánovaný vstup ve 12,00. Většinu přihlášených se to zadařilo. Značná část účastníků obdivovala novou vstupní budovu. Na mne, starce, profláknutého bývalého ředitele, ze „Suvenýrů“ vystartovala „Ježibaba“ a málem mne rozmačkala. Jak milé a přitom sentimentální. Pan průvodce, byv si plně vědom, koho to do jeskyně vede, se choval důstojně podle toho. Diskrétně nabídl trasu přes „Tunelovku“, představa kolabujících speleologů na schodišti v Dómu zkázy musela být účesná.

Zadumaná, mírně zamlžená Macocha ukázala svoji kolosální podobu jako vždy. Postáli jsme v zamyšlení a mnohým uniklo, že „zmizelo“ jalové koryto pod zelenými polštáři mechů, přes které již Punkva nepřetéká. Její vody si našly cestu opět přes Horní jezírko. Klimatické změny a nedostatek vody se podepisují i v podzemí krasu. Kolik tisíců krychlových metrů vody se vytratilo. Kam asi? Samotné jeskyně vykazují markantní úbytek skapové vody. Krápníky vysychají. Vlhkost stěn je způsobena povětšinou kondenzací vody z vlhkého prostředí v místech teplotních změn. (Viz stěny Tunelové chodby).

A opět zpět „vláčkem“ (proč se tomu vůbec říká vláček?) na Skalní mlýn. Odtud do tradičních Vilémovic, ale nikoliv na hřiště, tentokrát do předpolí „Kelfovy“ hospody. Občerstvení v podobě grilované klobásy, doplněné kousky dobře „proplísňené“ Nivy a chlazeným pivem přišlo nadmíru vhod.

Kamarádi tradičně klábosili, řešili víc svoje zdravotní potíže než jeskyně, ale to už se asi nezmění ani v budoucnu. Kelf všechny seznámil s proběhnuvšími organizačními změnami ve Správě jeskyní České republiky a uvítal emeritního ředitele, nyní závodního Jardu Hromase, který dorazil s Dankou Bílkovou až ze vzdálené matičky Prahy. Pak už program obohatil jeskyňářský band.

Jak dlouho se akce konala, to už nevím. Zdravotní průšvihy mé ženy mne postrkovaly domů, kde jsem ji (já nevděčník), nechal samotnou a bez dozoru! Omlouvám se tímto, ale patrně i podobná situace je u Kubešů a Musilů, jejichž reprezentanti nedorazili.

Zpáteční cestou k Brnu jsme pozdravili Jirku Urbana u Vývěru Jedovnického potoka a plejádu badatelů u Výпустku. Jak se ukázalo, byli jsme (M. Kala, R. Cendelín a já) v tom sami. Žádné další „puzení“ zapálit svíčku.

Zdař Bůh, kamarádi!

Jeskyňářští senioři na dně propasti Macochy. Foto: Jan Flek, SJ ČR

Odborová organizace

Vratislav Ouhrabka

Naše odborová organizace má v současné době 44 členů. Největší počet odborově organizovaných zaměstnanců Správy jeskyní ČR je samozřejmě soustředěn na pracovištích v Moravském krasu (31), dále v Bozkově (5), v Průhonicích (4), ve Zbrašovských jeskyních (2) a po (1) Na Špičáku a Chýnově. Podobně jako jiným organizacím a spolkům chybí i nám větší zapojení mladších kolegů, věkovým průměrem jsme totiž překročili 58 let.

Jedním z hlavních cílů odborů v roce 2019 bylo provedení revize a uzavření nové kolektivní smlouvy. Výbor připravil návrh změn a doplňků, který byl předložen zaměstnavateli k projednání. Asi nejdůležitějším z přijatých návrhů je závazek dodržovat mzdové tarify minimálně ve výši odpovídající příslušným platovým tabulkám aktuálně platným pro ostatní státní zaměstnance.

V rámci péče o své členy a jejich rodinné příslušníky poskytuje odborová organizace ze svého rozpočtu příspěvek na dovolenou, drobné dárky k MDŽ, Dni dětí, Mikuláši. Finanční dar je poskytován rovněž k životním, případně pracovním výročím. Členové mohou rovněž využívat příspěvky na dětské rekreace a pobyty ve vybraných rekreačních a lázeňských zařízeních, sociální výpomoc a bezplatné právní poradenství poskytované odborovým svazem.

Mezi zdařilé akce organizované odborovou organizací se řadí studijní cesta do Budapešti, která proběhla 25. – 27. února 2019, zúčastnilo se jí 32 zájemců. Program, který na místě zajišťovala naše maďarská kolegyně paní Kinga Székely, zahrnoval především exkurze do zpřístupněných budapeštských jeskyní a vojenského podzemí.

Prohlídka Budínské hradní jeskyně. Foto: Ivana Mrázková, SJ ČR

Oslavy 40. výročí založení České speleologické společnosti

Jan Kelf Flek, Jaroslav Hromas

Jakoby si sám Duch skalin přál, aby si jeskyňáři i jejich příznivci lépe zapamatovali oslavu čtyřiceti let od ustavení České speleologické společnosti. V sobotu 5. října 2019 odpoledne se prosluněné nebe nad Jedovnickým kempem Olšovcem zatáhlo černými mraky a loukou s připravovanou hranicí slavnostního táboráku pokryla vrstva sněhu, aby ji záhy rozmočil déšť. V 18 hodin, kdy úctyhodné členky a zasloužilí členové slavnostní oheň svými karbidkami zapálili, nastala milosrdná pauza pro slavnostní proslov předsedy Marka Audyho, kytaru a zpěv. Poté už bohaté konzumaci jídel a pití (zajistila ZO 6-21 Myotis s využitím firmy Bohatý) pod střechem a družné diskusi dvěstěpadesátí (!) účastníků déšť ani chlad nevadil.

Od 14 hodin až do noci probíhalo v jidelně autokempu promítání filmů z „historie“ ČSS včetně dokumentů z archivu Správy jeskyní ČR. Účastníci si tak připomněli „Pobyt mimo čas“ v Javoříčských jeskyních (1966), potápěčský kemp na 6. mezinárodním speleologickém kongresu (1973), výzkum Krkonošského krasu (1975), film „Cesty tmou“ o Amatérské jeskyni (1983), „Nad Veronou Morava“ (1986), „Z hlubin světa do Barcelony“ (1987), zavírání Srbských jeskyní Speleologickým klubem Praha nebo cestu „Na dno světa“ propastí Jean Bernard. Mladí jeskyňáři tak měli příležitost poznat, že dědkové kolem nich v mládí nelenili a odvedli v podzemí, a to i světově, pořádný díl práce. Zdá se, že noc bylo výhodnější strávit v závětrí konzumních prostor, než v pečlivě připravených a ledničkám podobných chatkách, o stanech ani nemluvě. Jen vytopené karavany movitějších speleologů skýtaly optimální klima (no, jak se to vezme).

Bohatý nedělní program byl snad ještě náročnější. Pro zájemce bylo připraveno celkem sedm exkurzí různého stupně fyzicky. „Procházka ministerskou trasou“ Nové Amatérské jeskyně, sestup do jejího Sloupského koridoru s aktivním tokem, něco podobného v Nové Rasovně, Spirálce či Pikové dámě, nejvýznamnější objev v Matalově Vymodlené, po kolenou (doporučeny nákoleníky!) Suchdolským ponorem, na laně vzhůru do Dantova Pekla v Kateřinské jeskyni nebo na dramatické lanové kyvadlo ve Spirálce. Dvě až čtyři hodiny v podzemí dle vlastního výběru. Správci těchto lokalit je hrdě a ochotně, někdy i škodolibě, prezentovali zejména kamarádům ze vzdálenějších a většinou mnohem a mnohem menších pracovišť.

Oslava čtyřicátého výročí České speleologické společnosti nebyla formální, nebyla škrobená, nebyla pad'ourská. Byla v pravém slova smyslu jeskyňářská a užívali si ji společně ti, co jeskyňáři už dávno před tím, než se jim podařilo za „tuhého totáče“ prosadit založení své organizace, i ti, kteří přišli včera a o „jeskyňářské prehistorii“ se teprve dozvídají. A pro vedení Správy jeskyní ČR budiž potěšitelné, že mezi aktivními členy ČSS včetně „funkcí“ v jejich orgánech působí také řada jejich pracovníků.

Slavnostní zapálení vzpomínkového táboráku v Jedovnicích. Foto: Igor Harna

Moravský kras – průvodce Josefovským a Křtinským údolím

Jiří Hebelka

Střední část Moravského krasu není návštěvníkům tak známá jako její sousední severní část s propastí Macochou a Punkevními jeskyněmi. Přitom Josefovské a Křtinské údolí jsou unikátním krajinným fenoménem s bohatou historií, archeologickými a paleontologickými nálezy, geologií ap. Vydání interdisciplinárního průvodce sestaveného týmem odborníků pod vedením prof. Rudolfa Musila je proto k poznání této neprávem opomíjené oblasti o to cennější.

Kniha popisuje cestu Josefovským a Křtinským údolím, která začíná v Adamově a končí ve Křtinách. Lokality jsou netradičně uváděny tak, jak jdou za sebou, nikoliv podle vědních oborů. V popisu na zadní straně obálky knihy se uvádí: „Zasvěcený výklad, doplněný množstvím fotografií, map a tabulek, ocení zájemci o geologii, speleologii, botaniku a zoologii, ale i ti, které lákají spíše obory společenské, jako je archeologie a historie. Netradiční průvodce totiž poprvé přináší komplexní popis lokalit v obou částech údolí i blízkém okolí. S vzácnou trpělivostí ukazuje poutníkům, s čím se v tomto kraji mohou setkat v současnosti a co zde bylo k vidění a nalezení v dobách minulých.“

Křest knihy prof. Musila v blanenském muzeu. Foto: Eva Hebelková, SJ ČR

Křest této výjimečné publikace se uskutečnil v prostorách Muzea Blanenska 30. března 2019 pod záštitou ředitelky muzea Pavlíně Komínkové a ředitelky Nakladatelství Masarykovy univerzity Munipress Aleny Mizerové. Před přeplněným multimediálním sálem představil knihu a její autory Rudolf Musil. Poté následoval vlastní křest knihy. Jejimi kmotry se stali Petr Dvořák, prorektor pro výzkum Masarykovy univerzity; Jiří Hebelka, vedoucí Správy jeskyní Moravského krasu a Marek Audy, předseda České speleologické společnosti. Následovala panelová diskuse na téma: „Čím je střední část Moravského krasu jedinečná?“ Diskuse se zúčastnili paleontolog Rudolf Musil, geolog Jiří Otava, archeolog Petr Neruda, přírodovědec Vlastislav Káňa, historik Ondřej Merta, speleolog Jiří Svozil a další. V závěru celého odpoledne se uskutečnila prohlídka muzea a diskuse s autory i odborníky Muzea Blanenska v expozicích: „Cesta do pravěku Blanenska“ – s originály jedinečných nálezů z Býčí skály zapůjčených z Naturhistorisches Museum Wien – a „Objevitelé Moravského krasu“ – o průkopnících poznávání nebezpečných cest do tajuplného podzemního světa.

Nová kniha „Podzemí Berounska a Hořovicka“ aneb za tajemstvím jeskyní, štol a dolů ...

Jaroslav Hromas

Řekne-li se Berounsko a podzemí, každý si hned představí Český kras a jeho perlu, Koněpruské jeskyně. Nechte si však otevřít oči novou knihou autorů Michala Hejny (text) a Martina Majera (fotografie), kterou pro Vlastivědný spolek Petrboek vydalo nakladatelství Machart v říjnu 2019 a jejichž 141 stran bylo slavnostně pokřtěno jednoho prosincového dne v zaplněné vstupní hale Muzea Českého krasu v Berouně.

K překvapení značné části čtenářů kniha představuje Berounsko a Hořovicko také jako historickou hornickou oblast, kde se těžily nerosty už od pradávna. Kapitola o Českém krasu obsahuje vedle nejvýznamnějších jeskyní v čele s Koněpruskými a nehlubší jeskyní Na Javorce (hl. 129 m) i údaje o jeskyních menších, významných však z hledisek geologických, archeologických či historických, nebo jeskyních, které se zapsaly do análů speleologie jinými významnými událostmi. Nechybí i několik jeskyní nekrasových, například sluje v buližnickové skále u Hudlic, a umělých, jako jsou grotty v zámeckém parku v Hořovicích či lesoparku Dražovka.

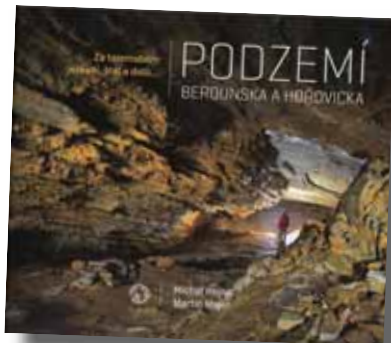
Velká část knihy je však po zásluze věnována důlnímu podzemí, starým či opuštěným dílům po těžbě nejruznějších užitkových nerostů. Mnohé překvapí, jak široký sortiment rud i nerud byl v historii nebo stále je dobýván na Berounsku a Hořovicku. Většinou už dávno zapomenuta jsou horní díla na zlato, stříbro, rumělků či dobývky mnoha menších ložisek železných rud. Vždyť právě železo a vápence daly základ průmyslu na Berounsku a Hořovicku, jehož produkty si našly cestu téměř do celého světa. Třeba umělecká litina (ale i kanony) z Komárovské hutě. Málo je také známo, že první důl na uhlí v celém Českém království byl otevřen v roce 1463 na Berounsku! Kniha přináší mnoho nových údajů též o dosud nejvýraznější a nejrozšířenější hornické činnosti – o těžbě vápenců pro hutnické i stavební účely, výrobu vápna i cementu.

A to nejen v lomech, ale i hluboko pod zemí.

Poslední část knihy se věnuje hradnímu a zámeckému podzemí i pozoruhodným projektům a započaté výstavbě nacistické podzemní továrny v Českém krasu.

Auťori knihy se neomezili na pouhý popis podzemních objektů. Všechny kapitoly uvádí odbornými údaji z geologie, hornictví i historie, přibližují genezi jeskyní i ložisek nerostů a vše dávají srozumitelně do dějinných souvislostí.

Knihu lze právem považovat za učebnici hornictví Berounska a Hořovicka. Vždyť autorem textu je báňský inženýr, který se jeskyním a historii hornictví v regionu věnuje už více než 15 let, a autorem snímků fotograf, který svými obrazy z podzemí obohatil řadu publikací.

Na titulní straně knihy Proškův dóm
Koněpruských jeskyní. Foto: Martin Majer

Tři kmoťri knihy: Jaroslav Hromas za kapitulu
o jeskyních, rytíř Milan Surikata Korba za hradní podzemí
a Miki Dobrý ze spolku Chrutenická šachta za díl hornictví.
Foto: Daniel Kreissl

Ivan Balák: Moravský kras, jeskyně a člověk, Správa jeskyní ČR 2019

Jaroslav Hromas

Těžko hledat kus české či moravské krajiny, o které bylo napsáno tolik knih, průvodců a statí, jako o Moravském krasu. Přesto k nim Správa jeskyní ČR v roce 2019 přidala knihu další.

Když v roce 2014 převzal kolega Ivan Balák po náhle zemřelém Lud'ku Seitlovi úkol dokončit expozici na téma „Jeskyně a lidé“ v nově rekonstruované budově bývalých kasáren u Jeskyně Výпустku, ukázalo se, jakým nepřeberným množstvím pozoruhodných a cenných dokumentů, map, obrázků, poznámek, historek i drbů tento krasový badatel a pedagog disponuje. A protože už bylo pozdě obohatit jimi finišující expozici, nezbylo nic jiného, než vydat „sbírku Balákových poznatků o Moravském krasu, jeho jeskyních a lidech“ knižně.

Poté, co Balák v knize „povinně“ popsal geologii, genezi krasu a jeskyní vč. aktuálních poznatků, přejde na její hlavní téma. Tím je krasová krajina a její podzemí jako životní prostředí člověka a naopak, člověk a jeho působení v této výjimečné krajině od jeho první návštěvy po současnost. Nesrozumitelné? Odpověď hledejte v mozaice Balákových textů a obrázků. Tak, jak se odvíjely dějiny, provází čtenáře životem a prací lidí v Moravském krasu. Každému krůčku věnuje kapitolku s odkazy na nálezy, dokumenty, obrázky, mapky, literární i umělecká díla. Je to pestrý proud informací o soužití i boji člověka s přírodou a živly krasu, o exploataci jeho zdrojů, o proměnách v průběhu tisíců let.

Titul knihy s reprodukcí Beduzziho zobrazení Nagelova domu Sloupsko-šošůvských jeskyní s vodopádem z roku 1748. Archiv SJ ČR

*Křest knihy se konal 22. října 2019 v Jeskyni Kůlně, kmotrovství se ujal prof. Rudolf Musil.
Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR*

obrazových dokumentů různých typů a kvalit bravurně zvládl Milan Hladký, velkou práci na redakční přípravě odvedla Olga Suldoovská. I když má kniha 223 stran, ještě mnoho zajímavého materiálu muselo „spadnout pod stůl“. Tato výjimečná „kapesní“ encyklopedie Moravského krasu nemůže chybět v knihovně žádného čtenáře krasové a vlastivědné literatury. K dostání je na Správě jeskyní ČR v Průhoncích a na všech zpřístupněných jeskyních.

Historii a osídlení krasu autor dokumentuje artefakty i výsledky prací badatelů od nejstarších po současné, seznamuje s prvními literárními díly, rozepisuje se o těžbě a zpracování kamene i rud, o vodním, zemědělském a lesnickém hospodaření ve specifických podmínkách krasu, o válečném využívání jeskyní atd. Nechybí kapitolka o roli krasu a jeskyní v umění a architektuře a samozřejmě i statě o počátcích odborného zájmu o jeskyně, o pionýrech jeskynního bádání a výsledcích jejich často strastiplné práce. Balákova kniha se od ostatních publikací o Moravském krasu liší svojí „všeobjímající tematikou“ zprostředkovanou pestrou mozaikou kapitol, doprovodných „boxů“ a nezvyklým množstvím i dosud nepublikovaných ilustrací. Může tak při prvním otevření působit poněkud chaoticky, ale toto zdání čtenáře rychle opustí.

Recenze knihy a milé předmluvy se ochotně ujal pan profesor Rudolf Musil. Náročnou grafickou úpravu knihy s mimořádným množstvím

Propast – kniha pro děti

Barbora Šimečková

V roce 2019 vyšla v nakladatelství Paseka kniha s názvem Propast autorky Lenky Juráčkové. Jedná se o beletrii určenou dětem, přesněji dobrodružům od 8 let, jak je uvedeno na zadním přebalu.

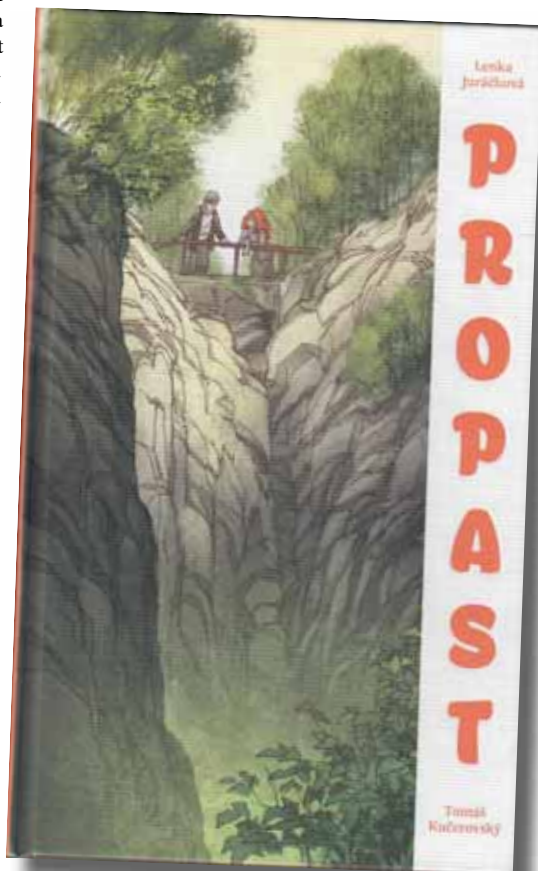
Příběh dvanáctiletého Jirky, který přijíždí do lázní Vracov navštívit svého dědu po operaci srdce, se odehrává v „trojúhelníku“ lázně – jeskyně – propast. Že Vám to něco připomíná? Hádáte dobře, děj je opravdu zasazen do teplického údolí se všemi jeho tajuplnostmi. Jírka se setkává s dívkou z minulého století, prožije skok do jiného času, průstup podzemními prostorami i boj se sebou samým. Napínává dějová linka vtahuje od první stránky, přibývají zápletky, tajemno a neznámo.

Nechali jsme román přečíst dětem v tomto věku a byly jím nadšené. Ty znalejší odhalily, že se ve skutečnosti jedná o Zbrašovské jeskyně a Hranickou propast a bylo třeba jim vysvětlit, že romány se píšou na motivy něčeho, že to není popis skutečnosti. Právě s použitím reálií jsem ale jako dospělý čtenář měla trochu problém. Místy jsou totiž k popisu „jeviště“ využity téměř doslovné citace z našich informačních tabulí, webů či článků. I když to autorka řádně uvádí v autorské poznámce na konci, neubráníla jsem se rozpakům. Když člověk celý život píše tyto populárně-naučné texty, pozná už své slovní obraty na první pohled a má k nim pochopitelně trochu majetnický vztah. Zkrátka bych čekala, že je autorka přepracuje s poněkud volnější fantazií.

To je však náhled dospělého člověka, navíc profesionála v oboru. Kniha je ale určena dětem a pro ty je rozhodující úplně něco jiného – děj, dobrodružství, tajemné podzemní prostory a podobně. Spolu s hlavním hrdinou čelí nebezpečí, bojují se zlem, řeší akci a hlavně dospějí k dobrému konci. Ten je v dětském věku pro vnímání světa zásadní. Zapomněla jsem, že dětská duše to prostě ještě všechno cítí a uvědomila si, nakolik u mě po letech služby převážil obsah, přesná fakta, zodpovědnost, možná někdy už i únava z toho všeho... V tomto smyslu mi kniha přinesla zajímavé prožítí.

Přímo nadšená jsem ale byla z výtvarné stránky. Ilustrace Tomáše Kučerovského skvěle dokreslují příběh, věrně zobrazují jeskynní prostředí (zkuste několika čarami namalovat skalní stěnu), jsou srozumitelné a přitom vyzařují jakési nevyřčené tajemno. Pochvalu zaslouží také svěží grafická úprava s olivovým písmem na smetanovém podkladu evokující zažloutlé spisy v archívních regálech, skrývající nejedno tajemství.

A určitě nás, kdo se profesně motáme kolem krásy a jeskyní, potěší i závěrečné poděkování autorky „...všem, kteří věnují svůj čas a nadšení záchraně přírodních krás naší země“.

Titulní strana knihy s ilustrací Tomáše Kučerovského.
Archiv SJ ČR

Autentické okamžiky objevů zaznamenané na historické pohlednici

Petr Zajíček

Vyhledávání historických materiálů o jeskyních v kamenných i internetových antikvariátech je zálibou a mnohdy i posláním řady současných krasových badatelů. Raritní knihy, pohlednice, dokumenty, kabinetní fotografie a další předměty s tematikou speleologie a krasu se stále mezi lidmi u nás a kupodivu i v zahraničí objevují. A vzácně se vynoří i dokumenty psané významnými krasovými badateli. To je o případ i pohlednice s motivem Hřebeňáče odeslané dne 15. 9. 1902.

Jde o pohlednici s tzv. dlouhou adresou, kdy text adresátovi se psal přední straně pohledu. Při detailním prohlédnutí textu byl identifikován nejen odesílatel věhlasného jména, ale i události

objevů, které se svými spolupracovníky učinil ve Sloupských jeskyních. Na čelní straně pohlednice stojí: „Milý příteli, to je čistý a pravidelný stalaktit. Včera jsem objevil rozsáhlé jeskyně; výchoďiště z Wankelových jeskyní. Jsme v plném výzkumu. Tento týden jdeme do Macochy. Upřímně Vás zdraví oddaný K. Absolon“. Již z tohoto krátkého sdělení vyplývá několik zajímavostí. Co myslel Absolon větou o čistém a pravidelném stalaktitu, lze jen spekulovat. Nesedí ale přesně datum jeho objevu. Dle prvních nepřepisovaných Absolonových zpráv učinili badatelé hlavní objevy v této fázi průzkumů ve Wanklových jeskyních až o dva dny později, kdy s pomocí žebřů překonali skalní stupeň. Absolon se svými kolegy tedy musel být na prahu těchto objevů již 15. 9., tedy v den, kdy byla odeslána pohlednice. Patrně toho dne nahlíželi do velkých prostor, ale neměli se k nim jak dostat. Nesrovnalost zůstává i ohledně poznámky, že půjdou tento týden do Macochy. V roce 1902 totiž Absolon do této propasti žádnou neuskutečnil. Při studiu textů o jeho výpravách do Macochy lze najít vysvětlení, kdy píše, že druhou expedici plánoval uskutečnit již v roce 1902, avšak proto, že byl zaneprázdněn objevy ve Sloupských jeskyních, musel tuto výpravu o rok odložit.

Poslední informaci, kterou pohlednice dává, je adresát. Kdo byl tedy přítelem K. Absolona, se kterým se dělil o své objevy? Byl jím Alexandr Sommer Batěk. Středoškolský profesor chemie, redaktor, spisovatel, esperantista a popularizátor vědy. Zabýval se výzkumem prvků vzácných zemin a byl tvůrcem českého názvosloví anorganických sloučenin, které v bylo v roce 1918 po úpravách E. Votočkem všeobecně přijato. Krom toho Batěk ve 20. letech publikoval v časopise Kéžbyl povídky o Martanech. Ten Absolon měl ale známosti! A je skvělé, že jim posílal své autentické dojmy z výzkumů. Kolik unikátních pohlednic, korespondenčních listků či dalších dokumentů ještě leží v zaprášených knihovnách, šuplících či krabicích?

Textová strana s autentickými zprávami K. Absolona.

Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Adresa prozrazuje, že chemik A. S. Batěk působil v Břevnově, tehdy u Prahy, dnes je už její městskou částí.

Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Co nového okolo Hranické propasti

Barbora Šimečková

V minulé ročence jsme se v této rubrice společně potěšili několika úspěchy, které se kolem Hranické propasti konečně podařily: výřez dřevin ve svahu, otevření informačního centra v nádražní budově a vytažení buku spadlého do jejich hlubin. Zároveň jsme nastílnili některé problémy, které nadále přetrvávají.

Tím nejvážnějším zůstávají **suché, nakloněné a houbami napadené stromy** na ohlubni Propasti, které ohrožují nejen potápěče a záchranáře v jícnu Propasti, ale v některých případech i návštěvníky v okolním prostoru. Jak jsme již informovali, na sklonku roku 2018 nechali potápěči na vlastní náklady zpracovat znalecký posudek označující 27 nejrizikovějších stromů k okamžitému odstranění. Po Novém roce byl posudek zaslán AOPK ČR žádostí o řešení. Po 2,5 měsících jej AOPK ČR konečně postoupila Lesům ČR. Zástupci LČR, lesní správy Prostějov, se okamžitě dostavili na místo a provedli odborný odhad nákladů. Z výsledku bylo zřejmé, že výběr dodavatele bude probíhat formou výběrového řízení. Bylo však třeba úředně stanovit, komu v tomto případě přísluší povinnost zásah provést, zda AOPK ČR jako správci NPR či Lesům ČR jako instituci s právem hospodářit s majetkem státu. Orgán státní správy lesů věc projednal a „povinným“ určil Lesy ČR, čemuž jsme byli všichni okolo upřímně rádi. Lesáci totiž od počátku přistupovali k problému čelem a velmi aktivně, navíc i přes kůrovcovou kalamitu měli vytvořeny finanční prostředky na řešení havarijních stavů a neváhali je pro tuto akci použít. Ve vypsaném výběrovém řízení zvítězila firma Arbotyl Ing. Tomáše Tyla z Brna, s níž jsme měli ty nejlepší zkušenosti z „oživování“ lesního porostu okolo jeskyně, takže také výborná zpráva. Jenže než se to celé zúřadovalo, uplynulo hodně drahocenného času. Teprve na sklonku roku se šikovná dřevorubci se

Hranická propast po první etapě kácení rizikových stromů. V pravé části snímku patrná výrazná eroze skalní stěny po „vykloubení“ buku koncem roku 2017. Foto: Barbora Šimečková, SJ ČR

speciální technikou dostali k vlastnímu kácení, přesto do konce roku smýtili převážnou část označených stromů. Na rozdíl od původního předpokladu se to dokonce povedlo jen s pomocí traktoru, takže nemuselo padnout dalších 12 kusů vytipovaných pro průjezd velkého autojeřábu. Vytěžená dřevní hmota byla zčásti naštěpkována a část byla ponechána na místě v kusech, dostatečně velkých na to, aby s nimi nemohl někdo jen tak lehce manipulovat a zkoušet s jejich pomocí třeba hloubku Propasti... Nadále zůstává stát ještě 7 největších stromů v blízkosti vyhlídkové plošiny, které bude nutno skácet po Novém roce, až zamrzne půda, aby těžký autojeřáb zbytečně nepoškodil jedinou přístupovou cestu přes pole. Potěšující byla také skvělá spolupráce všech zainteresovaných, díky níž bylo možno bez kolizí koordinovat i probíhající potápěčský průzkum.

Velkou radost nám udělala také **úprava přechodu pro chodce** před železniční stanicí Teplice n. B. Volali jsme po ní s místními i okresními „dopraváky“ už dlouhá léta a po loňském otevření infocentra se situace ještě více zdramatizovala. Přímo před nádražím totiž vede silně frekventovaná silnice I/35 směr Valašské Meziříčí a dál na Slovensko a je doslova zárak, že se zde zatím nikomu nic nestalo. Dosavadní stav byl vyloženě životu nebezpečný, chodci sestupovali od nádraží z posledního stupně schodiště rovnou na „zebru“, od parkoviště se protahovali úžinou podél plotu v těsné blízkosti projíždějících kamiónů, chybělo osvětlení, o semaforu ani nemluvě. Naše trvalá kritika zřejmě došla na patřičná místa, akce proběhla až neuvěřitelně rychle a už na podzim bylo hotovo. Chodník nyní poskytuje dostatečnou nástupní plochu chodcům jak ze schodiště, tak od parkoviště, a je doplněn signálními a varovnými pásy. Přechod je oboustranně nasvícen a vybaven tzv. „chytrými“ semafori, které samočinně reagují na hustotu provozu. Ten je možné zastavit tlačítkem, pokud chtějí chodci přejít silnici. V přílehlém úseku byla také z obou směrů omezena rychlost jízdy vozidel na 50 km/h. Směrem k lázním je přechod bezbariérově napojen na lázeňské chodníky pomocí přístupové rampy, která překonává téměř dvoumetrový výškový rozdíl. Celá akce v hodnotě 2 mil. Kč byla financována z několika zdrojů, 1,5 mil. poskytl Státní fond dopravní infrastruktury, 300 tis. Olomoucký kraj a zbytek hradilo město Hranice. Můžeme si oddechnout, že je strategický příchod k infocentru, parkovišti, vlakům a k Hranické propasti teď konečně nesrovnatelně bezpečnější. Zástupci všech institucí, kteří se na této realizaci podíleli, zaslouží opravdu velké poděkování.

„Tak jsme zase úspěšně ukrojili kousek z krajíce dlouhodobých problémů, které nás okolo Propasti trápí“, libujeme si v rozhovoru se šéfem speleopotápěčů Michalem Gubou. A vypočítáváme na prstech, co už nám „jenom“ zbývá: pracovní schodiště po svahu Propasti pro potápěče a IZS, bezpečnější oplocení okolo ohlubené pro návštěvníky, vyhlídková plošina na okraji pole, co slíbila AOPK ČR... Ono to půjde. Pomalu, ale půjde!

Návštěvníci Zbrašovských jeskyní, teplických lázní i Hranické propasti od nynížka využívají tento nový bezpečný přechod pro chodce. Foto: Barbora Šimečková, SJ ČR

Vlajka a znak obce Bozkov

Vratislav Ouhrabka

Až při čtení článku Karla Drbala o netopýru Chýnovské jeskyně na vlajce a znaku Dolních Hořic, který byl uveden loňské ročenice, jsem si uvědomil, že i Bozkov má na svých obecních symbolech odkaz na naše jeskyně. Přestože v dnešní době si pravděpodobně tuto skutečnost už asi málokdo z bozkovských občanů uvědomuje, dalo Zastupitelstvo obce Bozkov koncem 90. let minulého století při schvalování návrhů obecních symbolů jasně najevo, že jeskyně jsou významnou součástí obce.

Z variantních návrhů, které zpracoval heraldik Miroslav Pavlů, zastupitelstvo vybralo znak v podobě štítu modré barvy s červenou krokví se zlatým trnitým lemem, nahoře provázenou zlatými liliemi a dole zlatou utrženou hlavou gryfa s červenou zbrojí. Jako nejlepší návrh vlajky byl vybrán modrý list s červeným šikmým pruhem, širokým jednu pětinu šířky listu, lemovaným po obou stranách žlutým trnitým proužkem. V žerďové části se žlutou lilií, ve vlající části s utrženou zlatou hlavou gryfa s červenou zbrojí. Předložené návrhy schválila Heraldická komise Parlamentu ČR a symboly byly obci uděleny podle § 34a odst. 2 zákona o obcích předsedou Poslanecké sněmovny dne 4. 6. 1998.

Autor návrhů vycházel z historických podkladů, zejména z informací o založení Bozkova a držbě panství, k nimž obec v historických dobách náležela. Zároveň do návrhů zapracoval symboliku kostela a jeskyní – nejvýznamnějších bozkovských stavebních a přírodních objektů. Barvy obecních symbolů (zlatá a modrá) jsou erbovními barvami pánů z Lemberka. Z doby jejich panování (1356) pochází první písemná zmínka o obci, tehdy Havel Húba z Lemberka daroval klášteru Hradiště nad Jizerou kus lesa, ve kterém mniši založili farnost u Panny Marie v Bozkově. Zlatá a modrá jsou i barvami Valdštejnů, pozdějších majitelů navarovského panství, kam Bozkov náležel koncem 14. století. Mariánské lilie symbolizují kult Panny Marie i zasvěcení místního kostela. Z erbu hrabat Des Fours, kteří měli Bozkov v držení od roku 1635 do roku 1748, byla převzata zlatá gryfí hlava s krkem a červená krokev se zlatým lemem. A právě upravený pilovitý lem krokeve evokuje dojem podzemních prostor Bozkovských dolomitových jeskyní.

Znak obce Bozkova.
Archiv obce

Bozkovská obecní vlajka. Archiv obce

FOTO ROKU

Fotografie roku 2019

Vladimír Svoboda

S rubrikou „Foto roku“ se zde pravidelně setkáváme již od roku 2010. Díky nejspíš stále dost početné množině jedinců, mezi něž jsem do loňska patřil i já, tj. těch, kteří slyší své úlovky v útrobách počítačů, se občas mohlo zdát, že tato fotosoutěž živoří. Dnes, jak věřím, se již stále více dostává do povědomí kolegů s fotografickým okem.

Letos se do soutěže zapojilo 10 autorů, kteří do ní zaslali 26 snímků. Ve většině případů se jednalo o momentky, záběry vyjadřující nápad či vtip, a z těchto vod jsem tedy lovil i vítěze. Kromě nehynoucí slávy přináší totiž vítězství v této fotosoutěži i tradiční úkol vyhodnotit ročník následující a vybrat jeho vítěze. Drcem zodpovědnosti z tohoto vyplývající a vědom si omezení prostoru této stránky, rozhodl jsem se nakonec umístit sem tyto dva snímky.

1. místo: Očista lampenflory lezeckou technikou.
Foto: Martin Kubalák, SJ ČR

2. místo: Odborný náměstek SJ ČR Ing. Karel Drbal po absolvování exkurze v jeskyni Zoluška v Moldavsku. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Palmu vítězství tímto předávám Martinu Kubalákovi. Myšlenka jeho vítězné fotky integrovat hadici a lano při akci v podzemí jistě nepostrádá půvabu. Úsměv nejspíš vyvolá sám o sobě i pohled na druhý snímek od Petra Zajíčka. Karel Drbal se letos stal kromě tradičního autorského zastoupení i vděčným námětem, neboť toto nebyl jediný příspěvek, kde pobavil.

Rád bych se závěrem omluvil všem, jejichž snímky se zde neobjevily. Ostatním osmi autorům moc děkuji za účast a uděluji jim společně 3. místo. A této soutěži přeji, aby se ze vzrůstajícího zájmu o ni stal trend.

130. výročí objevení Šošůvských jeskyní a 140. výročí objevení Eliščiny jeskyně

Kristýna Slouková

Na objevování Sloupsko-šošůvských jeskyní se podíleli takzvaní „skalní duchové“. Jednalo se o občany okolních vesnic, především Sloupu a Šošůvky, kteří byli běžně zaměstnaní, avšak druhým, poněkud nelegálním přívýdělkem se pro ně staly právě jeskyně. Tajně do nich totiž chodili krást krápníky, kosti a především tzv. „medvěďáky“ neboli zuby jeskynního medvěda, které pak většinou prodávali na trzích jako suvenýry. Velmi známým skalním duchem byl občan Sloupu Václav Sedlák, který se živil jako cestář. Jeskynní badatel Jan Knies ho popisuje slovy: „*Postavy byl malé, v stáří shrbený, jeho modrá, neklidná, ale chytrá očka poukazovala na jakousi duševní vyspělost, která se často prokazovala správným úsudkem. V ponurých jeskyních kopal již za Wankela a byl jakýmsi vůdcem zdejších kopáčů, totiž lidí, kteří se obžívovali vykopáváním kostí a lámáním krápníků, které prodávali turistům.*“ Právě Václavu Sedlákově se v roce 1879 podařilo ve Sloupských jeskyních objevit dnes tak známou Eliščinu jeskyni. Objev se mu podařil právě během hledání „medvěďáků“ v Nicové jeskyni, kdy se s ním při přehrabování propadla zem do tehdy neznámé prostory. Dnes už je tomu 140 let a my jsme vlastně rádi, že se díky němu můžeme podívat do tak krásného jeskynního domu. Eliščina jeskyně byla hned o dva roky po jejím objevení, tedy v roce 1881, jako první jeskyně ve střední Evropě elektricky osvětlena obloukovými lampami. Dnes je chloubou Sloupsko-šošůvských jeskyní, a to nejen díky bohaté krápníkové výzdobě, ale i výborné akustice, která se v poslední době hojně využívá k pořádání koncertů především komorní hudby. Často se také stává místem, které si zamilovaní snoubenci vybírají jako prostor, kde si řeknou své „ano“.

Eliščina jeskyně však není jediným objevem V. Sedláka ve Sloupsko-šošůvských jeskyních. Před 130 lety, v roce 1889, tedy o 10 let později, si všiml roztátého sněhu pod šípkovým keřem na skále nad silnicí mezi Sloupem a Ostrovem. Cítil, že z otvoru proudí vlhký a teplý vzduch, a tušil, že se v něm skrývá další jeskyně. O svém objevu nikomu neřekl, tajně začal otvor rozšiřovat, dokud se mu nepodařilo proplazit se do krásné krápníkové jeskyně. Sedlák měl z objevu radost. Jelikož byl ale skalním duchem, nebylo to pro krásu prostoru, avšak proto, že měl najednou spoustu nového materiálu pro prodej na trhu. Objevená prostora se dnes nazývá Kaple a je návštěvníkům otevřena pouze v rámci speciální zimní trasy při světle baterek. Václavu Sedlákově se tak podařilo objevit vstup do Šošůvských jeskyní. Na objevení dalších jeskynních chodeb patřících k šošůvské části se podílel

Nicová jeskyně. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Josef Broušek, který později zavedl do jeskyní osvětlení a u vchodu postavil hotel. A tak začaly být Šošůvské jeskyně zpřístupněny veřejnosti. V dnešní době jsou ve srovnání se Sloupskými jeskyněmi známé menšími síněmi s bohatou krápníkovou výzdobou, která zahrnuje unikátní krápník, symbol Sloupsko-šošůvských jeskyní, zvaný Svícen.

110. výročí objevu Punkevních jeskyní a jeskyně Kateřinské

Jiří Hebelka

Podzim roku 1909 se významně zapsal do historie české speleologie. Dne 26. září se podařilo členům sekce pro výzkum jeskyní při brněnském Klubu přírodovědném proniknout do dosud neznámých prostor Punkevních jeskyní. Tím byla započata první etapa velkých objevných a zpřístupňovacích prací jeskynního systému mezi propastí Macochou a vývěrem Punkvy. S objevy těchto podzemních prostor a jejich zpřístupněním byla nejčastěji spojována osoba profesora Karla Absolona, který sekci pro výzkum jeskyní založil a stál v jejím čele.

Mystérium propastí Macochy a nedalekého mohutného vývěru říčky Punkvy v Pustém žlebu přitahovalo zvědavce i seriózní badatele od nepaměti. Bylo známo, že do propastí se stékají podzemní vody od Sloupu a Holštejna, i to, že vytékají ze skalního portálu v Pustém žlebu. Ale ani kopání na dně Macochy ani opakované plavby proti vývěru Punkvy za jejích nízkých stavů nepřivedly badatele do předpokládaného jeskynního systému. A tak bylo i nemálo těch, kteří hledali jiné cesty. Hledali je v malých jeskyňkách ve srážech Pustého žlebu. A z jedné z nich se podařilo do prostor Punkevních jeskyní proniknout.

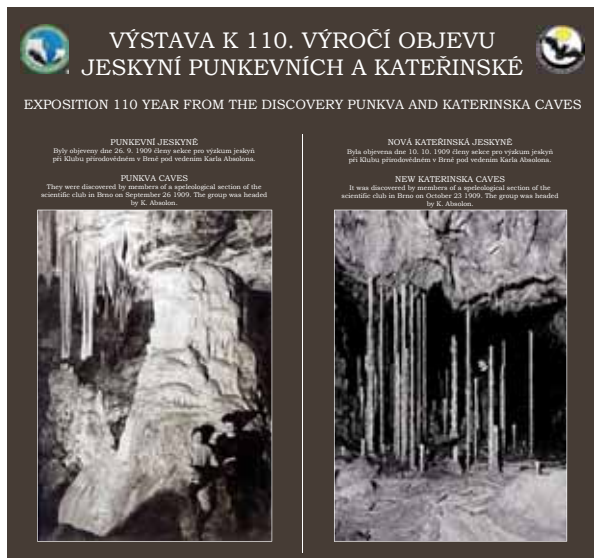

Punkevní jeskyně – vodní plavba. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

balvany zataraseným, členové klubu však tehdy věděli, že berou na sebe v první řadě úkol sil též fyzicky pracujících. První den a o týden později i druhý den pracovní nevedl k výsledku, v třetí den pracovní otvor byl konečně uvolněn, balvany vytaženy, takže jsme mohli dva opatrně proplazit mezi zbylou balvanitou ssutí a sjetí po laně dolů. Byli jsme v nevlnitém prostoru, dno volná směs balvanů. Prodíráme se a slezáme níž a níže mezi kolosy kamennými: v tom zaleskne se hladina vodní – jsme tedy přece u Punkvy! Jest to ale zase jen nepřekročitelný syfon! Zpět! Hledáme další pokračování, hledáme další průvan, který se nám ztratil. Ve výši je opravdu otvor, pomáhám kol. Ješkovi nahoru, on razí cestu, plazíme se kanálem – a v tom již k nám doléhá dutá ozvěna, s radostným úžasem nahlédneme do velkých prostor, které se tu rázem otvírají.“ Tak byla objevena první část Punkevních jeskyní. Další části Punkevních jeskyní byly postupně objevovány až do roku 1933 a možnost dalších nových objevů stále existuje.

Objev nové Kateřinské jeskyně popisuje Antonín Boček ve svém díle Moravský kras z roku 1922: „V restauraci na Skalním mlýně byl roku 1909 nájemce hostince a mlýna jménem Rubeš. Tento ve volných chvílích pátral v okolí po jeskyních, aby nálezem krápníkových prostor zvýšil návštěvu svého podniku. Nevynechal ani

Časopis Niva z roku 1909 popisuje objevný postup takto: „I dra Absolona zklamal pokus. Tu rozhodl se opustit při výzkumu aktivní tok Punkvy a zkusit proniknout do podzemí starými, opuštěnými koryty, jež se nám jeví ve žlebech ve formě otvorů ve skalní stěně. Plán tento uskutečnil na podzim r. 1909 jakožto předseda sekce. Tu obklopen nadšenými pracovníky, které sobě po většině sám vychoval, započal své výzkumné dílo poblíž výtoku Punkvy a dne 26. září 1909 rozlehl se poprvé lidský hlas v obrovských místnostech mezi výtokem a Macochou. Postup tohoto mechanického konečného výkonu byl asi tento: otvor vedl k dutinám rázu propast'ovitého, velkými

Plakát k nové expozici v budově Punkevních jeskyní. Archiv SJ ČR

neuvěřitelně rychle zpřístupněny a už o Svatodušních svátcích dne 14. 5. 1910 otevřeny veřejnosti. Dnešní návštěvní okruh Punkevními jeskyněmi byl dokončen v roce 2015. V Kateřinské jeskyni dnes procházejí návštěvníci po stejné trase jako v roce 1910, další pokračování Kateřinské jeskyně je stále zahaleno tajemstvím.

V rámci oslav výročí 110 let od objevu Punkevních jeskyní a jeskyně Kateřinské připravila Správa jeskyní Moravského krasu spolu s dr. Petrem Zajíčkem výstavu v expozičních prostorách správní budovy Punkevních jeskyní.

tehdy již dobře známou Kateřinskou jeskyní. V Hlavním dómu, v místech, kde nyní se prochází průkopem pod slepý komín a na schodiště vedoucí do nové jeskyně, pozoroval mezi balvany a v hlíně úzké chodby, která tam byla, silný průvan. Tento mu byl vodítkem pro další práce, které sám a vlastním nákladem podnikl. Vykopal kanál v hlíně pod onu stěnu, která domněle uzavírala dóm a vnikl několik metrů daleko. V téže době objevila jeskynní sekce s dr. K. Absolonem v čele, jeskyni Punkevní v Pustém žlebu. Při komisionálním ohledání této, svěřil se Rubeš se svým plánem dr. Absolonovi, který vymohl u správy velkostatku zákaz dalších prací pro Rubeše, a dal členy sekce v oněch Rubešem nuceně opuštěných místech Rubešovým nářadím dále kopat. V neděli, dne 10. října prolomen odpoledne poslední zásyp za komínem a objevena tak nová krápníková jeskyně Kateřinská. “

Obě objevené jeskyně byly

Velký dóm Kateřinské jeskyně. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Vandalství v jeskyních Moravského krasu

Ivo Štelcl

Vandalství v jeskyních má podobně dlouhou historii jako jejich objevy. Ne všichni návštěvníci přicházeli vždy do jeskyní Moravského krasu si jenom prohlédnout jeskyně a pokochat se nádherou bělostných krápníků. Při výročí 110 let od objevu jeskyně Punkevní a Kateřinské si tak můžeme některé případy vandalství připomenout.

Již pouhé 2 měsíce po slavnostním otevření Kateřinské jeskyně se objevil první vandal. 12. července 1910 byl účastníkem odpolední prohlídky Kateřinské jeskyně jistý J. Novák z Vidně, který měl zřejmě v úmyslu odnést si na památku jako suvenýr nějaký krápník. V nestřeženém okamžiku ulomil krápník, avšak zvukem ulamovaného krápníku na sebe upozornil průvodce. Nechal proto ulomený kus ležet, jakoby se nic nestalo. Hodnota ulomeného krápníku byla odhadnuta na 200 korun a pachatel skončil před soudem.

V červnu 1928 se v Kateřinské jeskyni odehrál další případ. Výpravu německého učitelského ústavu z Českých Budějovic vedl do jeskyně průvodce Eduard Lukavský. Na prohlídce byl v této výpravě také obvodní policejní inspektor z Prahy Jan Černík. Ten si všiml, že jeden z učitelů přelezl zábradlí a drátěnou síť a ze stalagmitového lesíku ulomil asi metr dlouhý štíhlý krápník. Zavolal na učitele, ten leknutím upustil krápník, který se rozbil na čtyři kusy. Událost byla ihned nahlášena četnictvu¹. Toto vandalství projednával senát krajského soudu v Brně

dne 29. 3. 1929. Souzen byl 23letý učitel Matěj Guschelbauer pro zločin krádeže a zločin zlomyslného poškození cizího majetku. Prof. Absolon odhadl hodnotu zničené výzdoby na 30 000,- Kč. Pachatel se vymlouval, že chtěl ulomit jenom kousek. Soud ho uznal vinným a byl odsouzen na 14 dnů těžkého žaláře s podmínkou na 3 roky a povinností úhrady škody v částce 30 000,- Kč.

Ani pět dnů neuplynulo od přísného rozsudku brněnského trestního soudu a správa jeskyní hlásila nový případ. O velikonočních svátcích uspořádal zájezd na Macochu vídeňský turistický klub. Část výpravy navštívila v neděli ráno Punkevní jeskyně. Při vyšetřování bylo konstatováno, že výpravu návštěvníků doprovázel pouze jeden průvodce. Toho využil jeden z návštěvníků, na samém začátku prohlídky urazil asi 1,5 m dlouhý kus jedinečného stalaktitu zvaného „Strážce“ ve vstupní části Předního domu, silnější část nechal ležet na zemi a zahrocený kus si odnesl sebou. Krádež zjistil až průvodce následující výpravy a oznámil ji četníkům. Členové vídeňské turistické skupiny byli pronásledováni autem a podrobeni prohlídce, ale krápník se nenašel. Četníci dospěli k závěru, že pachatel se na zpáteční cestu k nádraží vydal nějakou lesní cestou. Nepochybně kuriózní byla skutečnost, že u členů skupiny se našly věci, které byly odcizeny v Dělnické turistické ubytovně v Blansku, kde skupina přenocovala.

Úlomky sintrové záclony v chodbě před Pohádkovým domem Punkevních jeskyní. Foto: Josef Špičák, 1978

Místo odlomení sintrové záclony v Pohádkovém dómu. Foto: Josef Špičák, 1978

Řadu vandalských činů zaznamenala i nedávná doba. Je zajímavé, že nejvíce neukáznění návštěvníci byli turisté z bývalé NDR a Sovětského svazu. Dne 4. srpna 1969 pořádala CKM Praha prohlídku Punkevních jeskyní pro sovětskou skupinu z Tulské oblasti. Při prohlídce došlo k poškození krápníku „Anděl“. Událost byla oznámena sovětskému konzulátu v Brně.

Čarovný Stalagmitový lesík Kateřinské jeskyně byl poškozen 26. 9. 1972 při zájezdu horníků z Karvinska. Jeden z účastníků přelezl zábradlí a při ztrátě rovnováhy se zachytil jednoho štíhlého stalagmitu. Porazil tak dva jedinečné krápníky a část jednoho o délce asi 45 cm odcizil. Později byl kriminální službou vypátrán viník, 24letý J. M. z Jablunkova. O jeho potrestání však nejsou žádné informace. Rekonstrukci krápníku zajišťovalo Moravské museum v Brně.

Nejznámější krápníkem jeskyně Balcarky je nepochybně „Handžár“, ani ten nezustal ušetřen. Jeden z účastníků zájezdu ze severní Moravy se při návštěvě jeskyně v roce 1973 údajně vsadil, že tento zvláštní útvar ulomí a odnese, což se mu také podařilo. Naštěstí byl za dobré spolupráce pracovníků jeskyně a vedoucího jmenovaného zájezdu vypátrán a krápník byl vrácen. Škoda byla vyčíslena částkou 3 730,- Kčs na základě nákladů na rekonstrukci krápníku, kterou prováděl odborný pracovník Moravského musea v Brně. Moravský kras trval na trestním stíhání pachatele, avšak o výsledku archivní materiály nic neuvádějí.² Pro objektivní pohled na stanovování škod je třeba uvést, že v dřívějších dobách neexistoval jakýkoli předpis, který by řešil výpočet škod způsobených při devastaci výzdoby jeskyní.

21. prosince 1973 poškodil sovětský turista při návštěvě skupiny Rekrea nad nástupištěm v Pohádkovém dómu Punkevních jeskyní krápník ve tvaru mrkvičky. Citujeme z protokolu, sepsaného téhož dne: „*Soudruh ... na svou obhajobu uvádí, že chtěl hosenou rukavicí zasáhnout letícího netopýra a do krápníkové výzdoby se trefil neumyslně. Spadené části „mrkvičky“ a brček byly částečně nalezeny ... Zprávu o takto vzniklé situaci podá ředitelství organizace na konzulát SSSR v Brně ... aby se obdobné případy v budoucnu již neopakovaly.*“

Při opravě osvětlení Punkevních jeskyní 23. 1. 1974 zjistil zaměstnanec Moravského krasu, že v prostoru tzv. Tureckého hřbitova byl ulomen krápník, který se původně nacházel asi 8 m od ochranného zábradlí.

Krápníkové uskupení Romeo a Julie v Zadním dómu Punkevních jeskyní. Stalaktit Jehla i stalagmit pod ním byly opakovaně poškozeny návštěvníky. Již několik desetiletí tvoří koncové partie těchto krápníků umělé napodobeniny. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Jasným důkazem, že se na devastaci jeskyní ve své době podíleli i zaměstnanci-brigádníci, je událost z 21. 8. 1974, kdy dva loďaři „...při plavbě na motorové loďce rozbili bídlem elektrické osvětlení a poškozovali elektrickou instalaci v Punkevních jeskyních ... a způsobili tak škodu ve výši 7.167,- Kč.“⁴ Událost měla dohru u Okresního soudu v Blansku.

Na Silvestra 1978 se stala neuvěřitelná událost. Krátce po ukončení provozní doby přijela k Punkevním jeskyním rodina z Brna. Zatímco matka se nenápadně procházela po parkovišti, otec se synem odvážali loďku a odpádlovali k Pohádkovému (dnes Masarykovu) dómu, kde odlomili dvě krápníkové záclony o hmotnosti cca 3,5 kg. Manžel tehdejší vedoucí jeskyně, který v tu dobu na místo přijel, si všiml, že na přístavišti chybí jedna loď, a zavolaal Veřejnou bezpečnost. Tak byli pachatelé chyceni prakticky přímo při činu. Výše škody byla soudním znalcem stanovena na 27 000,- Kč. Krajský soud v Brně ohodnotil jednání pachatelů na 3,5 roku pro otce a 2,5 roku pro syna, v obou případech nepodmíněně. Přísný trest odrážel vysoký stupeň nebezpečnosti trestného činu, který způsobil nenahraditelnou ztrátu. Rozsudek tak plnil i funkci generální prevence. K případu lze dodat, že starší vězeň v průběhu výkonu trestu zemřel.

Věřme, že vyspělost dnešních návštěvníků a technické zabezpečení v jeskyních vytváří předpoklad k tomu, že k podobné devastaci přírodního bohatství už docházet nebude.

O několik dnů později byly nalezeny dva ulomené krápníky v jiné části jeskyně, z nichž jeden byl označen jako chybějící krápník z Tureckého hřbitova. Zápis o této události uvádí názor tehdejšího vedoucího Punkevních jeskyní, že vzhledem k realizovaným opatřením nemohl tento čin spáchat návštěvník, ale s největší pravděpodobností někdo ze zaměstnanců: „*Tuto možnost mají pouze zaměstnanci provozu.*“³

Při prohlídce jeskyně Balcarka 12. 8. 1974 ulomil jeden z účastníků výpravy – sovětský vysokoškolský student – celkem 11 stalaktitů o délce 5–20 cm. Na základě události bylo rozhodnuto instalovat do všech vchodů veřejně přístupných jeskyní světelné grafické zákazy poškozování a lámání krápníků. Zajímavé je ovšem stanovisko tehdejšího vedení Moravského krasu upustit od stíhání pachatele tohoto činu. „*Bylo by i nemorální stíhat sovětského občana v roce 30. výročí osvobození naší vlasti Rudou armádou*“, uvádí dopis Krajskému středisku státní památkové péče a ochrany přírody ze dne 20. 2. 1975.

¹ Lidové noviny 30. 3. 1929

² SOA Blansko, fond Moravský kras Blansko, i. č. 542, fol. 1 a 3

³ SOA Blansko, fond Moravský kras Blansko, i. č. 484, fol. 8

⁴ SOA Blansko, fond Moravský kras Blansko, i. č. 565, fol. 11

Neznámé fotografie z objevování Zbrašovských aragonitových jeskyní

Barbora Šimečková

Pro každou zpřístupněnou jeskyni mají nesmírnou hodnotu historické materiály dokumentující stav jejich prostor, výzdoby a úprav, jimiž od objevu prošly. Často jsou jediným vodítkem k pochopení toho, co a proč naši předchůdci řešili, jaké pozůstatky jejich zásahu vidíme v dnešních prostorách a co nás může při jejich další úpravě či odstraňování čekat. V případě Zbrašovských jeskyní je situace o to složitější, že veškeré materiály z dob objevu a zpřístupňování byly díky nešetnému úřednímu postupu po smrti dlouholeté vedoucí jeskyní a dcery jednoho z objevitelů paní Ludmily Chromé zlikvidovány a vyvezeny na skládku. Jednalo se o deníky objevitelů, mapy, nákresy a fotografie, které se nedají nahradit. Badatelé se pak léta snažili pátráním v archívech,

knihovnách a soukromých sbírkách nalézt a shromáždit jakékoli zmínky o jeskyních, v porovnání s původní zničenou dokumentací jsou to však už jen zlomky. Tu a tam se ještě i dnes podaří objevit neznámý novinový článek či fotografii, jsou to však nálezy marginálního významu. S tím jsme se museli na Zbrašově smířit a naučit se s touto smutnou skutečností pracovat. Nikdy by mě proto nenapadlo, že se ve své profesní kariéře ještě dožiju nečekaného překvapení.

Asi jako v každém malém městě i v Hranicích žijí nadšenci pro místní historii. Jedním z nich je pan Milan Králík, dlouholetý amatérský sběratel starých regionálních fotografií. Ve svém volném čase brigádníci jako kustod v muzejní expozici na hranickém zámku, a právě tam ho v létě 2018 navštívil neznámý starší pán s igelitovou taškou. Vytáhl z ní šest krabiček kolorovaných skleněných negativů ve stereo provedení, tedy na jedné desce vedle sebe dva snímky, každý trochu jinak barevný, určených patrně do nějaké stereopromítačky. Desky byly položeny na sobě, bez proložení papírem. Pán řekl, že za ně nic nechce, že je daruje p. Králíkovi do jeho soukromé sbírky, protože u něj budou v dobrých rukou, a než se ohromený obdarovaný vzpamatoval, pán zmizel...

Jednalo se o ucelený soubor fotografií města Hranic a okolí ze začátku 20. století, autor je neznámý. Pan Králík desky odborně uložil, snímky naskenoval a skeny

*První úsek vystrojení „Starého vchodu“.
Archiv SZAJ*

poskytl regionálním znalcům podle jejich oboru. A tak mi jednoho zářijového dne 2019 přišlo mailem 10 snímků našich jeskyní a jeden snímek Hranického propasti.

Hned při prvním nedočkavém prohlížení bylo jasné, že většina fotografií je svým významem naprosto mimořádných. Podle zachycených scénérií byly pořízeny s nejvyšší pravděpodobností během roku 1913. Některé záběry známe, ale dosud jen v černobílém, nepřilíš kvalitním provedení. K nim se řadí slavná skupinka pracovníků v Jurikově domě s dýchacími přístroji, použitá na titulní straně sborníku ke 100. výročí ZAJ, nebo celkový pohled na lom na Barance s dřevěným přístřeškem „Starého vchodu“. Ten jsme mohli ve sborníku použít jen díky nezměrné trpělivosti Milana Hladkého, který jej několik dní retušoval z originálu rozřezaného žiletkou na půlcentimetrové čtverečky. Teď máme obě fotky dokonalé a v barvě.

Co mi však opravdu vyrazilo dech, bylo 5 fotografií z komína, kterým byly jeskyně objeveny, v té době zvaného „Starý vchod“, dnes Objevitelský komín. V dobových textech je detailně popsán způsob, jakým objevitelé komín vystrojili, aby mohli překonat 42metrovou hlubinu až do Jurikova domu. Stloukali si údajně žebříky z jedlového dřeva, ty ale samozřejmě dávno shnily a nikdo neví, jak vypadaly. Na dobové pohlednici jsme sice našli dva záběry na cosi připomínajícího „šprušle“ mezi kamením, ale vzhledem k pidivelikosti a kvalitě snímků se z nich nedalo nic vyčíst. Naštěstí se dochoval jeden z mála nákresů – svislý řez „Starým vchodem“ publikovaný v roce

1924, na němž jsou žebříky aspoň zakresleny. Díky tomu jsme teď mohli fotografie naprosto přesně lokalizovat. Jako bychom společně s objeviteli sestupovali do neznáma... Čtyři snímky zachycují jednotlivé úseky vystrojení „Starého vchodu“ od vstupu z lomu na Barance až po vyústění do Jurikova domu, pátý zobrazuje malou jeskyňku v polovině výšky komína s nádhernou kalcitovou výzdobou, zvanou „Kaplička“.

Zbývající tři fotografie ukazují zákoutí „Tunel“ v Jurikově dómě ještě s původním suťovým svahem, skupinku raftových stalagmitů „Turecký hřbitov“ s kyprými neudupanými sedimenty okolo, a konečně slavnou zbrašovskou

Oponu, její sv. část focenou „zezadu“ ze skalních bloků pod ní. Dva stalaktity na snímku se bohužel nedochovaly, na spodní hraně Opony lze dnes už jen identifikovat místa, odkud byly ulomeny. Jde tedy o zcela unikátní fotografický doklad. Naproti tomu fotografie Hranické propasti představuje tradiční záběr na její sz. stěnu, podle konfigurace skalních stěn je však snímek pravděpodobně stranově obrácený.

Pravděpodobnost, že se objeví podobné významné fotografie po více než 100 letech od jejich vzniku, se rovná zázraku. O to cennější je přístup pana Králíka, který na rozdíl od jiných hamounů nikdy neváhal podělit se o své nálezy s lidmi, kteří z nich mohou získat cenné informace pro svoji práci. Dělá to nezištně a ve vší skromnosti, a za to mu patří opravdu veliké poděkování a úcta. Fotografie tak znovu „ožijí“ a zachrání se jejich informační hodnota. Nový přírůstek jsme zpracovali formou vizuální prezentace pro naše průvodce a do budoucna promýšlíme i vhodný způsob popularizace pro návštěvníky a odbornou veřejnost.

Sediment okolo raftových stalagmitů v Tureckém hřbitově je dnes beznadějně udupaný. Archiv SZAJ

Lom Na Barance, dřevěný přístřešek vlevo ve skalní stěně kryje tehdejší vstup do jeskyní zvaný „Starý vchod“. Archiv SZAJ

100 let od unikátního botanického nálezu na dně Macochy

Petr Zajíček

Propast Macocha je krasový a geomorfologický fenomén. Má specifické mikroklima postupně se měnící s hloubkou. Zatímco blíže povrchu jsou klimatické podmínky podobné venkovním hodnotám a v tomto režimu také kolísají, blíže k suchému dnu propasti v hloubce 138,5 metru je ovzduší stálejší a podobá se více jeskynnímu prostředí. Díky těmto podmínkám se zachovávají v různých částech propasti rozličná společenstva živočichů a rostlin.

Na počátku 20. století, v době, kdy byly nejnižší úrovně Macochy přístupné pouze pomocí lan či žebříků, podnikl náš známý krasový badatel Karel Absolon se svými spolupracovníky celkem 5 expedic na dno. Během nich prováděl botanický průzkum na dně odborník v této vědní disciplíně František Straňák. Popsal mnoho druhů chladnomilných rostlin, ale největší unikát ve stěnách propasti nezaznamenal. Ten čekal na svého nálezcce až do roku 1919. Celou událost poprvé veřejně publikoval věhlasný botanik prof. Josef Podpěra v Lidových novinách 20. 10. 1920:

Herbářový list s prvním exemplářem kruhatky Matthioliho z propasti Macochy z roku 1919.
Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

nálezcem, který je součástí herbářového listu, je zjevné, že nález učinil 29. 6. 1919, což potvrzuje i ručně psaný text na listu vpravo dole psaný profesorem Podpěrou. Výskyt kruhatky Matthioliho jen podtrhuje jedinečnost krasového fenoménu evropského významu, kterým propast Macocha bezesporu je.

„Památný botanický nález na Moravě.

Nedávno jsem byl překvapen sdělením horlivého člena botanické sekce Přírodovědeckého klubu v Brně p. Vrchního oficiála zemského výboru v. v. Fr. Veselého, že objevil na Moravě novou rostlinu kruhatku alpskou (Cortusa matthioli). Pan vrchní oficiál na moji žádost přinesl do musea pěkně preparovaný herbářový doklad a jediný svůj exemplář daroval autorem těchto řádků založenému moravskému dokladovému herbáři při Zemském muzeu, v němž se uchovávají na paměť časům budoucím všechny doklady květeny moravské. Objevit novou rostlinu jevnosnubnou na území tak dobře prozkoumaném jako jest Morava, není dnes věci snadnou. Nicméně by se nezmiňoval nálezem méně významným v denním tisku, zde však jde o nález zvláště památný, neboť kruhatka patří do oné skupiny rostlin, které nám dávají výhled do dávné minulosti naší květeny, jsou nám vodítkem, pomoci něhož můžeme si vysvětliti, odkud a jak vzniká ráz dnešní naší květeny. Stanoviskem kruhatky jsou nepřístupné skály vápencové v Moravském krasu (laskavý čtenář mi odpustí, že neudám bližšího stanoviska), kde roste na stinných místech v počtu asi 50 trsů. Se značnými obtížemi podařilo se nálezci urvat se skal vysoko položených a těžko dostupných jeden exemplář, který daroval dokladovému herbáři našeho musea...”

Dokladový herbář Moravského zemského muzea je zachován dodnes a tak bylo možno první nalezený exemplář kruhatky Františkem Veselým dohledat a zdokumentovat. Dle evidenčního štítku psaného

POHLEDY ZVENČÍ

Návštěvní kniha 2019

vybírala Ivana Mrázková

Návštěvní kniha Správy jeskyní ČR nyní na webových stránkách uváděná jako „Názory návštěvníků zpřístupněných jeskyní“ by se podle převažujícího obsahu příspěvků mohla jmenovat „Chvála jeskyním“. Pro všechny, kteří se o návštěvníky starají, je určitě velmi příjemné přečíst si chválu na webu, ale ještě o trochu víc se cení, pokud návštěvníci svoji chválu i případnou kritiku zmíní hned po prohlídce na místě. Tentokrát jsem mj. vybrala vyjádření týkající se spojení prohlídky podzemních krás s hudbou používanou v některých zpřístupněných jeskyních.

* Leoš Medek / 29.08.2019 / Jeskyně Na Špičáku

Dobrý den, dne 20. 8. jsme navštívili jeskyně Na Pomezí a Na Špičáku. Byli jsme nadšeni atmosférou, která z jeskyně Na Špičáku vyzářovala. Krásný zážitek podpořil poutavý výklad příjemné průvodkyně a bombou byla hudba v úplně tmě. Vřele doporučujeme navštívit.

Odpověď: Děkujeme za doporučení k návštěvě obou podjesenických jeskyní. Váš příspěvek opět dokazuje, že dojem z podzemních krás není úplný, není-li doprovázen příjemným chováním průvodce (ve Vašem případě průvodkyně :-)). Vaše hodnocení hudebního zážitku je odměnou kolegům z jeskyní, kteří vybrali tak působivou hudbu a umožnili Vám díky jeskynní tmě mnohem intenzivnější vnímání.

* Anděla / 28.10.2019 / Jeskyně Balcarka

Navštívili jsme s rodinou krásnou jeskyni Balcarka. Moc se nám výlet líbil a užili jsme si to. Náš zážitek rozhodně umocnil moment, kdy se v krásných prostorách jeskyně pustila hudba. Velice by mne zajímalo, o jakou skladbu se jednalo, byla bych moc ráda za odpověď. Předem děkuji.

Odpověď: Výborně zvolený výlet! V jeskyni Balcarka vám výlet zpříjemnili skladbou: Unchained Melody, hranou na panflétnu. Píseň je několikrát přezpívaná, například je ústřední písní z filmu Duch, Karel Gott – Lásko má. Spojení hudby s podzemní krásou je opravdu velmi působivé.

*Lýdia Loukotková / 26.11.2019 / Punkevní jeskyně

Dobrý deň, tiež sa chcem veľmi pekne poďakovať za prehliadku Punkevní jeskyně. Veľmi pekne a pôsobivé. Prehliadka 23. 11. 2019 o 10,00, boli sme veľmi milo prekvapení, sprievodcovia milí a vtipní. Niečo sme sa dozvedeli a aj pobavili. Boli sme v prvej loďke a výklad v hantci bol priam osviežujúci. V jaskyni som bola asi po 20tich rokoch a doplnenie o hudbu dojímavé. Pri vstupe do Macochy mi až slzičky vyškli od dotatia a krásy. Tiež sa chcem opýtať o názov skladby, nech si aj zvukovo pripomeniem návštevu Vašej krásnej jaskyne. Ďakujem :)

Odpověď: Vaše pochvala je velice milá, děkujeme. Potěšitelné je sdělení, že vám hantec nedělal potíže a vtipy jste pochopili :-). Při vstupu do prostor impozantní propasti Macocha slyší návštěvníci skladbu, kterou ve druhé polovině 16. století složil původem slovinský skladatel Jacob Handl-Gallus a nazval ji Ecce quomodo moritur justus.

Podzimní koncert muzikálových melodií v Mladečských jeskyních. Foto: Ondřej Vlček, SJ ČR

* Návštěvníci z Březové / 05.09.2018 / Jeskyně Výpustek

Chtěli bychom poděkovat panu průvodci za opravdu krásnou prohlídku této jeskyně. Je méně známá a moc se o ní nemluví, což je velká škoda. Málokterá jeskyně má tak bohatou a zajímavou historii. Perfektně udělaná expozice, výstava a úžasný výklad pana průvodce naše nadšení jenom podtrhlo. Určitě se sem ještě vrátíme, protože tolik informací jsme ani nestihli plně vstřebat. Všem doporučujeme návštěvu této jeskyně. Nebudete zklamaní.

Odpověď: Jeskyně Výpustek poskytuje opravdu širokou škálu zážitků. Přírodní zajímavosti tu soupeří se stopami pestré historie. Velmi zdařilá expozice pak návštěvníkovi poskytne další poučení a inspiraci. Věříme, že Vás návštěva jeskyně-krytu navnadila k dalším návštěvám.

* Eva Navrátilová / 31.05.2019 / Mladečské jeskyně

Dne 28. 5. 2019 jsme s dětmi MŠ Hermannova z Olomouce navštívili Mladečské jeskyně. Měli jsme skupinu 49 dětí ve věku 5 let a při nákupu vstupenek jsme poprosili o výklad vhodný pro naše děti – o pohádku např. o drakovi, princezně a zkamenělých lidech. Náš průvodce Ondra, který se nás ujal, vymyslel během 10 minut tak úžasnou pohádku, děti vtáhli do děje, neměly strach, ale atmosféra pohádky je přesto nenechala v klidu. Občas děti samy nadhodily něco do děje a průvodce Ondra přirozeně, s přehledem a klidem na jejich postřehy navázal. Tímto bychom mu chtěli moc poděkovat, je zkrátka naprosto úžasný a lepší výklad pro předškolní děti jsme ještě nezažili. Dokonce máme moc krásnou odezvu i od rodičů našich dětí, protože ty jim celou pohádku z výletu do jeskyně za tříhlavým drakem doma pověděly. Ještě jednou díky, Ondro.

Odpověď: Tak ráda bych tam byla s vámi... Poslouchat zajímavou pohádku v tajemném přítmí jeskyně vyprávěnou příjemným průvodcem a nechat pracovat fantazii na plné obrátky. Mladečské jeskyně jsou krásné a skvělý průvodce jim dodá ještě další rozměr. Věřím, že u dětí se povedlo vzbudit zájem o podzemní krásy a přijedou se rády podívat zas do jiné zpřístupněné jeskyně!

Návštěvníci ve Fochově domě Jeskyně Balcarky.

Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

* Milan Čvančara / 04.09.2019 / Sloupsko-šošůvské jeskyně

Dobrý den, dne 1. září jsem absolvoval zážitkový okruh v sloupsko-šošůvských jeskyních Po stopách Nagela. Nemělo to chybu, dosyta jsem si užil plazení, brodění, vyprávění průvodců, prostě, bylo to SUPER! Děkuji moc všem za tuto prima akci a přeji Vám samé pozitivní zprávy! Zdraví Milan Čvančara, Chabařovice.

Odpověď: Velmi nás těší, že jste si dobrodružnou výpravu do spodních pater Sloupsko-šošůvských jeskyní užil se vším všudy a dosyta! Poděkování určitě potěší průvodce, kteří Vám ty tři hodiny v podzemí zpřijemnil. Na FB SŠJ jsou fotografie skupin, které se po stopách dvorního matematika císaře Františka, Josefa Antona Nagela, vydávají. Fotografie na FB jsou vesměs doplněny nadšenými poznámkami. Děkujeme, že jste napsal pochvalný příspěvek i na webové stránky naší organizace! Přispíváte tím k širšímu povědomí o tomto typu prohlídky jeskyní.

* Soňa / 03.09.2019 / Jeskyně Na Turoldu

Dobrý večer, chtěla bych poděkovat za velmi krásný zážitek. Jeskyně jsem navštívila s dcerou (6,5 let) a byly jsme obě nadšené, jeskyně jsou nádherné. Děkujeme paní průvodkyni za milý a vtipný výklad. Soňa s Anežkou.

Odpověď: Jeskyně Na Turoldu leží na severním okraji půvabného města Mikulova v opuštěném lomu pod vrchem Turolď (385 m n. m.). V jeskyni sice nenajdete krápníkovou výzdobu, ale průvodce návštěvníkům nenápadně krásy tzv. turolďské výzdoby přiblíží. Určitě se průvodce také nezapomene zmínit o oblíbené Jeskyně Na Turoldu coby největšího zimoviště ohroženého vrápence malého (Rhinolophus hipposideros). A přidá-li se k zajímavému výkladu vtip a milý projev, pak je v jeskyni opravdu příjemně.

Spolupráce Jeskyně Na Špičáku s Euroregionem Praděd

Michal Blaško

Jeskyně Na Špičáku se nachází v okrese Jeseník na území české části Euroregionu Praděd. Tento česko-polský euroregion zahrnuje ve své české části 70 měst a obcí a v polské 40 gmin a 5 powiatů (okresů). Českou část euroregionu ročně navštíví zhruba 330 tisíc turistů, tedy těch, kteří alespoň 1 noc v regionu přespí. Polskou část navštíví ročně více než 400 tisíc turistů. Euroregion Praděd mimo jiné plní funkci profesionální destinační společnosti, která zajišťuje v Jeseníkách i v polském podhůří Jeseníků především koordinaci, kooperaci a komunikaci v cestovním ruchu. Je tedy logické, že spolupráce Jeskyně Na Špičáku s Euroregionem Praděd probíhá dlouhodobě a plánovitě.

Na počátku spolupráce byla Jeskyně Na Špičáku zviditelněna v tematicky zaměřených průvodcích s animovanou průvodkyní Violkou pojmenovanou podle krásné byliny Violky žluté sudetské. Průvodce je v různých vydáních a jazykových mutacích nabízen v místních informačních centrech, na propagačních akcích nebo veletrzích cestovního ruchu, a to již od roku 2012. Další formou je propagace Jeskyně Na Špičáku jako významné atraktivity euroregionu na turistickém internetovém portálu Rodinné Jeseníky, které Euroregion Praděd provozuje. Název turistického portálu napovídá, že hlavní cílovou skupinou jsou rodiny s dětmi. Ekonomicky je tato cílová skupina nejzajímavější, protože děti obvykle disponují schopnostmi přesvědčit rodiče a zejména prarodiče, že na dovoleně je potřeba jim stále něco kupovat. Proč tedy nekoupit vstupenku a pěkný suvenýr v Jeskyni Na Špičáku? Management jeskyně si uvědomuje plodnost spolupráce s Euroregionem Praděd a jeho partnery v oblasti cestovního ruchu, a proto se aktivně zapojuje do marketingových aktivit euroregionu. Jedná se především o řadu tripů zaměřených na cestovní kanceláře a press tripů, v rámci kterých přijíždějí do euroregionu novináři a píší články uveřejňované například na turistickém portálu Rodinné Jeseníky nebo v příslušné rubrice portálu Novinky.cz. V poslední době se Jeskyně Na Špičáku zapojila do nového euroregionálního produktu Cyklotrasy „E-bike Friendly“, který nabízí cykloturistům s elektrokyly bezpečné vyjížděky za atraktivitami euroregionu s veškerým potřebným servisem, tedy nabíjecími místy, občerstvením a servisem půjčených nebo vlastních elektrokol. Jednou ze dvanácti takovýchto cyklotras je i cyklotrasa „Po Niském knížectví“, která naviguje cykloturisty do Jeskyně Na Špičáku, kde si mohou elektrokolo bezpečně zaparkovat a dokonce i dobít baterii. Dobu nabíjení jistě využijí pro návštěvu jeskyně, energeticky přiměřené občerstvení v krásném areálu jeskyně a zakoupení suvenýrů. Perspektiva spolupráce mezi Jeskyní Na Špičáku a Euroregionem Praděd je značná i v rámci dalších aktivit zaměřených na cestovní ruch, ale o tom zase někdy jindy ☺.

Ing. Michal Blaško, Ph.D. je výkonným manažerem česko-polského destinačního managementu.

Zastávka cykloturistů na trase „E-bike Friendly“ u Jeskyně Na Špičáku. Foto: Michal Blaško

Vyjádření k práci expertů SJ ČR v rámci projektů České rozvojové agentury v Gruzii

Petr Zajíček

V letech 2012–2019 se odborní pracovníci SJ ČR podíleli na projektech České rozvojové agentury v krasových oblastech Gruzie. Jednotlivé etapy projektů byly průběžně popisovány na stránkách Ročenek. Zároveň bylo mnohokrát konstatováno, že práce expertů SJ ČR byla smysluplná, přínosná a výsledky činností byly pozitivně hodnoceny jak českou, tak gruzínskou stranou. Jedním z dokumentů, který souhrnně zhodnotil práci pracovníků SJ ČR v Gruzii, je i vyjádření pana Alberta Sidó, který působil v letech 2012–2016 jako attaché velvyslanectví v Tbilisi a dohlížel na průběh všech projektů ČRA v Gruzii.

Zvýšení efektivity řízení jeskynní chráněné oblasti Imereti (ICPAs) I a II

Projekty byly implementovány v letech 2012–2018, realizátorem projektů byla Správa jeskyní ČR.

Projekty byly zaměřeny na:

- zlepšení manažerských činností s důrazem na zvýšení ziskovosti jeskyní,
- opatření vedoucí ke zkvalitnění odborných činností v jeskyních,
- odborná pomoc při implementaci požadavků ICPA,
- provádění laboratorních rozborů a monitoringu mikroklimatu,
- výzkum biospeleologické složky v jeskyních Prometheus a Sataplia z důvodu ochrany přírodního prostředí,
- zavedení speleoterapie v jeskyních v Imereti a vypracování metodiky léčby.

Čeští odborníci podílející se na realizaci výše uvedených opatření byli jak ministerstvem Životního prostředí a ochrany přírodních zdrojů Gruzie tak i místními odborníky na oblast speleologie hodnoceni velmi pozitivně. Vedením Agency of Protected Areas (APA) bylo konstatováno, že bez odborné pomoci českých expertů by došlo k nenávratným škodám v obou jeskyních, a to vlivem špatného managementu a neodborné obsluhy jeskyní.

V návaznosti na jejich doporučení byl adaptován plán údržby jeskyní Sataplia a Prometheus s cílem zabránit další degradaci jeskynních komplexů. V dalším vedení jeskyní zavedlo nové provozovny, prodej dárků v gift shopu, vláčku na odvoz turistů u jeskyně Prometheus, nové čluny na elektrický pohon atd.

Vedení APA si velmi cenilo vysokého pracovního nasazení českých odborníků, kteří byli připraveni poskytnout odborné služby nejenom, když byli osobně přítomni v Gruzii, ale činili tak i na dálku, kdy se na ně gruzínští kolegové obraceli cestou emailu, skypu a s využitím dalších sociálních sítí.

Domnívám se, že zaměstnanci Správy jeskyní ČR odvedli velmi dobrou práci a podíleli se značnou mírou na prezentaci pozitivního obrazu České republiky v Gruzii. Mohu konstatovat, že projevená profesionalita zaměstnanců Správy jeskyní ČR měla a nadále má kladný dopad na činnost zaměstnanců imeretských jeskyní. Gruzínští zástupci, ministerstvo Životního prostředí a ochrany přírodních zdrojů Gruzie, APA a zástupci imeretských jeskyní, se k vykonané práci českých expertů vyjadřují v superlativech a jejich doporučení mají při implementaci nových opatření velkou váhu.

*Albert Sidó, Attaché pro zahraniční rozvojovou spolupráci v letech 2012–2016
Velvyslanectví ČR v Gruzii*

Albert Sidó (uprostřed) v rozhovoru s Vratislavem Ouhrabkou a MUDr. Arianou Lajčkovou, která prováděla v jeskyni Satsurbliia měření záporných iontů v ovzduší. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Lze jistě konstatovat, že takové ocenění práce odborníků Správy jeskyní ČR je dobrou vizitkou nejen naší instituce, ale i celé České republiky.

Recept z Budapešti na Kuracie prsia v šunkovej pene a Francúzsky šalát

Barbora Šimečková, recept Kinga Székely

Srdečné uvítaní s Kingou pri našom príjezdu do Budapešti. Foto: Ivana Mrázková, SJ ČR

Pri letošnej odborárskej cestě po budapešťských jeskyniach jsme se zastavili na návštěvu u naší dlouholeté kolegyně paní Kingy Székely. Naši malou delegaci uvítala ve svém útulném bytě na budapešťském sídlišti, který mnozí z nás nejdenněkrát využili jako azyl k přespaní při cestách po Maďarsku. Pohostila nás krmí tak chutnou, že jsme ji na místě požádali o recept do naší ročenky. Jde o její oblíbený rodinný recept a níže uvedený rozpis je určen pro 4 osoby. Večeře byla podávána na porcelánovém jídelním

servise po babičce paní Kingy, vyrobeném v roce 1905 v Olomouci.

Kuracie prsia v šunkovej pene

Vykostené kuracie prsia prerežeme vodorovne na 2–3 plátky, zľahka vyklepeme, obalíme v múke a z oboch strán jemne opečieme v horúcom oleji. Plátky mäsa potom poukladáme vedľa seba do vymasteného pekáča alebo jenskej misy a prikryjeme ich rovnomerne šunkovou penou. V predhriatej rúre pečieme, kým povrch pekne nezružovie (pri teplote 180°C s ohrievaním zhora aj zdola cca 20 minút).

Šunková pena

Pripravíme si bešamelovú omáčku – 2 polievkové lyžice hl. múky a 4 dkg margarínu (do roztopeného margarínu pridáme múku a premiešame). Keď zoberieme z plameňa, pridáme 20 dkg mletého údeného mäsa alebo šunky (nesmie byť príliš suchá), 2 žltka a vyšľahaný sneh z dvoch bielkov. Okoreníme mletým čiernym korením, a posolíme iba v tom prípade, ak šunka nebola dosť slaná.

Francúzsky šalát

2 čerstvé surové žltka
2 dl oleja (nie olivový, lebo by bol šalát horkastý)
3 polievkové lyžice horčice
1 tuba chrenu s majonézou
5 tenších kusov žltej mrkvy
5 tenších kusov bielej mrkvy
1 kaleráb
1 malý zeler (alebo ½ väčšieho)
1 jablko
1 veľká konzerva zavárankej kukurice
1 veľká konzerva zaváraného hrášku
1 kávová lyžička cukru
štipka soli
čierne korenie

Vaječné žltka dáme do misy a popri sústavnom miešaní elektrickým šľahačom pridávame po kvapkách olej. Keď sú už žltka svetlej farby a masa hustne, môžeme pridávať olej trochu rýchlejšie, ale nesmie sa pridať naraz. Vajíčka a olej by mali mať izbovú teplotu, lebo keď majú suroviny veľmi rozdielnu teplotu, prípadne vajíčka nie sú čerstvé, môže sa stať, že sa olej vyzráža a masa nez hustne.

Ve venkovském domě paní Kingy v „krasové“ obci Josvafő vznikla také řada jejich odborných prací. Foto: Kinga Székely

Keď sme pridali už všetok olej a majonéza je dostatočne hustá, môžeme pridávať za stáleho miešania ostatné suroviny v nasledujúcom poradí: soľ, cukor, horčica, chren v majonéze (keby sa u vás v Čechách nedal dostať, postačia 2 polievkové lyžice smotany), čierne korenie. Pokiaľ by nebola chuť majonézy dosť výrazná, môžeme pridať viac horčice, pretože po pridaní zeleniny ju až tak nebude cítiť.

Zeleninu na šalát, pokrájanú na drobné kocky, alebo štvrtinky plátkov uvaríme v osolenej vode (zelenina by nemala byť príliš mäkká, pretože potom v šaláte neukáže dobre). Po uvarení pridávame zeleninu postupne, zľahka vareškou do pripravenej majonézy. Za tým pridáme nadrobno pokrájané surové jablká, ako aj zaváranú kukuricu a hrášok, ktoré sme predtým ocedili. Nepridávajme všetko naraz, je potrebné sledovať konzistenciu šalátu, aby nebol ani príliš riedky, ani hustý. Pokiaľ by bol šalát dostatočne hustý, netreba pridať celé množstvo zeleniny (hrášku a kukurice).

Keby chuť hotového šalátu nebola dosť výrazná, môžeme pridať trochu horčice. Šalát je najlepšie si pripraviť deň pred plánovaným podávaním a v uzavretej nádobe ho dať do chladničky, aby sa chute spojili.

Rodinná specialita na starožitnom porceláne. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Barbora Šimečková

Každý rok vždycky přinese i pár příležitostí k zasmání. Vybrali jsme ty nejzdařilejší a věříme, že se pobavíte spolu s jejich autory. Takto radostně například kolega Zajiček reagoval na zavedení programu pro zpracování mzdové agendy:

Digitální básnička od doktora Zajička

Po Atheně je tu zase
dokonalý OKBase.
Celou práci dělá sám,
můžem tedy zavřít krám 🤖

Od Kelfa jsme obdrželi mail s fotografií a kvízovými otázkami:

Punkva test

Na obrázku vidíme:

- a) Člun Jára Cimrmana nalezený na dně Macochy.
- b) Nový úsporný bezúdržbový člun podle návrhu „Skrblíka“, pardon pana ředitele.
- c) Člun slovenské televize RTVS.

Při evidování zpráv o jeskyních v médiích Kelf také často narazí na různé chyby, slovní šmordchance nebo vyložené nesmysly. Shromažďuje je do zvláštního souboru s názvem „**Silvestrovský Speleotýdeník**“, protože jindy než na Silvestra se tyhle skvosty opravdu čist nedají. Kelf k nim připojil i komentář:

Rozhovor s Markem Audym

31. 01. 2019 ČRo Radiožurnál; Host Lucie Výborné; Téma: Svět

Lucie VÝBORNÁ, moderátorka

Bylo to 18. ledna, kdy se členové plánivské skupiny **provrtali ze dna cigánského závrtu**.

** Vrták byl skutečně velkého kalibru a správně – z Cikánského závrtu.*

Rozhovor s Markem Audym

31. 01. 2019 ČRo Radiožurnál; Host Lucie Výborné; Téma: Svět

Kysličník uhlíčitý vyskytuje třeba ve **Zbrašovských a Aragonitových jeskyních poblíž hranic** nebo třeba Hranické propasti.

** Znáš jen Zbrašovské aragonitové jeskyně a ty jsou poblíž města Hranic.*

Obec Studnice

<https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/7543/studnice/>

Obec Studnice se nachází uprostřed malebné přírody, která láká k výletům. V blízkém okolí se **nachází jeskyně Moravský kras**.

** Jeskyně Moravský kras? Nevím, neznám.*

Uzavřená oblast kvůli sokolům.

Regina DAB Praha | 08. 04. 2018 | Téma: Býčí skála

Ochranáři po roce opět uzavřeli okolí **Býčí skály v Moravskoslezském krasu**.

Vedoucí Správy chráněné krajinné oblasti **Moravskoslezský kras Leoš Štefka**.

** Nebere si toho Leoš nějak moc?*

*A co asi uslyšíme večer ve zprávách? Štáb České televize při natáčení u Punkevních jeskyní.
Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR*

Připravte se na horor. Známe nejstrašidelnější místa v Česku. Sem se vám chtít opravdu nebude.
nasregion.cz | 16. 07. 2018 | Autor: Edit Doležalová | Téma: Býčí skála

Jedná se o nejdelší jeskynní systém v České republice dosahující délky až 13 kilometrů.

**No, no, a co Amatérská jeskyně?*

Expert: Býčí skála byla nejbohatší svatyně
5plus2 | 19. 10. 2018 | Marek Osouch | Téma: Býčí skála

Nejznámější nález v podobě zlatého býčka.

**On je sice bronzový, ale to je nepatrný detail.*

Nesnažte se vše prohlédnout co nejrychleji. Vychutnejte si dílo přírody, Moravský kras
24. 07. 2019 nasregion.cz URL Karel Důdek A 11, spol. s r.o. Téma: Moravský kras

Skutečný fajnšmekr a opravdový milovník podzemních prostor, s krápníky fantastických tvarů, nasvícených různobarevnými světly, se určitě nespokojí s jedinou, odpolední prohlídkou.

**Pán byl asi pouze v některých zahraničních jeskyních, nejspíš v Orientu.*

Kousek nad zemí číhá smrt. Bublinky v sodovce zabíjejí
21. 08. 2019 | nasregion.cz | URL | Téma: Zbrašovské jeskyně

Podobná smrt si počíhala i na objevitele Zbrašovských jeskyní v Moravském krasu.

**Napřed u hranic, nyní v Moravském krasu. To jsou mršky!*

Javoříčské jeskyně: Ideální letní výlet | Svět cestovatele
<https://www.svetcestovatele.cz/javoricke-jeskyne-idealni-letni-vylet/>

Javoříčské jeskyně jsou ideální výletem na léto a teplé dny. V jeskyních je totiž vždy o 20 °C méně, a tak se člověk pěkně zchladí.

**Teplota venku nesmí ale klesnout pod 20 °C, to pak v jeskyních mrzne. Obzvlášť v Javořici!*

„Co jsem komu udělal“, zoufá si Kelf. Tyhle motanice nerozlouskne ani gremiální porada!
 Skalni mlýn, 18. 3. 2019. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Chýnovská jeskyně

<https://www.instarix.org/media/2084367653398534261>

Chýnovská jeskyně byla objevena roku 1963.

**1863 - sto let sem, sto let tam.*

Tip na výlet: Moravský kras láká na unikátní podívanou

29. 09. 2019 nasregion.cz; URL; A 11, spol. s r.o.; Téma: Moravský Kras

Moravský kras, světově významné krasové území, se rozkládá asi na sto čtverečních kilometrech, je tu více než tisícovka jeskyní nejrůznější velikosti, přístupnosti a výzdoby. **A ty čtyři, o nichž jsme si dnes řekli, jsou zatím jediné, které jsou v současnosti přístupné.**

**A co pátá – Výpustek?*

Olomouc

01. 10. 2019 turistika.cz; URL; Téma: Jeskyně ČR

Pod jeho vrcholem leží lázně Slatinice s prameny minerálních **symých** vod.

**Lidé si sem chodí pro Nivu, tvarůžky atd.*

Největším zpřístupněným jeskynním systémem v ČR jsou Jeskyně Na Pomezí

17. 10. 2019

Nabídnou 390 metrů zpřístupněné trasy (celkem měří 1 400 metrů) s délkou 45 minut.

**No, no. Sloupsko-šošůvské jeskyně – dlouhý okruh zpřístupněné trasy o délce 1760 metrů.*

Punkevní jeskyně letos znovu přilákaly nejvíc turistů

https://www.tyden.cz/rubriky/relax/ostatni/punkevni-jeskyne-letos-znovu-prilakaly-nejvic-turistu_534580.html

Do půlky listopadu se po domluvě dá navštívit Jeskyně na Turoldu v Mikulově pod Pálavou, poté se do dubna uzavře kvůli **koloniím hnědících netopýřů**.

**Jo, pak do hnízd nakladou vajíčka a vyklubou se mladá netopýřčata.*

Dnešní žurnalisté jsou bohužel často na štíru i s jazykem, pravopisných přehmatů bychom mohli snést celou horu. Texty bohužel nebývají ani moc nápadité, jsou šité horkou jehlou pomocí funkce Ctrl+C ➡ Ctrl+V. Ve srovnání s tím působí následující článek jako balzám.

Jak jsme lezli do Pacové hory

František Krejča

Dne 13. dubna 1922 proběhlo na Pacově hoře u Chýnova „komisionelní prozkoumání zdejších jeskyň“, jehož cílem bylo posouzení úrovně nedávno provedených zpřístupňovacích prací, a to zejména s ohledem na bezpečnost turistů. Jak vyznívá z historických pramenů, byla na počátku 20. století prohlídka Chýnovské jeskyně stále ještě spíš dobrodružnou výpravou než oku i mysli lahodícím zážitkem pro dychtivého turistu. Navíc během první světové války se v jeskyni prakticky neprovádělo, a tak většina dříve instalovaných technických prvků postupně vzala za své. Na podzim roku 1921 uzavřel tábořský Klub československých turistů s tehdejším majitelem Antonínem Rothbauerem smlouvu o opětovném zpřístupnění jeskyně, a to od jara 1922. Práce na zpřístupňování dozorovala technická komise odboru KČST. Předmětem této smlouvy byla například i výše vstupného, speciálně pak pro členy klubu. Během několika měsíců tak byly „vyčištěny chodby“, instalována dřevěná zábradlí a místní zedník Jan Sváček postavil namísto dřevěných žebříků ve spodním úseku Schwarzenberské chodby pohodlné kamenné schody.

Již v polovině března můžeme v regionálním tisku číst sdělení Antonína Rothbauera: „...úprava jeskyně jest hotova a po prohlídce komisí KČST Tábor bude obecnstvu přístupna“. Zmíněná komise, složená z předních členů tábořského a bechyňského odboru, přicestovala k Pacově hoře následující měsíc, jeskyni pečlivě prohlédla a skutečně ji uznala „za úplně bezpečnou“. O týden později byl pak v časopise Český jih uveřejněn článek jednoho z členů komise – profesora Františka Liskovce, kde se kromě informací o lokalitě a nezbytné propagační vložky můžeme dozvědět i závěry předmětného šetření.

Že se z hlediska provozu jednalo o významný počín, dokladuje i fakt, že dobová „Pamětní kniha Chýnovské jeskyně“ začíná právě zápisem zmíněné komise. Úřední zpráva (pokud vůbec byla sepsána) se patrně nedochovala.

Vstupní areál se vchodem do Chýnovské jeskyně. Foto: Petr Zajiček, SJ ČR

Vstupní areál Chýnovské jeskyně, fotografie z 20. let 20. století. Foto: Josef Jindřich Šechtřl

Přesto máme k dispozici „dokument“, který nás o činnosti komise informuje, a to zcela neortodoxním způsobem. V členech odboru totiž zážitky z prohlídky jeskyně zanechaly takový dojem, že se rozhodli průběh celé akce zveršovat a své dílo následně publikovali v již zmíněném časopise Český jih. Dle poznámky pod titulem se dokonce jednalo o píseň, přesněji řečeno o text zpívaný na tehdy zřejmě všeobecně známý nápev. S notnou dávkou nadsázky je zde zdokumentován účel a okolnosti výpravy, způsob dopravy surovin úzkokolejkou i některé subjektivně „významné“ jeskynní prostory. Celkový dojem z díla navíc ještě umocňuje skutečnost, že hlavními protagonisty byly veskrze vysoce vážené a uznávané osobnosti regionu.

Jak se pánům komisionářům podařilo tuto „zprávu o služební cestě“ sestavit, můžete posoudit sami. I když tato forma evidentně neobsahuje všechny nezbytné úřední náležitosti, přesto bych ji i po téměř 100 letech doporučil ke schválení. *(Předloženo v původní verzi včetně vysvětlivek na konci textu).*

JAK JSME LEZLI DO PACOVÉ HORY

(Dle Erbena zpívá Fr. L. Plucar)

*Zelený čtvrtek pěkný den,
hoj! - ano, tož si vyjedem!
Nebude to však komoněm,
Ohnivým ořem pojedem.
V Chýnově hora Pacovská *)
a v ní „jeskyně chýnovská“.
Do ní si tedy zajedem,
veřejnosti ji otevřem.
A tak vyjeli v radosti,
z Tábora byli turisté.
Sedm jich bylo na počet,
doktor Janke to všecko ved'.
Veselí všichni od kosti,
tenci i tlustí „buržousti“.
Do Chýnova jak přijeli,
z nádraží k hoře jechali.*

*Tam, kde zahýbá silnice,
zastaví slavná komise.
Co to as jede od hory,
nemá to ani podkovy?
Heká, funí a vríská to,
je to jak černé prasátko.
Vzadu má malý ocásek,
jezdí to také nazpátek.
„Je prý to mládě prasnice
z chýnovské tamto stanice,
vozí to z hory vápenec“
praví pan rada Mazanec.
To si pro Odbor koupíme,
tajné vycházky vzpružíme;
bude to vozit houstičky,
jitrnice a párečky,
vděk mnohých bude odměnou,
za tím se mladí poženou,
těž staří s oky kuřími
svezou se naši „tuříní“ (**)
předseda dodal, zabafal,
při tom se, šibal, usmíval.*

*Komise do hor přibyla,
v jeskyni ihned vstoupila.
Na cestu svíčky rozžali,
jak bludičky v hloub slézali.
Bylo to leckde vzdechnutí,
tlustých i těžké heknutí.
Ohýbat břicho - žádný špás.
„Čertovy schody“ vem vás d'as!
„Chlebovou pecí“ abych lez?
Věru, zpocen jsem, jak ten pes,
v kříži hrozné mám loupání ...
Vždyť je to také shýbání!*

*Knoflíky praskly bez noty,
jeden tam ztratil kalhoty.
S odvahou lezl přec jen dál,
aby tu „Pannu“ uhlídal.
V Táborsku pannu poslední,
komise jenom ocení!
Každý se honem šikoval,
aby tu pannu šturmem bral.
Bylo to strašné zklamání!
Panna je jenom z kamení.
Pan rada zaklel a si pliv,
na tu já nemám žádný vliv!*

*Jeskyně dál už nechali,
zpátky se zase šourali.
Vylezli zdraví na ten svět,
spocení - rudí, jak ten květ.
S hlavy jim, věřte, na mili
krápníky potu visely.
V hostinci „v hoře Pacové“
nabyli síly zas nové ...
Neleňte, praví turisté,
v jeskyni chutě pospěšte,
najdete krásu v podzemí,
již každý jistě ocení.*

*) Název hora Pacová je prý odtud, že mimo ni vedla stará cesta do Pacova, dle toho
byl by správnějším název „hora Pacovská“.

**) Tuřín – starý turista, etymolog. odvozenina básnická.

ROK V OBRAZECH

Barbora Šimečková

I když naše vedení nemělo vždycky důvod k úsměvu, ...

... na nikoho našťěstí nic nespadlo...

*... a hojní návštěvníci si k nám našli cestu.
Takže určitě úspěšný rok!!*

Snímky na této straně:

Gremiální porada SJ ČR na Skalním mlýně. Foto: Evelyn Vozábalová, SJ ČR

Odstranění nebezpečných stromů nad parkovištěm Bozkovských dolomitových jeskyní. Foto: Dušan Milka, SJ ČR

Návštěvníci ve Velkém dómu Kateřinské jeskyně. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
AV ČR	Akademie věd České republiky
ČBÚ	Český báňský úřad
ČESON	Česká společnost pro ochranu netopýrů
ČHS	Český horolezecký svaz
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČRo	Český rozhlas
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
ČSS	Česká speleologická společnost
ČT	Česká televize
GÚ AV	Geologický ústav Akademie věd
HČ	hlavní činnost organizace
CHKO	chráněná krajinná oblast
ISBN	International Standard Book Number (Mezinár. identifikace číslování knih)
ISPROFIN	Informační systém programového financování
IZS	integrováný záchranný systém
JNŠ	Jeskyně Na Špičáku
JNT	Jeskyně Na Turoldu
KJ	Kateřinská jeskyně
KČT	Klub českých turistů
MK	Moravský kras
MŠ	mateřská škola
MŽP	ministerstvo životního prostředí
NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
OBÚ	obvodní báňský úřad
OPJ	oddělení péče o jeskyně
OPŽP	Operační program Životní prostředí
ORC	Olomouc Region Card
PO	příspěvková organizace
PP	přírodní památka
PR	přírodní rezervace
SDD	staré důlní dílo
SCHKO	Správa chráněné krajinné oblasti
SJ ČR	Správa jeskyní České republiky
SJMK	Správa jeskyní Moravského krasu
SOD	smlouva o dílo
SP	stavební povolení
UIS	Union internationale de Speleologie (Mezinárodní speleologická unie)
ÚIS	Ústřední informační služba
UP	Univerzita Palackého
VD	vodní dílo
ZAJ	Zbrašovské aragonitové jeskyně
ZCHÚ	zvlášť chráněné území
ZO	základní organizace

Zpřístupněné JESKYNĚ 2019.
Ročenka Správy jeskyní České republiky.
Vydala Správa jeskyní České republiky, Květnové nám. 3,
252 43 Průhonice v září 2020 nákladem 650 výtisků.
I. vydání.
Sestavila: Barbora Šimečková
Tisk: Reprocentrum a.s. Blansko, www.reprocentrum.cz
ISBN 978-80-87309-48-3
Neprodejné.

